

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ACHIEVEMENT OF TEACHING BUDDHISM SUBJECT OF MORAL TEACHING
MONKS IN SECONDARY SCHOOLS IN BANPONG DISTRICT,
RATCHABURI PROVINCE

พระปลัดอนุนวัฒน์ อนาวีโล (ดีเยี่ยม)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

พระปลัดอนุวัฒน์ อนาวีโล (ดีเยี่ยม)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Achievement of Teaching Buddhism Subject of Moral Teaching
Monks in Secondary Schools in Banpong District,
Ratchaburi Province

Phrapaladanuwat Anāviro (Dee-lam)

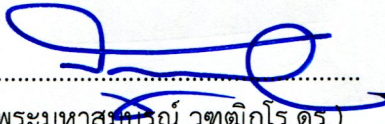
A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

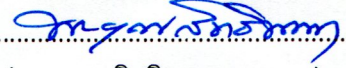
(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์ เรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร,ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

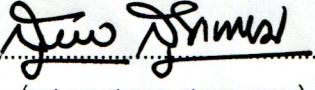
คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

(พระอุดมสิทธินายก,ผศ.ดร.)

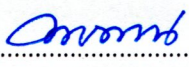
ประธานกรรมการ

(ผศ.พิเศษ ว่าที่ พ.ต.ดร.สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล)

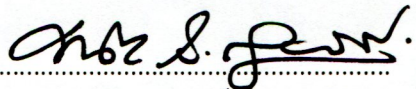
กรรมการ

(รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม)

กรรมการ

(พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตโต,ดร.)

กรรมการ

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ผศ.ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

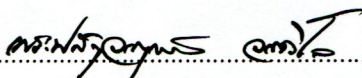
พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตโต,ดร.

ประธานกรรมการ

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ผศ.ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระปลัดอนันต์ อนาวิโล)

- ชื่อสารนิพนธ์ : ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
- ผู้วิจัย : พระปลัดอนันต์ อนาวิโล (ดีเยี่ยม)
- ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการผู้ควบคุมสารนิพนธ์
- : พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตฺโต,ดร., พธ.บ.(การจัดการเชิงพุทธ),
พธ.ม.(การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด.(การจัดการเชิงพุทธ)
 - : พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ,ผศ.ดร., พธ.บ.(การบริหารรัฐกิจ),
ศศ.ม.(การจัดการการพัฒนาสังคม), รป.ด.(รัฐประศาสนศาสตร์)
- วันที่สำเร็จการศึกษา : ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (๒) เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (๓) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน ๓๐๐ คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างจึงเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๒ รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านเทคนิคและวิธีการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ ด้านเนื้อหาสาระวิชา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๖ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๓ ด้านการใช้สื่อการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙ ด้านการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๘

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยบุคคลอื่น ไม่พบความแตกต่าง

๓. ปัญหา อุปสรรคการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า นักเรียนบางกลุ่มไม่ให้ความสนใจ, ขาดการทำกิจกรรมนอกห้องเรียน, พระสอนศีลธรรมบางรูปใช้เสียงในระดับต่ำ, พระสอนศีลธรรมบางรูปไม่มีการทดสอบก่อนเรียนหรือไม่ได้เตรียมการสอน และมีข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ทุกฝ่ายควรร่วมมือกันจัดอบรมถวายความรู้แก่พระสอนศีลธรรม โดยมีเนื้อหาในการอบรมครอบคลุมเรื่อง เทคนิคสำหรับการควบคุมห้องเรียน และจิตวิทยาการสอน และ พระสอนศีลธรรมควรใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน, ควรเน้นการสร้างเสริมศรัทธาเพื่อให้นักเรียนนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มากกว่า การเรียนเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาจำนวนมาก, พระสอนศีลธรรมควรเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามในประเด็นที่สงสัยหรือไม่เข้าใจ โดยอาจใช้เวลา ๑๐-๑๕ นาที ในช่วงท้ายชั่วโมงเรียน สำหรับการถาม-ตอบปัญหา, พระสอนศีลธรรมและสถานศึกษาควรร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่ โดยอาจจัดให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา หรือเข้าค่ายพุทธบุตร เป็นประจำทุกปี เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง, พระสอนศีลธรรมที่มีอายุมากควรใช้เครื่องขยายเสียงมาเป็นอุปกรณ์ช่วยสอน, ควรนำสื่อการสอนที่ทันสมัยเข้ามาใช้ เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ มัลติมีเดีย และรูปภาพต่างๆ มาใช้เพื่อสร้างความสนใจแก่ผู้เรียน, ควรวัดระดับพื้นฐานความรู้ของกลุ่มผู้เรียนก่อนการจัดการสอน โดยใช้แบบทดสอบซึ่งเป็นข้อคำถามปลายปิดหรือข้อคำถามปลายเปิด แล้วจึงสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้สำหรับการวางแผนจัดการเรียนการสอน, ปรับปรุงรูปแบบของข้อสอบหรือแบบทดสอบสำหรับการวัดผลและประเมินให้มีลักษณะของข้อคำถามที่สอบถามความเข้าใจในการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

Research Paper Title: Achievement of Teaching Buddhism Subject of Moral Teaching Monks in Secondary Schools in Banpong District, Ratchaburi Province

Researcher : Phrapaladanuwat Anāviro (Dee-lam)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: Phrakhrusangharaksongphan Jayadatto, Dr.,
B.A.(Buddhist Management), M.A.(Buddhist Management),
Ph.D.(Buddhist Management)

: Phrakhrusangharakiettisak Kittipañño, Asst. Prof., Dr.
B.A.(Public Administration), M.A.(Social Development Management),
D.P.A. (Public Administration)

Date of Graduation : March 15, 2018

ABSTRACT

The objectives of research paper were (1) to study achievement of teaching Buddhism subject of moral teaching monks in secondary schools in Banpong district, Ratchaburi province, (2) to compare the opinion toward achievement of teaching Buddhism subject of moral teaching monks in secondary schools in Banpong district, Ratchaburi province, classified by personal data, and (3) to study problems, obstacles and suggestions for development of achievement of teaching Buddhism subject of moral teaching monks in secondary schools in Banpong district, Ratchaburi. It was the mixed research method that the quantitative research used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 187 students in secondary schools in Banpong district, Ratchaburi province. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test, F-test, One-way Analysis of Variance and Least Significant Difference: LSD. And the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 12 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of research were:

1. Achievement of teaching Buddhism subject of moral teaching monks in secondary schools in Banpong district, Ratchaburi. Overall, that in highest at mean of 3.61, when considering the aspect found that in high level all aspect. The techniques aspect was at high at mean of 3.62. The course content aspect was at high at mean

of 3.66. The teaching and learning activities aspect was at high at mean of 3.53. The medium of instruction aspect was at high at mean of 3.59. The evaluation aspect was at high at mean of 3.68.

2. The comparison for opinion of student toward achievement of teaching Buddhism subject of moral teaching monks in secondary schools in Banpong district, Ratchaburi, classified by personal data found that sex has the significantly at 0.05, the hypothesis was accepted. Those personal statuses results not different.

3. The problems and obstacles of teaching Buddhism subject of moral teaching monks in secondary schools in Banpong district, Ratchaburi, as following; some students do not pay attention, lack of activities outside the classroom, some moral teaching monks use low voice, some moral teaching monks do not have pre-test. And, the suggestions for development of achievement of teaching Buddhism subject of moral teaching monks in secondary schools in Banpong district, Ratchaburi, as following; educating the moral teaching monks of the content of the course covers techniques for the control classroom and the teaching of psychology, the moral teaching monks should use a variety of teaching techniques and methods to stimulate the interest of students, should be improved curriculum by focusing on the faith to the students to put into practice in daily life than learning to cover a lot of content, moral teaching monks should allow students to ask questions or do not understand the subject, takes 10-15 minutes during the school hours for the problem, the moral teaching monks and education institutions should jointly organized educational trips can be arranged for students to participate in the religious children Buddhist camp every year for the students to learn from self experience, old moral teaching monks should use an amplifier device, should be taught to use modern materials such as computers, multimedia projectors and pictures, to inspire the students, moral teaching monks should the evaluation basic knowledge of students prior to the test, which is a closed-ended questions or open-ended questions, and then synthesize the information for planning instruction, improve the format of the test for evaluating the nature of the question to get an understanding, to the applications in daily life.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาของคณะกรรมการผู้ควบคุมสารนิพนธ์ ได้แก่ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต, ดร. และ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ผศ.ดร. ที่อนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือในการปรับปรุง แก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอขอบคุณ คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์ ประกอบด้วย พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร., ผศ.พิเศษ ว่าที่ พ.ต.ดร.สวัสดี จิรัฏฐิติกาล และ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ที่กรุณาให้ข้อแนะนำ ปรับปรุง เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ พระสมุทราวชิโรโสภณ, ดร., พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร., ผศ.ดร.พิเชฐ ทังโต, ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น และ ผศ.ดร.ธิดาวิมล หมั่นมี ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม พร้อมแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณ พระพรหมเวที (สุเทพ มุสสธมโม) เจ้าคณะภาค ๑๕ ที่มอบความเมตตาและกำลังใจผู้วิจัยเสมอมา และขอขอบคุณ พระครูศรีธรรมนาถ เจ้าคณะอำเภอ บ้านโป่ง, พระครูสุธีปริยัติวิธาน รองเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, พระครูชินวรานุวัตร ดร. เจ้าคณะตำบล ท่าผา, พระครูประสิทธิ์สุตกิจ เจ้าคณะตำบลบ้านโป่ง, พระครูศรีเมตตานาสาธิต เจ้าคณะตำบลคู้ พะยอม-บ้านม่วง, พระมหาอดุลณัฐ ญัตตธมโม เจ้าคณะตำบลหนองอ้อ-สวนกล้วย, พระครูปัญญาภียุต ดร. เจ้าอาวาสวัดสัมมาราม, พระมหาวิศักดิ์ คุณธมโม ดร. เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, นายจรัญ สุขเสรี ผู้อำนวยการโรงเรียนกรับใหญ่ว่องกุศลกิจพิทยาคม, นางสาวเกศสุตา เนรมิตธน ไพศาล ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม, นางพัชราภรณ์ ธิบุฤทธิชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนวัด บ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์, นายสุรินทร์ อังกรวิโรจน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม ที่ อนุเคราะห์ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์ ตลอดจนทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่อนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันจะพึงมีจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แก่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ พี่ ๆ น้อง ๆ รวมทั้งคณะญาติโยม และผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ผู้ให้กำลังใจ ผู้ให้กำลังใจสนับสนุน และผู้ถวายข้าวทุก ทักพิทตลอดเวลาที่ดำรงเพศสมณะตลอดมา ซึ่งไม่สามารถจะเอ่ยนามได้ทั้งหมด

พระปลัดอนุวัฒน์ อนาวีโล (ตีเอี่ยม)

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ช)
สารบัญแผนภาพ	(ฑ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ฒ)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์	๗
๒.๒ แนวคิด เกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนา	๑๔
๒.๓ แนวคิด เกี่ยวกับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๒๖
๒.๔ แนวคิด เกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๔๘
๒.๕ ข้อมูลพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย	๖๙
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗๐
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๐
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๘๒
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๒
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๘๒
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๕
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๘
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๙

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๙๐
๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๙๑
๔.๒ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	๙๒
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๙๘
๔.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	๑๒๔
๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	๑๒๗
๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๓๓
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๓๕
๕.๑ สรุป	๑๓๕
๕.๒ อภิปรายผล	๑๓๙
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๔๒
บรรณานุกรม	๑๔๔
ภาคผนวก	๑๕๐
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๕๑
ภาคผนวก ข ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง	๑๕๗
ภาคผนวก ค ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา	๑๖๓
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๖๕
ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๗๙
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๘๗
ภาคผนวก ช ภาพถ่ายการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๙๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๙๗

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑	ส่วนงานในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีศูนย์ประสานงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ๔๒
๓.๑	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสังกัดโรงเรียน ๘๔
๔.๑	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๙๑
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ๙๒
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน ๙๓
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหาสาระวิชา ๙๔
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๙๕
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน ๙๖
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล ๙๗
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ ๙๙
๔.๙	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ ๙๙
๔.๑๐	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน จำแนกตามเพศ ๑๐๐

สารบัญตาราง (ต่อ)

[illegible]

สารบัญตาราง (ต่อ)

[illegible]

สารบัญตาราง (ต่อ)

[illegible]

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๕๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำแนกตามผลการเรียน	๑๒๐
๔.๕๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน จำแนกตามผลการเรียน	๑๒๑
๔.๕๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน จำแนกตามผลการเรียน	๑๒๑
๔.๕๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล จำแนกตามผลการเรียน	๑๒๒
๔.๕๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล จำแนกตามผลการเรียน	๑๒๒
๔.๕๖ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ตามสมมติฐานที่ ๑-๔	๑๒๓
๔.๕๗ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน	๑๒๔
๔.๕๘ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหาสาระวิชา	๑๒๕
๔.๕๙ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	๑๒๕
๔.๖๐ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน	๑๒๖
๔.๖๑ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล	๑๒๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑	การบริหารสำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๒.๒	กรอบแนวคิดในการวิจัย
๔.๑	แนวทางพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
	๑๓๓

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

สารนิพนธ์ฉบับนี้ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลัก ในการอ้างอิง ซึ่งจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.ส. (ไทย) ๙/ ๒๘-๑๐๔/๑๑-๓๙. หมายความว่า ระบุถึง พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีสวรรค ฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๒๘-๑๐๔ หน้าที่ ๑๑-๓๙ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยใช้ระบบคำย่อ ดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีสวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปิณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ขุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่แพร่หลายในทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา นั้น พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญ เพราะท่านเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย หนึ่งในพุทธบริษัท ซึ่งถือว่าเป็นองค์หลัก เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาด้วย เพราะพระสงฆ์สาวก เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควร เป็นผู้ควรแก่การคำนับ ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การกราบไหว้ เป็นนอานาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก^๑ มีปณิธานในการเผยแผ่ และไม่เพียงแต่ท่านจะอบรมสั่งสอนหลักธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชนเท่านั้น ยังสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมด้วย

องค์กรทางศาสนากับสังคมต่างมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบสนิทและต่างเกื้อกูลต่อกันและกัน ตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบัน สังคมมีความเจริญรุดหน้าเพราะใช้หลักทางศาสนาช่วยในการอบรมให้มีการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งหน้าที่ศาสนาในประเด็นนี้ เกี่ยวกับการฝึกหัดให้บุคคลมีการเรียนรู้ระเบียบประเพณีและกฎเกณฑ์สำหรับการดำรงชีวิตประจำวัน ศาสนาช่วยให้บุคคลรู้จักการปรับตัวและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมในสังคมในลักษณะของการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน เช่น การจัดสร้างโรงเรียน หรือการให้การบวชเรียน เป็นต้น^๒ แต่สภาพสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สถาบันศาสนาต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะยังคงสถานะความเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณของมนุษย์เหมือนดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา ดังเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ได้เปิดโอกาสให้วัดในพุทธศาสนากลับมาทำหน้าที่หลักในการอบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชนและเผยแผ่คำสั่งสอนตามหลักพุทธธรรมได้อย่างกว้างขวางหลายรูปแบบยิ่งขึ้น

การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนนั้น เป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพราะช่วยให้คนมีศีลธรรมอันเป็นเครื่องชี้แนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อความสุขความเจริญก้าวหน้าทั้งในส่วนตนและส่วนรวม การพัฒนาสังคมและประเทศชาติจะต้องส่งเสริมให้คนในชาติได้ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถืออย่างถูกต้องและยึดมั่นในหลักธรรม การที่จะให้คนนับถือและปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างถูกต้องนั้น จำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดความรู้เรื่องศาสนาธรรมในศาสนาที่ตนนับถือ โดยเฉพาะการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต สถานศึกษาจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมศาสนา

^๑ม.ม. (ไทย) ๑๒/๗๔/๖๖.

^๒จํานงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๐๘.

แต่กระนั้นก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาพุทธศาสนาเข้ามาใน กียังปรากฏว่าเยาวชนและประชาชนจำนวนมากขาดความรู้ในหลักพระพุทธศาสนาหรือคุณธรรม จริยธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากความบกพร่องในการสอนวิชา ดังกล่าวแก่เยาวชน เช่น ในการเรียนการสอนไม่ได้เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติตามหลักธรรมเพียงพอ เพราะวิชา ศีลธรรมหรือวิชาพระพุทธศาสนาจะเกิดประโยชน์ได้ก็ต่อเมื่อมีการนำไปประพฤติปฏิบัติจริง ๆ เท่านั้น ปัญหาการเรียนรู้อย่างดีเป็นการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่รัฐกำหนดไว้ เป็นการเรียนแบบจำ ไม่ได้เรียน คิดที่สำคัญไม่ค่อยมีการปลูกฝังการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม อันเป็นเครื่องกำกับสติปัญญา อารมณ์ของเด็ก ทั้งเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในช่วง ๒-๓ ทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปมาก ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับวัด และ โรงเรียนกับวัดห่างเหินกันไปด้วย

โดยนัยนี้ โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จึงถือกำเนิดขึ้นและเริ่มดำเนินการมา ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๔๖ โดยข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่าง กระทรวงวัฒนธรรมกับ กระทรวง ศึกษาธิการ ในการสนับสนุนให้พระภิกษุสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา เพื่อแก้ปัญหาครูผู้สอนไม่มีความเชี่ยวชาญในแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา อย่างแท้จริง โดยรัฐบาลจะสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเน้นการพัฒนาให้มีความรู้และ จริยธรรม เริ่มตั้งแต่เด็กแรกเกิด โดยให้ความสำคัญแก่สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ครอบครัวอบอุ่น และสถานศึกษาเอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดด้วยการปลูกฝังความรู้ที่ทันโลกและคุณค่าที่ดีของ วัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ยังมุ่งสร้างสมดุลของการพัฒนา ๓ ด้าน คือ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และ สังคม จึงถึงเวลาที่ศาสนาพุทธของเรา พระสงฆ์ของเรา จะต้องยึดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า มากกว่า การไปเอาศาสนาอื่นมาแฝงอยู่ในศาสนาพุทธจนทำให้คนงมงายมากกว่าให้ปัญญาคน ความจริงแล้ว ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา แต่วันนี้ปัญญาของเรากำลังจะหายไปพร้อมกับสังคมไทย จึงต้องคุย กันหลายฝ่าย ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ลูกหลานเพื่อให้เขาใช้เวลาให้มี ค่าแก่ตนเองมากที่สุด โดยได้ส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้ออกไปสอนศีลธรรมในโรงเรียน^๓

อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ตั้งเมื่อ ร.ศ. ๑๑๔ เดิมชื่อ อำเภอนาหว้า ต่อมาได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปยังตำบลบ้านโป่งเพื่อให้ใกล้สถานีรถไฟบ้านโป่งมากขึ้น จึงเปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอบ้านโป่ง ปัจจุบัน อำเภอบ้านโป่ง แบ่งเขตการปกครองย่อยเป็น ๑๕ ตำบล ๑๕๑ หมู่บ้าน มีพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน ๒๙ รูป และมีสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน ๒๕ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร ๕), โรงเรียนกรับใหญ่ว่องกุศลกิจ พิตยาคม, โรงเรียนบ้านหนองไก่อ้น, โรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม, โรงเรียนวัดเขาสูง, โรงเรียนวัดเจริญ ธรรม, โรงเรียนวัดไผ่สามเกาะ, โรงเรียนวัดดอนเสลา, โรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง, โรงเรียนวัดดอนตูม, โรงเรียนวัดบัวงาม, โรงเรียนวัดบ้านโป่ง สามัคคีคุณูปถัมภ์, โรงเรียนวัดบ้านฆ้องน้อย, โรงเรียนวัดยางหัก,

^๓ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน ปีงบประมาณ ๒๕๔๙ (ฉบับปรับปรุง) , (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๕.

^๔ สำนักงานจังหวัดราชบุรี, แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๔, (ราชบุรี: สำนักงานจังหวัด ราชบุรี, หน้า ๑๖. (ถ่ายเอกสารเย็บเล่ม).

โรงเรียนวัดลาดบัวขาว, โรงเรียนวัดหนองเสือ, โรงเรียนวัดหนองกลางด่าน, โรงเรียนวัดหนองหิน, โรงเรียนวัดหุบกระเทียม, โรงเรียนวัดอ้ออีเขียว, โรงเรียนวันมหาราช, โรงเรียนวิทยาลัยเทคนิคราชบุรี ๒, โรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม, โรงเรียนอนุบาลบ้านโป่ง (วัดปลักแรด) และโรงเรียนอริยวงศาราม^๕

อย่างไรก็ตาม ปัญหาการศึกษาไทย ไม่ว่าจะประเมินโดยหน่วยงานใด นอกจากจะเป็นที่ไม่พอใจแล้วยังเป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษาไทยไม่ได้สอนให้คนรู้จักคิด วิเคราะห์ ริเริ่มสร้างสรรค์และปฏิบัติจริง อีกทั้งหย่อนยานเรื่องการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม การศึกษาไทยจึงอยู่ในภาวะวิกฤติทางคุณภาพอย่างหนัก ถึงแม้ว่าการเรียนการสอนในอดีตที่กระทรวงธรรมการได้กำหนดให้มีวิชาจริยธรรมเป็นครั้งแรกในหลักสูตรทุกชั้น เมื่อ พ.ศ.๒๔๔๕ โดยให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เพื่อกล่อมเกลานิรันดร์ใจของกุลบุตรกุลธิดาในสมัยนั้น แม้ในเวลาต่อมา จะเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาและจริยธรรมขึ้นอีก แต่ปัญหาเยาวชนด้านศีลธรรมก็ยังมีมากขึ้น^๖

การศึกษาของไทยจึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับศีลธรรมในการควบคุมความประพฤติและสามารถนำความคิด ความเชื่อ และความศรัทธาทาง ศาสนามาเป็นแนวทางให้ผู้เรียนมีอุดมคติในการดำเนินชีวิต และปฏิบัติธรรมตามหลักธรรมทางศาสนาเพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนดี^๗ ดังนั้น พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสถานศึกษาต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการนำเอาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้าไปเผยแผ่ให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนในปัจจุบัน เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวของเด็กและเยาวชน

ดังกล่าวนี้นี้ ประกอบกับที่ผู้วิจัยเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและมีสังกัดในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

^๕สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, “พระสอนศีลธรรมแบ่งตามเขตการศึกษา”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.krupa.net/>, [๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๙].

^๖กรมวิชาการ, คู่มือการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๗-๘.

^๗กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, รายงานการศาสนาประจำปี ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๑๖.

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๑.๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยสังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านเทคนิคและวิธีการสอน ๒) ด้านเนื้อหาวิชา ๓) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๔) ด้านการใช้สื่อการสอน และ ๕) ด้านการวัดผลและประเมินผล^๔

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตตัวแปร ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ๑) เพศ ๒) อายุ ๓) ระดับชั้น และ ๔) ผลการเรียน

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ใน ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านเทคนิคและวิธีการสอน ๒) ด้านเนื้อหาวิชา ๓) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๔) ด้านการใช้สื่อการสอน และ ๕) ด้านการวัดผลและประเมินผล

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

ประชากร (Population) ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน ๑,๑๘๖ คน ดังนี้

^๔ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๗.

- โรงเรียนกรับใหญ่ว่องกุศลกิจพิทยาคม จำนวน ๓๐๓ คน^๙
- โรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม จำนวน ๒๖๙ คน^{๑๐}
- โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ จำนวน ๕๘๘ คน^{๑๑}
- โรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม จำนวน ๒๖ คน^{๑๒}

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๒ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๐ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่าง

๑.๕.๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่าง

๑.๕.๓ นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๔ นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง ผลผลิตที่มีคุณภาพของการดำเนินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใน ๔ ด้าน ได้แก่

๑) ด้านเทคนิคและวิธีการสอน คือ การนำกลวิธีต่าง ๆ มาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดสนใจในบทเรียน

^๙ สติจากฝ่ายทะเบียน โรงเรียนกรับใหญ่ว่องกุศลกิจพิทยาคม.

^{๑๐} สติจากฝ่ายทะเบียน โรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม.

^{๑๑} สติจากฝ่ายทะเบียน โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์.

^{๑๒} สติจากฝ่ายทะเบียน โรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม.

๒) ด้านเนื้อหารายวิชา คือ การนำเรื่องราวอันเกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนาที่บรรจุไว้ในหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ มาใช้ในการเรียนการสอน

๓) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การเลือกกิจกรรมต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทั้งในและนอกห้องเรียน

๔) ด้านการใช้สื่อการสอน คือ การเลือกใช้อุปกรณ์ต่างๆ เข้ามาช่วยในการถ่ายทอดความรู้ในวิชาพระพุทธศาสนาให้กับนักเรียน

๕) ด้านการวัดผลและประเมินผล คือ การเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โดยใช้กระบวนการและเครื่องมือต่าง ๆ เข้ามาช่วยเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรม

โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน ๔ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนกรับใหญ่ว่องกุลสถลกิจพิทยาคม โรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ และโรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม เท่านั้น

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๑.๗.๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยนี้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการพัฒนาการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” นี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทาง ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์
- ๒.๒ แนวคิด เกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนา
- ๒.๓ แนวคิด เกี่ยวกับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- ๒.๔ แนวคิด เกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- ๒.๕ ข้อมูลพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของผลสัมฤทธิ์

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ความหมายของผลสัมฤทธิ์” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

คำว่า “ผล” หมายถึง สิ่งที่เกิดจากการกระทำ^๑ ส่วนคำว่า “สัมฤทธิ์” หมายถึง ความสำเร็จ^๒ ดังนั้น คำว่า ผลสัมฤทธิ์ (ทางการเรียน) จึงหมายถึงขนาดของความสำเร็จที่ได้จากกระบวนการเรียนการสอน^๓ คุณลักษณะรวมถึงความรู้ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอนหรือมวลประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ ทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพทางสมอง หลังจากเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ แล้วผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในวิชาที่เรียนมาน้อยเพียงใด มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมตามความมุ่งหมายของหลักสูตรในวิชานั้น ๆ เพียงใด^๔

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖), หน้า ๗๗๒.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑,๒๑๑.

^๓พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียร ยินดีสุข, การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แชนแนล, ๒๕๕๘), หน้า ๑๒๕.

^๔พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.), ๒๕๔๓), หน้า ๒๙.

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จหรือความสามารถในการกระทำใด ๆ ที่ต้องอาศัยทักษะ หรือมีฉะนั้นก็ต้องอาศัยความรู้ในวิชาหนึ่งวิชาใดโดยเฉพาะ^๕ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นความสำเร็จในด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ของสมอง นั่นคือ สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนควรจะประกอบด้วยสิ่งสำคัญอย่างน้อย ๓ สิ่ง คือ ความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพของสมองด้านต่าง ๆ^๖ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการเรียน การสอน การฝึกฝน หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียน ที่บ้าน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ แต่คนส่วนมากเข้าใจว่าผลสัมฤทธิ์เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนภายในโรงเรียน และมองในแง่ความรู้ความสามารถทางสมองเท่านั้น ในทางที่จริงแล้ว ความรู้สึก ค่านิยม จริยธรรม ก็เป็นผลจากการฝึกสอนและอบรม ซึ่งก็นับเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย ทั้งนี้ การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นวิธีการวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพทางสมองและสติปัญญาของนักเรียน ภายหลังจากที่ได้เรียนไปแล้วโดยใช้แบบทดสอบ^๗

การที่ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนหรือไม่นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางสติปัญญา (Intellectual Factors) เพียงอย่างเดียว ยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ไม่ใช่องค์ประกอบทางสติปัญญา (Non-Intellectual Factors) องค์ประกอบทางด้านสติปัญญาเป็นปัจจัยที่สำคัญส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการเรียนรู้ หรือสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเป็นความสามารถในการคิดของบุคคล อันเป็นผลมาจากการสะสมของประสบการณ์ต่าง ๆ รวมถึงความสามารถที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ซึ่งความสามารถเหล่านี้วัดได้หลายทาง ส่วนองค์ประกอบด้านที่ไม่ใช่สติปัญญาก็มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ ทักษะที่มีต่อวิชาที่เรียน รูปแบบการเรียน สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา คุณภาพการสอนของผู้สอน ลักษณะการคบเพื่อน การศึกษาของบิดา-มารดา เป็นต้น^๘

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ หมายถึง ผลของความสำเร็จ โดยนัยนี้ หากพิจารณาในบริบทของผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน จึงหมายถึงคุณลักษณะรวมถึงความรู้ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน กล่าวคือ เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการเรียน การสอน การฝึกฝน หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่โรงเรียน ที่บ้าน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ และการที่ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนหรือไม่นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางสติปัญญาเพียงอย่างเดียว ยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์ต่าง ๆ รวมถึงความสามารถที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ซึ่งความสามารถเหล่านี้วัดได้หลายทาง ส่วนองค์ประกอบด้านที่ไม่ใช่สติปัญญาก็มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย ซึ่งได้แก่ ทักษะของผู้เรียน รูปแบบการสอน สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ลักษณะการคบเพื่อน และคุณภาพของกระบวนการจัดการสอน เป็นต้น

^๕ กรมวิชาการ, **หลักสูตรการสอนขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔**, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓.

^๖ ขวาล แพรัตกุล, **เทคนิคการวัดผล**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิบูลย์การปก, ๒๕๕๒), หน้า ๑๓.

^๗ อารีย์ วชิรवारการ, **การวัดและการประเมินผลการเรียน**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕๓.

^๘ อภิญา อิงอาจ, “พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา: การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบพหุตัวแปร”, **วารสารวิจัย มสธ สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๔๘): ๑๐๐-๑๑๓.

๒.๑.๒ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

การประเมินผลการศึกษาของผู้เรียนทั้งทางด้านปฏิบัติและด้านเนื้อหา ถือว่าเป็นการประเมินผลการเรียนของผู้เรียนว่าอยู่ในระดับสูง กลาง หรือต่ำ ซึ่งได้แบ่งออกเป็น ๓ ระดับคือ

คะแนนเฉลี่ย ๐.๐๐-๑.๙๙ ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

คะแนนเฉลี่ย ๒.๐๐-๒.๙๙ ถือว่าผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย ๓.๐๐-๔.๐๐ ถือว่าผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์สูง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ ผู้เรียน ได้แก่ พันธุกรรม เชาว์ปัญญา ความถนัด ความสนใจ อารมณ์ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว การศึกษาของบิดามารดา การปรับตัว แรงจูงใจ หลักสูตรหรือวิชาที่เรียน วัฒนธรรม ทักษะติดต่อสถาบันและผู้สอน บรรยากาศในการเรียนและสิ่งแวดล้อม และในขณะเดียวกัน ผู้สอนก็ควรมีการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ อ่านหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สนใจให้มากเป็นประสบการณ์ทางการเรียนการสอน ความรู้ของครูผู้สอน การถ่ายทอดความรู้ของคุณภาพของการสอน อุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย มีทักษะที่ดีต่อนักเรียน มีคุณธรรมและมีความยุติธรรม การจูงใจและการกระตุ้นเสริมแรงผู้เรียน ให้ความช่วยเหลือ และสามารถแก้ปัญหาให้กับนักเรียนได้บรรยากาศในการสอนและสิ่งแวดล้อม โดยนัยนี้ องค์ประกอบที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วย ๕ ด้าน คือ

๑) ความพร้อมด้านสติปัญญา หรือความรู้ ทักษะพื้นฐาน

๒) บุคลิกภาพหรือจิตลักษณะ เช่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อึดทนโน้ทน

๓) พฤติกรรมการเรียน เช่น วิธีการเรียน การผัดวันประกันพรุ่ง

๔) บรรยากาศในการเรียน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน วิธีการสอนของครู

๕) ตัวแปรทางประชากร เช่น อายุ เพศ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดา เป็นต้น^๙

โดยแท้จริง สัดส่วนขององค์ประกอบต่างๆ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ องค์ประกอบด้านพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิด รวมกับลักษณะนิสัยทางจิตพิสัยของนักเรียน มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ๖๕% คุณภาพการสอนของครูมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ๖๕% ที่เหลือ ๑๐% เป็นตัวแปรอื่น ๆ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน^{๑๐}

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรสติปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับตัวแปรอื่น เช่น วิธีการสอนของครู ธรรมชาติของผู้เรียนเจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาการ สิ่งแวดล้อมทางบ้าน ผู้ปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เป็นต้น

^๙ อริยา คูหา และ บัญญัติ ยงยวน, “ปัจจัยที่(ส่ง)ผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาวะรอพิณิจ ของ นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี”, วารสารสงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ปีที่ ๑๐ (กันยายน-ธันวาคม๒๕๔๗): ๒๕๕-๒๗๑.

^{๑๐} พรหมพรณ อุตมสิน, การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนคณิตศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗.

๒.๑.๓ การวัดผลสัมฤทธิ์

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “การวัดผลสัมฤทธิ์” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

การวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนเป็นการตรวจสอบความสามารถของสมรรถภาพทางสมองของบุคคลว่าเรียนแล้วรู้อะไรบ้างและมีความสามารถด้านใดมากน้อยเท่าใด เช่น พฤติกรรมด้านความจำความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่ามากน้อยเพียงใด นั่นคือ การวัดผลสัมฤทธิ์เป็นการตรวจสอบเชิงพฤติกรรมของผู้เรียนด้าน พุทธิพิสัย ซึ่งเป็นการวัด ๒ องค์ประกอบตามจุดมุ่งหมายและลักษณะของวิชาที่เรียน คือ

๑) การวัดด้านการปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบความรู้ความสามารถทางการปฏิบัติโดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ให้เป็นผลงานปรากฏออกมา ให้ทำการสังเคราะห์และวัดได้ เช่น วิชา ศิลปศึกษา พลศึกษา งานช่าง การวัดแบบนี้จึงต้องวัดโดยใช้ข้อสอบภาคปฏิบัติ (Performance Test) ซึ่งการประเมินผลจะพิจารณาที่วิธีปฏิบัติ (Procedure) และผลงาน

๒) การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา รวมถึง พฤติกรรมความสามารถในด้านต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน มีวิธีการวัดได้ ๒ ลักษณะ คือ

๒.๑) การสอบปากเปล่า การสอบแบบนี้มักกระทำเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นการสอนที่ต้องการดูแลเฉพาะอย่าง เช่น การสอบอ่านออกเสียง การสอบสัมภาษณ์ ซึ่งต้องการดูการใช้ถ้อยคำในการตอบคำถาม รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นและบุคลิกภาพต่าง ๆ

๒.๒) การสอนแบบให้เขียนความ เป็นการสอบวัดที่ให้ผู้สอบเขียนเป็นตัวหนังสือตอบ ซึ่งมีการตอบอยู่ ๒ รูปแบบ คือ

๒.๒.๑) แบบไม่จำกัดคำตอบ ได้แก่ การใช้ข้อสอบวัดแบบอัตนัยหรือความเรียง

๒.๒.๒) แบบจำกัดคำถาม เป็นการสอบที่กำหนดขอบเขตของคำถามที่จะให้คำตอบ หรือกำหนดคำตอบออกมาให้เลือก ซึ่งมีรูปแบบของคำถามคำตอบ ๔ รูปแบบ คือ แบบเลือกทางใดทางหนึ่ง แบบจับคู่ แบบเติมคำ และแบบเลือกตอบ^{๑๑}

โดยทั้งไปสามารถแบ่งประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ออกเป็น ๒ ชนิด คือ

ชนิดที่ ๑ แบบทดสอบที่ครูสร้าง (Teacher Made Test) หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเฉพาะกลุ่มที่ครูสอนจะไม่นำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มอื่น เป็นแบบทดสอบที่ใช้ทั่วไปในโรงเรียน

ชนิดที่ ๒ แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized Test) หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์เช่นเดียวกับแบบทดสอบที่ครูสร้าง แต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพต่าง ๆ ของนักเรียนที่ต่างกลุ่มกัน เช่น เปรียบเทียบคุณภาพของนักเรียนในโรงเรียนแห่งหนึ่ง กับนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ทั่วประเทศ เป็นต้น^{๑๒}

^{๑๑} พงษ์รัตน์ ทวีรัตน์, *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*, หน้า ๒๙.

^{๑๒} สมนึก ภัททิยธณี, *การวัดผลการศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๔๕.

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test) หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ความสามารถของบุคคลในด้านวิชาการ ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระตามจุดประสงค์ของวิชา หรือเนื้อหาที่สอนนั้น โดยทั่วไปจะวัดผลสัมฤทธิ์ระหว่างวิชาต่าง ๆ ที่เรียนในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ อาจจำแนกเป็น ๒ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ แบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced Test) หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีคะแนนตัด หรือคะแนนเกณฑ์สำหรับใช้ตัดสินว่าผู้สอบมีความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การวัดตรงตามจุดประสงค์เป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบในแบบทดสอบประเภทนี้

ประเภทที่ ๒ แบบทดสอบแบบอิงกลุ่ม (Norm Referenced Test) หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งสร้างเพื่อวัดให้ครอบคลุมหลักสูตร จึงสร้างตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร ความสามารถในการจำแนก ผู้สอบตามความเก่งอ่อนได้ดี เป็นหัวใจของข้อสอบในแบบทดสอบประเภทนี้ การรายงานผลการสอบอาศัยคะแนนมาตรฐาน ซึ่งเป็นคะแนนที่สามารถให้ความหมายแสดงถึงสถานภาพความสามารถของบุคคลนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น ๆ ที่ใช้กลุ่มเปรียบเทียบ^{๑๓} ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลนั้น นิยมสร้างโดยยึดตามการจำแนกจุดประสงค์ทางการศึกษา ตามปกติการวัดจะมี ๓ ด้าน ได้แก่

๑) พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นพฤติกรรมทางด้านสมองและสติปัญญา แบ่งย่อยได้ดังนี้

๑.๑) ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความสามารถในการที่จะจดจำกับความรู้ที่รับไปแล้ว

๑.๒) ความเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง ความสามารถในการตีความแปลความ และการขยายความ

๑.๓) การนำไปใช้ (Application) หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ความสามารถ ที่ได้เรียนรู้มาประยุกต์ใช้ได้

๑.๔) การวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง ความสามารถในการหาข้อเท็จจริง หาความสำคัญ และหลักการต่าง ๆ ของสิ่งนั้น

๑.๕) การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง ความสามารถในการรวบรวมเข้ามารวมกัน หรือทำให้เกิดเรื่องใหม่ สิ่งใหม่

๑.๖) การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถในการตัดสินสิ่งต่าง ๆ โดยมีเกณฑ์หรือมาตรฐานเป็นเครื่องตัดสิน

๒) พฤติกรรมด้านจิตพิสัย (Affective Domain) เป็นพฤติกรรมทางด้านจิตใจที่แสดงออกมาในรูปแบบของค่านิยม

๓) พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับทักษะในการเคลื่อนไหว การใช้วัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย ตลอดจนการประสานงานของประสาทและกล้ามเนื้อจากการเรียนรู้^{๑๔}

^{๑๓} บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๓), หน้า ๕๓.

^{๑๔} สมนึก ภัททิยธนี, การวัดผลการศึกษา, หน้า ๔๕.

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีขั้นตอนการสร้างแบ่งได้ ๓ ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ

๑) ขั้นตอนวางแผนการสร้างแบบทดสอบ ประกอบด้วย

๑.๑) กำหนดจุดมุ่งหมายของการทดสอบ สิ่งสำคัญประการแรกสำหรับผู้สร้างข้อสอบจะต้องรู้ คือ อะไรคือจุดมุ่งหมายของการทดสอบ ทำไมจึงต้องมีการสอบ และจะนำผลการสอบไปใช้อย่างไร

๑.๒) กำหนดเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด เนื้อหาที่ต้องการวัดได้จาก จุดมุ่งหมายของการทดสอบ ผู้สร้างข้อสอบจะต้องวิเคราะห์จำแนกเนื้อหาที่ต้องการวัดให้ครอบคลุม เนื้อหาทั้งหมด สำหรับพฤติกรรมที่ต้องการวัดนั้นอาจจำแนกตามทฤษฎีโด ทฤษฎีหนึ่ง เช่น ทฤษฎีของ บลูม (Benjamin S. Bloom) ซึ่งจำแนกพฤติกรรมเป็น ๖ ระดับ คือ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า เป็นต้น

๑.๓) กำหนดลักษณะหรือรูปแบบของแบบทดสอบ อาจเลือกแบบทดสอบประเภท ความเรียง หรือแบบทดสอบอัตนัย (Subjective Test) แบบตอบสั้นและเลือกตอบหรือแบบทดสอบ ปรนัย (Objective Test) ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการทดสอบเช่นกัน

๑.๔) การจัดทำตารางวิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด เป็นการวางแผนผัง การสร้างข้อสอบ ทำให้ผู้สร้างข้อสอบรู้ว่าในแต่ละเนื้อหาจะต้องสร้างข้อสอบในพฤติกรรมใดบ้าง พฤติกรรมละกี่ข้อ

๑.๕) กำหนดส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอบ เช่น คะแนน ระยะเวลาการสอบ

๒) ขั้นตอนดำเนินการสร้างแบบทดสอบ เป็นการเขียนข้อสอบ ตามเนื้อหาพฤติกรรมและ รูปแบบของแบบทดสอบที่กำหนดไว้ โดยจัดทำเป็นแบบทดสอบฉบับร่าง

๓) ขั้นตรวจสอบคุณภาพข้อสอบก่อนนำไปใช้ เมื่อสร้างแบบทดสอบแล้วจึงนำ แบบทดสอบไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งคุณภาพของแบบทดสอบอาจพิจารณาทั้งคุณภาพของ แบบทดสอบรายข้อ ได้แก่ ความยาก (Difficulty) และอำนาจจำแนก (Discrimination) และคุณภาพของ แบบทดสอบทั้งฉบับ โดยแบบทดสอบที่ดีควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

๓.๑) ความเชื่อมั่น (Reliability) เป็นความคงเส้นคงวาของคะแนนที่ได้จากการ ทดสอบโดยใช้แบบทดสอบนั้นหลาย ๆ ครั้งกับผู้เข้าสอบกลุ่มเดียวกัน ความเชื่อมั่นเป็นคุณภาพของ แบบทดสอบทั้งฉบับ มีค่าตั้งแต่ ๐-๑ โดยมีแนวทางในการพิจารณา ดังนี้ ถ้าความเชื่อมั่นน้อยกว่า ๐.๗๐ หมายความว่าความน่าเชื่อถือค่อนข้างต่ำ (ควรปรับปรุง) ถ้าความเชื่อมั่นมากกว่าหรือเท่ากับ ๐.๗๐ หมายความว่าความน่าเชื่อถือยอมรับได้ (สังคม / มนุษยศาสตร์) ถ้าความเชื่อมั่นมากกว่าหรือ เท่ากับ ๐.๘๐ หมายความว่าความน่าเชื่อถือยอมรับได้ (วิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์) ถ้าความเชื่อมั่น มากกว่าหรือเท่ากับ ๐.๙๐ หมายความว่าความน่าเชื่อถือได้มาตรฐานระดับสากล

๓.๒) ความเที่ยงตรง (Validity) เป็นความสอดคล้องของแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์ ในการวัด คือ วัดได้ตรงกับสิ่งที่ต้องการจะวัด ความเที่ยงตรงแบ่งเป็น ๓ ประเภท คือความเที่ยงตรง ตามเนื้อหา (Content validity) หมายถึง คุณสมบัติของแบบทดสอบที่สามารถวัดเนื้อหาวิชาได้ตรง ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร, ความเที่ยงตรงตามเกณฑ์ (Criterion-related Validity) หมายถึง คุณสมบัติของแบบทดสอบที่สามารถนำคะแนนจากการทดสอบนั้นมาใช้ในการพยากรณ์ผลการเรียน ได้, ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) หมายถึงคุณสมบัติของแบบทดสอบที่ สามารถวัดสมรรถภาพของสมองด้านต่าง ๆ ได้

๓.๓) ความเป็นปรนัย (Objectivity) เป็นคุณสมบัติของแบบทดสอบ ๓ ประการ คือ

๓.๓.๑) อ่านแล้วเข้าใจตรงกัน

๓.๓.๒) การตรวจให้คะแนนตรงกัน

๓.๓.๓) การแปลความหมายของคะแนนตรงกัน

๓.๔) ความยาก (Difficulty) หมายถึง สัดส่วนของจำนวนผู้ที่ทำข้อสอบถูกต้องกับจำนวนผู้เข้าสอบทั้งหมด ความยากมีค่าตั้งแต่ ๐-๑ ใช้สัญลักษณ์ p แทนความยาก โดยมีความหมายว่า ถ้า $p > ๐.๘๐$ ข้อสอบง่ายมาก

๓.๕) อำนาจจำแนก (Discrimination) เป็นประสิทธิภาพของข้อสอบในการจำแนกเด็กเก่งออกจากเด็กอ่อน อำนาจจำแนกมีค่าตั้งแต่ -๑ ถึง +๑ ใช้สัญลักษณ์ r แทนอำนาจจำแนกโดยมีความหมายว่า ถ้า $r > ๐.๖๐$ ข้อสอบมีอำนาจจำแนกดีมาก

อย่างไรก็ตาม การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่

ด้านแรก คือ ด้านความรู้ความคิด (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับกระบวนการต่าง ๆ ทางด้านสติปัญญาและสมอง เช่น การจดจำข้อเท็จจริง ความเข้าใจ ความคิดการตั้งสมมติฐาน และปัญหา

ด้านที่สอง คือ ด้านความรู้สึก (Affective Domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตและพัฒนาการในด้านความสนใจ คุณค่า ความซาบซึ้ง และทัศนคติ หรือเจตคติ ต่าง ๆ ของผู้เรียน

ด้านที่สาม คือ ด้านปฏิบัติการ (Psycho-Moto Domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติและการดำเนินการ เช่น การทดลอง เป็นต้น^{๑๕}

สรุปได้ว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนเป็นการตรวจสอบความสามารถของสมรรถภาพทางสมองของบุคคลว่าเรียนแล้วรู้อะไรบ้างและมีความสามารถด้านใดมากน้อยเท่าใด ซึ่งโดยทั่วไป การวัดผลสัมฤทธิ์เป็นการตรวจสอบเชิงพฤติกรรมของผู้เรียนด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย กล่าวคือ ด้านพุทธิพิสัยเป็นการวัด ๒ องค์ประกอบตามจุดมุ่งหมายและลักษณะของวิชาที่เรียน ได้แก่ การวัดด้านการปฏิบัติ และการวัดด้านเนื้อหา ส่วนในด้านทักษะพิสัยเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับทักษะในการเคลื่อนไหว การใช้วัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย ตลอดจนการประสานงานของประสาทและกล้ามเนื้อจากการเรียนรู้ และด้านจิตพิสัย เป็นการวัดพฤติกรรมทางด้านจิตใจที่แสดงออกมาในรูปแบบของค่านิยม

^{๑๕} บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, หน้า ๑๒๒-๑๒๓.

๒.๒ แนวคิด เกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนา

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด เกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนา จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

๒.๒.๑ ความเป็นมาของวิชาพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ความเป็นมาของวิชาพระพุทธศาสนา” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

พระพุทธศาสนากับการศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันอย่างมากในฐานะที่พระพุทธศาสนา นั้นจัดว่าเป็นกลุ่มแนวคิดใหม่ในช่วง ๒๕๐๐ ปีที่ผ่านมาที่ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อระบบคิดของมนุษยชาติ โดยเฉพาะชาวอินเดียและประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่รับเอาคำสอนของพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นกรอบในการพัฒนาชีวิตและสังคมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านสังคม การเมืองการปกครอง กฎหมาย เศรษฐกิจ และการศึกษา

พระพุทธศาสนากับชนชาติไทยมีความสัมพันธ์แนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งในทาง ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติไทยและวัฒนธรรมไทย ในทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ ชาติไทย เนื่องมาด้วยความเป็นมาของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะนับตั้งแต่สมัยก่อนที่ชนชาติไทยมี ประวัติศาสตร์อันชัดเจน ชาวไทยก็ได้นับถือพระพุทธศาสนาต่อเนื่องตลอดมา จนกล่าวได้ว่า ประวัติ ของประเทศไทย เป็นประวัติของชนชาติที่นับถือพระพุทธศาสนาในด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทย ได้ผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อมั่นและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ตลอดเวลายาวนาน วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาของสังคมไทย เป็นแหล่งคำสั่งสอนการฝึกอบรม กิจกรรมใหญ่ที่มีความ สำคัญของรัฐที่ดี ของชุมชนที่ดี จะมีส่วนประกอบด้วยพระพุทธศาสนาเป็นพิธีการ เพื่อเน้นย้ำความ สำคัญและเสริมคุณค่าทางจิตใจ

พระราชนิพนธ์แห่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ซึ่งทรงนิพนธ์ไว้ในเทศนาเสือป่า ความว่า

... เป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องตั้งใจที่จะรักษาความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย อย่าให้มีอันตรายมาถึงได้ ต้องรักษาพระศาสนาอันนี้ให้คงอยู่ในเมืองไทยอีกต่อไปต้องรักษาไว้ เพื่อเป็นมรดกแก่ลูกหลานของเราทั้งหลาย ...

... ข้าพเจ้ารู้สึกว่าได้ทำหน้าที่สมควรแก่ผู้อุปถัมภ์พระพุทธศาสนา เราตั้งใจจะรักษา ศาสนาของเราด้วยชีวิต ข้าพเจ้าและท่านตั้งใจอยู่ในข้อนี้ และถ้าท่านตั้งใจจะช่วยข้าพเจ้าจัดกิจกรรม อันใหญ่นี้แล้วก็จะเป็นที่น่าพอใจข้าพเจ้าเป็นอันมาก เมืองเราเกือบจะเป็นเมืองเดียวแล้วในโลกที่มี บุคคลนับถือพระพุทธศาสนามากเป็นเหล่าเดียว เพราะฉะนั้นเป็นหน้าที่ของเราทั้งหลายที่จะช่วยกัน บำรุงรักษาพระพุทธศาสนาอย่าให้เสื่อมสูญไป เราจะต้องรักษาความเป็นไทยของเราให้ยั่งยืน เรา จะต้องรักษาพระพุทธศาสนาให้ถาวรวัฒนาการ ...^{๑๖}

^{๑๖} พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อังใน สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, **แสงส่องใจ (ฉบับ ๑๕)**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๕.

ในทางการศึกษาเมืองมอญโดยภาพรวม พระพุทธศาสนาจัดเป็นวิชาสำหรับการเรียนรู้ โดยสถานะหลัก คือ ในฐานะที่เป็นระบบจริยธรรมสำหรับประชากรส่วนใหญ่หรือเป็นแหล่งคำสอนของประชากรแทบทั้งหมดของประเทศ ทั้งในด้านวัตรธรรมและในด้านนามธรรม ซึ่งมีอิทธิพลครอบคลุมมากที่สุดอย่างหนึ่งในวิถีชีวิตของสังคม เป็นมาตรฐานการดำเนินชีวิต สำหรับผู้นับถือและเป็นสภาพการแวดล้อมอันกว้างใหญ่ทางสังคมสำหรับผู้ที่ได้นับถือ สำหรับเหตุผลที่คนไทยต้องเรียนรู้พระพุทธศาสนา มีดังนี้^{๑๗}

๑) พระธรรมเป็นจริยศึกษา เพื่อรับมือกับปัญหาของยุคพัฒนา ให้คนไทยรู้จักเก็บรวบรวมศึกษา และเลือกใช้ประโยชน์จากข้อมูลทั้งหลายเกี่ยวกับการสร้างเสริมความเจริญอย่างเพียงพอ ยิ่งกว่านั้น สภาพความเจริญที่รออยู่ข้างหน้าในวิถีทางของการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างที่ทำกันอยู่ทุกวันนี้ ก็ยังทำให้มีความต้องการจริยธรรม

๒) พระพุทธศาสนาเป็นระบบจริยธรรมที่ติดต่อกับพื้นฐานเดิมของสังคมไทย แม้ว่าปัจจุบันในระดับพื้นผิว จะมองเห็นว่า ผู้คนห่างเหินจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา แต่ระบบศีลธรรมตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาก็ยังสืบต่ออย่างแน่นหนาในรากฐานทางวัฒนธรรมของไทย การสอนจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา หรือการนำพระพุทธศาสนาไปใช้ในการสอนจริยศึกษา เป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกลมกลืนกับรากฐานที่ต่อเนื่อง อีกทั้งเป็นการรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วให้เป็นประโยชน์ ซึ่งทำให้พร้อมที่จะทำงานได้ง่าย ฉับไว และเบาแรงกว่าการกระทำด้วยวิธีอย่างอื่น จึงไม่มีเหตุผลที่จะปฏิเสธการสอนพระพุทธศาสนาเพื่อประโยชน์ในทางจริยธรรม

๓) ชาวพุทธควรมีสติธิเรียนจริยศึกษาแบบพุทธ การปลูกฝังจริยธรรม ต้องดำเนินไปอย่างมีกระบวนการและเป็นระบบ โดยสอดคล้องกับเกณฑ์แห่งศีลธรรมที่รองรับเป็นพื้นฐานการที่สังคมไทยยอมรับพระพุทธศาสนาและนับถือสืบต่อกันมาเพราะความเชื่อมั่นในพระปรีชาญาณของพระพุทธเจ้าว่า พระองค์ทรงค้นพบศีลธรรม และทรงสั่งสอนระบบจริยธรรมที่ถูกต้องจริงแท้ตรงตามศีลธรรมนั้น จึงเห็นชอบและพอใจที่จะนำเอาหลักเกณฑ์ทางศีลธรรม หรือระบบการปลูกฝังจริยธรรมของพระพุทธศาสนาไปใช้เป็นระบบชีวิตทางศีลธรรมของตน พูดอีกนัยหนึ่งว่า ชาวพุทธนับถือพระพุทธศาสนา โดยเชื่อในระบบ จริยศึกษาแบบพุทธชาวพุทธ จึงควรและมีสิทธิ์ที่จะเรียนจริยธรรม จริยศึกษาแบบพุทธ การปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องนี้คือช่วยกันค้นหาให้พบ และจัดจริยศึกษาแบบพุทธให้แก่ผู้เรียนที่เป็นพุทธศาสนิกชน

๔) สังคมไทยมีข้อได้เปรียบเทียบในการจัดจริยศึกษาที่มีเอกภาพ สังคมไทยมีประชากรส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน แม้จะมีความแตกต่างหลากหลาย ก็เป็นความแตกต่างในระดับของพัฒนาการทางจิตปัญญา ส่วนหลักความเชื่อและหลักคำสอนทั่วไปคงเป็นตัวแบบเดียวกันจึงน่าใช้ความได้เปรียบเทียบคือความมีเอกภาพทางศาสนานี้ให้เป็นประโยชน์

๕) สังคมไทยไม่มีเหตุผลที่จะไม่สอนจริยศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะพุทธศาสนาในประเทศไทยมีเอกภาพมาก ถึงขั้นที่อาจพูดได้ว่ามากที่สุดแห่งหนึ่งในโลก

^{๑๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๓-๔.

๖) การเรียนพระพุทธศาสนาเพื่อมาร่วมอยู่และพัฒนาสังคมไทย การศึกษาพระพุทธศาสนาก็คือการเรียนรู้สิ่งที่คนในสังคมไทยควรจะต้องรู้ ในฐานะที่เป็นการรู้จักเรื่องราวของประเทศของตน เป็นความรับผิดชอบของการศึกษาที่จะต้องจัดให้คนไทยได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา ถ้าคนไทยไม่รู้จักพระพุทธศาสนาทั้งในด้านเนื้อหาและสถาบันก็คงต้องถือว่าเป็นความบกพร่องของการศึกษาของชาติ

ดังนั้น จึงไม่ควรนำศาสนาไปแขวนไว้กับบุคคลหรือกระแสสังคม เพราะเมื่อทำเช่นนั้นชาวพุทธก็จะมีหลักเกณฑ์ในการคิดที่ถูกต้อง^{๑๔}

๗) การศึกษาเพื่อสร้างชนชั้นสำหรับมาพัฒนาสังคมไทย ความล้มเหลวด้านหนึ่งของการศึกษาในสังคมไทย คือ การที่ไม่สามารถสร้างผู้นำและชนชั้นในด้านวิชาการและระบบแบบแผนสมัยใหม่ ที่มีความเจริญอย่างตะวันตกนั้น เป็นที่แน่นอนชัดเจนว่า การศึกษาของชาติได้ผลิตคนที่มีความรู้ความสามารถ มาทำให้เรามีความพร้อมในด้านหนึ่งที่จะพัฒนาสังคมแต่นั้นเป็นเพียงด้านหนึ่งซึ่งเพียงพอไม่ เพราะในขณะเดียวกันนั้นเองก็เป็นที่ยืนยันชัดเจนเช่นเดียวกันว่าการศึกษาของเราได้ผลิตคนที่ห่างเหินแปลกแยกจากสังคมไทยไม่รู้จักสังคมไทย ไม่รู้เรื่องราวของคนไทย ไม่เข้าใจความคิดจิตใจของชาวบ้านที่เป็นประชาชนส่วนใหญ่ของไทย

คนที่เป็นผลผลิตของการศึกษาอย่างนั้น เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วมาดำเนินชีวิตร่วมในชุมชนของไทย และทำงานให้แก่สังคมไทยท่ามกลางคนไทย เขาต้องการรู้เรื่องของคนไทย เช่น วัฒนธรรมและพระพุทธศาสนาตามคติไทยต่อจากชาวบ้าน

การศึกษาจะต้องกล้าเผชิญหน้าความจริง ถ้าพระพุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบสำคัญอยู่ในกระบวนการสืบทอดต่อเนื่องของสังคมไทย ไม่ว่าโดยฐานะที่เป็นสถาบันสังคมอันกว้างใหญ่ก็ดี โดยเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยก็ดี โดยเป็นสภาพแวดล้อมที่ครอบคลุมสังคมไทยก็ดี โดยเป็นมรดกและเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยก็ดี โดยเป็นระบบจริยธรรมที่สังคมไทยได้ยอมรับนับถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานกันมาก็ดี การศึกษาจะต้องจัดดำเนินการให้คนไทยได้ศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งในแง่ที่เป็นองค์ความรู้และในแง่ที่เป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิตและสังคม

๘) การศึกษาพระพุทธศาสนาเพื่อรักษามลประโยชน์ของสังคมไทย พระพุทธศาสนานั้นมีลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งต่างจากศาสนาทั่วไป จนบางทีผู้ที่มองความหมายในแง่ของศาสนาอื่นๆ ถือว่าพระพุทธศาสนาไม่เป็นศาสนาหรือมีฉะนั้นก็เป็นศาสนาแห่งปัญญา เพราะไม่บังคับศรัทธา แต่ถือปัญญาเป็นสำคัญ กล่าวคือ ให้เสรีภาพทางความคิด ไม่เรียกร้องและไม่บังคับความเชื่อ ไม่กำหนดข้อปฏิบัติที่บังคับแก่ศาสนิกชน แต่ให้พิจารณาเลือกตัดสินใจด้วยตนเอง

การปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา จึงต้องอาศัยการศึกษา เพราะในเมื่อไม่กำหนดข้อบังคับให้มีสิ่งที่ต้องเชื่อ และต้องปฏิบัติอย่างตายตัวแล้ว ถ้าไม่ศึกษาให้รู้เข้าใจอย่างถูกต้อง แท้จริงแล้วก็มีโอกาสอย่างมากที่จะเกิดความคลาดเคลื่อนผิดเพี้ยนในความเชื่อและการปฏิบัติ เมื่อเชื่อผิด พลาดและปฏิบัติคลาดเคลื่อนไป นอกจากนั้นผลเสียหายในทางศาสนาแล้วก็ทำให้เกิดโทษแก่ชีวิตและสังคมไทยไปด้วย

^{๑๔} ธีรยุทธ บุญมี, กบิลสิงห์, ความรู้พื้นฐานทางศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒๒.

บุญจะสำคัญที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างสมรรถภาพของบุคคลและสังคมในส่วนรวม คือ การศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะรู้จักแก้ปัญหา รู้จักหาคำตอบ รู้จักเชื่อมโยงความรู้กับการทำงาน รู้จักแยกแยะ ถูกผิด ชั่วดี และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น^{๑๔}

การศึกษาหรือสิกขาจึงเป็นเนื้อตัวจริงของชีวิตในทางพระพุทธศาสนาที่จะทำให้ระบบจริยธรรมดำเนินไปได้ ผู้นำหรือผู้บริหารกิจการพระพุทธศาสนาจึงต้องเอาใจใส่ถือเป็นหน้าที่หลักสำคัญที่สุดที่จะต้องเฝ้าอำนวยการให้มีการศึกษาแก่พุทธศาสนิกชนบริษัททั้งปวงด้วยเหตุที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญาและความเชื่อถือปฏิบัติที่ถูกต้องขึ้นต่อการศึกษาเช่นนี้ ไม่ว่าสถาบันพุทธศาสนาจะเอาใจใส่จัดการศึกษาให้แก่ศาสนิกชนของตนหรือไม่ก็ตาม ในกรณีที่พลเมืองส่วนใหญ่เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา รัฐที่เป็นประชาธิปไตยและมีความรับผิดชอบต่อประโยชน์สุขของประชาชน และต่อความเสื่อมความเจริญของสังคมจะต้องเอาใจใส่ชวนช่วยเฝ้าอำนวยการให้ประชาชนส่วนใหญ่ที่เป็นพุทธ-ศาสนิกชนให้ดีที่สุด ทั้งนี้ เพราะความเป็นพุทธศาสนิกชนของประชากรส่วนใหญ่เหล่านั้นอยู่ในตัวบุคคลผู้เดียวกันกับที่เป็นพลเมืองของประเทศไทยอย่างแยกจากกันไม่ออก

๙) ขวร้ายต่างๆ ในวงการพุทธศาสนาของไทย เป็นเครื่องสะท้อนสภาพเสื่อมโรยทั้งของสถาบันพุทธศาสนา และสังคมไทย สภาพตกต่ำเสื่อมโทรมทั้งทางภูมิธรรมและภูมิปัญญา น่าจะเพียงพอแล้วที่จะกระตุ้นเตือนปลุกเร้าผู้บริหาร ตลอดจนคนไทยทุกคนให้เกิดความสำนึกตื่นตัวขึ้นมาเร่งรีบแก้ไขปัญหาด้วยการจัดการและส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งในแง่การเรียนรู้กับเนื้อหา และหลักคำสอนที่ถูกต้องแท้จริง

๑๐) บูรณาการสำคัญขั้นตอนที่ขาดหายไป จริยศึกษาของรัฐใน ๒-๓ ทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีแนวโน้มที่จะหันเหไปในทิศทางของจริยธรรมสากล ประจวบกับช่วงหลังนี้ แนวความคิดแบบบูรณาการ ได้เฟื่องฟูขึ้น ก็มีได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมสากลนั้นมาประสานเข้ากับแนวคิดแบบบูรณาการ โดยให้บูรณาการการสอนจริยธรรมเข้าในวิชาต่างๆทุกวิชา หรือให้ครูแต่ละคนสอนจริยธรรมบูรณาการเข้าในวิชาของตน สอดคล้องกับหลักอุดมคติที่ถือว่าครูทุกคนเป็นผู้สอนจริยธรรม

การบูรณาการว่าด้วยการสอนจริยธรรมเข้าในวิชานั้น เป็นเพียงแง่หนึ่งด้านหนึ่งของบูรณาการ เป็นการบูรณาการในขอบเขตที่แคบเฉพาะส่วนหนึ่งเท่านั้น สำหรับการบูรณาการสำคัญขั้นตอนใหญ่ที่ขาดหายไป คือ

๑๐.๑) การบูรณาการองค์จริยธรรมเข้าในระบบจริยธรรม หมายถึง การบูรณาการจริยธรรมเฉพาะอย่างเข้าในระบบจริยธรรมที่เป็นองค์รวม หรือการบูรณาการที่มีปัญหานี้มากขึ้นแม้ว่าปัญหาจะไม่ออกมาในรูปที่รุนแรง

๑๐.๒) การบูรณาการตนเข้าในชุมชนหรือบูรณาการบุคคลเข้าในสังคม ที่สำคัญมาก คือ การบูรณาการคนรุ่นใหม่เข้าในสังคมไทย และในปัจจุบันการที่มีปัญหานี้มากขึ้นแม้ว่าปัญหาจะไม่ออกมาในรูปที่รุนแรง

^{๑๔} สิบปณนัท เกตุทัต, “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์,” ใน ประถมศึกษาสัมพันธ์ครั้งที่ ๑๕, รวบรวมโดย คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๐) : ๒.

๑๐.๓) การบูรณาการตนเข้าในชุมชนหรือบูรณาการเข้าในระบบจริยศึกษาของชุมชน

๑๑) จากคติแห่งศาสนศึกษาในอังกฤษสู่ความคิดทางสายกลางของการจัดจริยศึกษา ในสหรัฐอเมริกา รัฐแยกอาณาจักรกับศาสนจักรขาดออกจากกัน และไม่ให้มีการสอนจริยธรรมตามหลักศาสนานิกายใดนิกายหนึ่งโดยเฉพาะแต่ให้สอนจริยธรรมที่เป็นกลาง ๆ ประเทศอังกฤษซึ่งถือกันว่าเป็นแม่แบบแห่งระบบประชาธิปไตยนับถือศาสนาคริสต์นิกายอังกฤษหรือแองกลิคัน (Church of England) เป็นศาสนาประจำชาติ และตรากฎหมายบังคับให้โรงเรียนต้องจัดสอน ให้นักเรียนต้องได้เรียนวิชาศาสนาคริสต์ทุกคน อาจพูดสั้น ๆ ว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกา วิชาบังคับที่แท้มีวิชาเดียว คือ วิชาการปกครองของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ในประเทศอังกฤษ วิชาบังคับที่แท้จริงมีวิชาเดียว คือ วิชาศาสนาคริสต์

ในประเทศอังกฤษ พระราชบัญญัติการศึกษา ค.ศ. ๑๙๔๔ (พ.ศ. ๒๔๘๗) กำหนดให้เรียนวิชาศาสนาเป็นการศึกษาบังคับสำหรับนักเรียนทุกคน จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๓๑ รัฐได้ออกกฎหมายใหม่เรียกว่า พระราชบัญญัติปฏิรูปการศึกษา ค.ศ. ๑๙๘๘ กฎหมายใหม่นี้ได้กำหนดหลักสูตรพื้นฐานขึ้นมา (Basic Curriculum) โดยจัดแยกออกเป็น ๒ ส่วน คือ การศึกษาวิชาศาสนา (Religious Education) ที่มีมาแต่ต้นส่วนหนึ่ง กับส่วนที่เพิ่มขึ้นมาใหม่ เรียกว่า หลักสูตรแห่งชาติ (National Curriculum) ซึ่งประกอบด้วยวิชาสามัญต่าง ๆ

มีข้อแตกต่างที่ควรสังเกตคือ วิชาทั้งหลายส่วนที่สองเรียกว่าหลักสูตรแห่งชาตินั้น บังคับเฉพาะเด็กนักเรียนที่มีอายุในเกณฑ์บังคับเท่านั้น แต่วิชาศาสนาที่เป็นส่วนแรก เป็นวิชาบังคับสำหรับเด็กนักเรียนทุกคน ไม่ว่าอายุอยู่ในเกณฑ์บังคับหรือไม่ แต่ในส่วนวิชานี้ กฎหมายใหม่ได้สั้บให้การเล่าเรียนและการปฏิบัติศาสนาคริสต์เป็นไปอย่างหนักแน่นมากขึ้น ในขณะที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถเรียนศาสนาอื่นได้ด้วย

๑๒) มัชฌิมาปฏิปทา^{๒๐} ทางสายกลาง หรือการกระทำพอดี ๆ ก็คือ การให้ได้รู้ในสิ่งที่ควรรู้ ให้ได้คิดในสิ่งที่ควรคิด แต่ให้รู้จักนำเสนอในลักษณะที่น่าสนใจท้าทาย และรู้จักกระตุ้นเร้าให้เกิดความสนใจชักนำให้รู้จักเรียนรู้ รู้จักคิดพิจารณาเพื่อจะตัดสินใจเลือกด้วยปัญญาที่มีสติสุขุมรอบคอบ มอง เห็นเหตุผล และคุณโทษ ได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาข้อมูลและฝึกฝนความรู้จักคิด พร้อมทั้งพัฒนาชีวิตเคียงกันไปทุกด้าน ให้การเรียนรู้เป็นกิจกรรมร่วมกันที่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนทั้งสองฝ่ายร่วมมือประสานงาน มีบทบาทแสดงต่อกัน

๑๓) เรื่องสำคัญเกี่ยวกับตนเองที่ต้องรู้ สิ่งดีที่ตนมีพิเศษ อีกด้านหนึ่งของการศึกษาพระพุทธ- ศาสนาที่ควรพูดไว้ด้วย ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่มาก คือ การศึกษาพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นความรู้ หรือเป็นเรื่องของวิชาการ และการศึกษาพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นแหล่งสำคัญแหล่งหนึ่งแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติ มองในแง่เป็นภูมิธรรมภูมิปัญญาที่ตนมีต่างหากจากของผู้อื่น ซึ่งจะทำให้สังคมไทยมีอะไรที่จะให้แก่อารยธรรมของมนุษยชาติ และที่จะทำให้สามารถเป็นผู้นำเขาบ้างสักด้านหนึ่งในประชาคมโลก แทนที่จะเป็นผู้อยู่ตามและรับจากเขาร่ำไปก็ดี

^{๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนัชการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๑๑.

๑๔) หลักการที่ควรตรวจสอบและปฏิบัติการที่ควรทบทวน เรื่องจริยศึกษานี้ ประเทศไทย มีภูมิหลังที่เรียบง่ายราบรื่น และมีฐานทางหลักการที่เอื้อ มั่นคง และพร้อมดีกว่า สามารถจะเป็นผู้นำ ได้ อีกทั้งในวงการ ก็เป็นที่ยอมรับกันมากกว่า โลกซีกตะวันออกนี้ มีความเจริญทางวัฒนธรรมด้าน จิตใจดีกว่าโลกตะวันตก สังคมไทยจึงควรจะต้องปรับตัว ปลุกจิตสำนึกในความเป็นผู้นำและผู้ให้ขึ้นมา อย่าง น้อยที่ควรรักษาความเป็นผู้นำด้านจริยศึกษาและการพัฒนาจิตใจไว้ได้ กล่าวโดยสรุปแล้ว การที่รัฐ มีความ จำเป็นที่จะต้องจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้กับคนไทยก็เพราะคนไทยส่วนใหญ่ ซึ่งพุทธศาสนิกชนควรมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติถูกต้องศาสนาที่ตนนับถือคนไทยทุกอยู่ใน สังคมไทยควรเรียนรู้พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นสถาบันใหญ่ และเป็นสภาพแวดล้อมของสังคมไทย เพื่อดำเนินชีวิตและทำงานหรือทำหน้าที่ที่เป็นส่วนรวมในการพัฒนา สังคมไทยนั้นอย่างประสานกลมกลืนและได้ผลดี

๑๕. สังคมไทยอาศัยพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งคำสอนจริยธรรม และได้ยอมรับระบบ จริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นมาตรฐานที่ยึดถือปฏิบัติตามตลอด คนไทยจึงควรเรียนรู้พุทธ จริยธรรม เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาชีวิตพัฒนาสังคมให้บรรลุประโยชน์และสันติสุข^{๒๑}

ที่ผ่านมา การศึกษาสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เกิดขึ้นในช่วงที่สังคมไทยมีวิกฤติทางศีลธรรม คนไทยกำลังแสวงหากระบวนการ เรียนรู้แบบใหม่ วิธีคิดใหม่ที่มีประสิทธิภาพ ยิ่งกว่า เพื่อพลิกฟื้นความเข้มแข็งของระบบจริยธรรม และวัฒนธรรมของสังคมไทย ซึ่งคนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาหลักสูตรดังกล่าวมีเจตนารมณ์ แนวแนที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่งดี และมีวิจรรณญาณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายพระสงฆ์และคฤหัสถ์ ได้มองเห็นว่าการเรียนรู้ตามพุทธวิธีเป็นสิ่งที่ล้ำเลิศ และมีกระบวนการหรือ Technical Know How อยู่ ในสังคมไทยในหมู่พระสงฆ์และคฤหัสถ์ผู้ทรงคุณความรู้ เมื่อได้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน โดยมหาเถรสมาคมนำโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายมหานิกายและธรรมยุตินิกายพร้อมผู้ทรงคุณวุฒิด้าน ศาสนาด้านหลักสูตร การเรียนรู้จิตวิทยาพัฒนาการและการพัฒนาสื่อกำหนดแนวทางการจัดหลักสูตร พระพุทธ- ศาสนาให้ถูกต้อง เหมาะสมและชัดเจน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดศรัทธาอย่างสูงในพระ รัตนตรัยเชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์โดยมีเอกภาพอยู่ที่ความมี ศรัทธาอย่างแน่วแน่ต่อพระรัตนตรัย มุ่งนำหลักธรรมซึ่งมีอริยสัจ ๔ เป็นกรอบไว้จัดการเรียนรู้ ขับเคลื่อนสาระการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามพุทธวิธี นำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนา ชีวิต และนำกระบวนการเรียนรู้ตามพุทธวิธีไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงานและการ ประกอบอาชีพ ดังนั้น การออกแบบการเรียนรู้เป็นการจัดการเรียนรู้ เชื่อมโยง เป็นอรรถสัมพันธ์ บูรณาการให้เกิดความคิดรวบยอดหลัก คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิง รุก (Active Learning) ให้ผู้เรียนลงมือเรียนรู้ด้วยสมาธิและการพิจารณาตนเอง (Self Learning) การ เรียนรู้ความคิดรวบยอด (Concept Learning) ในสาระการเรียนรู้ที่กำหนดฝึกปฏิบัติตามขั้น การ บริหารจิตและเจริญปัญญา

^{๒๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย, หน้า ๔.

การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตาม พุทธธรรมอย่างบูรณาการ และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาชีวิตให้สามารถกิน อยู่ ดู ฟังเป็น มีวัฒนธรรม แสวงปัญญา ส่งเสริมให้เกิดลักษณะของปัญญาวัตรธรรม ๔ ประการ คือ

สัปปุริสสังเสวะ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ มีครู อาจารย์ดี มีข้อมูลมีสื่อที่ดี

สัทธัมมัสสวนะ หมายถึง เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตร การเรียนการสอนที่ดี

โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี

ธัมมานุวัตรปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ถูกต้องเหมาะสม จะ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาตาม หลักไตรสิกขาได้อย่างชัดเจน^{๒๒}

วัตรธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด พัฒนาตามหลักไตรสิกขาได้อย่าง ชัดเจน แบ่งออกเป็น ๕ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านกายภาพ สถานศึกษาจะจัดอาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม เป็นต้น ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต เช่น กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมนักเรียนต่างๆ ด้านการเรียนการสอน เริ่มตั้งแต่การกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ จนถึงกระบวนการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ในการปฏิบัติต่อกัน ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน หรือครูกับครู เป็นต้น และด้านการบริหารจัดการ ตั้งแต่ การกำหนดวิสัยทัศน์ จุดเน้น การกำหนดแผนปฏิบัติการ การสนับสนุนติดตาม ประเมินผลและพัฒนา ต่อเนื่อง ซึ่งการจัดสภาพในแต่ละด้านจะมุ่งเพื่อให้การพัฒนานักเรียนตามระบบไตรสิกขา ดำเนินได้ อย่างชัดเจน มีประสิทธิภาพ ดังเช่น ด้านการจัดกายภาพ ควรเป็นธรรมชาติ สภาพแวดล้อมที่ชวนให้ มีจิตใจสงบ ส่งเสริมปัญญา กระตุ้นการพัฒนา ศรัทธา และศีลธรรม เป็นต้น

๒) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต สถานศึกษาจัดกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวัน ประจำสัปดาห์ หรือโอกาสต่างๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษาที่เป็นการปฏิบัติบูรณาการทั้ง ศีล สมาธิ และปัญญาโดย เน้นการมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของการกิน-อยู่-ดู-ฟังเป็น ตามคุณค่าแท้ของการดำเนินชีวิต

๓) ด้านการเรียนการสอน สถานศึกษาจัดหลักสูตรสถานศึกษาหรือการจัดการเรียน การสอนที่บูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการ พัฒนาผู้เรียนด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ กระบวนการเรียนรู้ควรมีลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” โดยนักเรียนมีกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาทั้งด้านกาย ด้านความประพฤติ ด้าน จิตใจและด้านปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนและสังคม โดยไม่เบียดเบียนผู้ใด ละเกื้อกูล ในการพัฒนา วัฒนธรรมแสวงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตที่อยู่ได้ เหมาะสมเป็นไปตามคุณค่าแท้ เพื่อเน้นประโยชน์ในการเรียนรู้เพิ่มพูนปัญญาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตร ที่สอดคล้องกับโครงสร้างสังคมไทย ให้เยาวชนไทยได้รักชาติและรักในภูมิปัญญาท้องถิ่น

สิ่งที่ต้องสร้างต่อมา คือ ครู เพราะครู คือแบบอย่างชีวิตของนักเรียน เนื่องจากว่า ครู ถือ เป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะต้องทุ่มเทแรงกายแรงใจมุ่งมั่นที่จะสั่งสอนให้เด็กเป็นคนดีมีคุณภาพ ด้วย เมตตาและปรารถนาดีต่อเด็กอย่างเต็มที่^{๒๓}

^{๒๒} อย.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๒๔๘/๓๓๒.

^{๒๓} กาญจนา นาคสกุล, “ปฏิรูปการศึกษาแก้ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทย”, วารสารวิชาการ, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๗ (กรกฎาคม ๒๕๔๖): ๕.

ครูต้องดำรงตนเป็นตัวอย่างที่ดีที่ลูกที่ควรแก่เด็ก และควรต้องมีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินระหว่างเรียน การประเมินลักษณะนี้สำคัญมาก เพราะครูจะได้ข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวเด็ก จากความสามารถจริงในการเรียนการสอนและการประเมินแบบสรุปรวบยอด เป็นการประเมินการเรียนรู้ เมื่อสิ้นกระบวนการเรียนการสอน

๔) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ สถานศึกษาส่งเสริมบรรยากาศของการใฝ่เรียนรู้และพัฒนาไตรสิกขา หรือส่งเสริมการมีวัฒนธรรมแสงปัญญา และมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน มีบรรยากาศของการเคารพอ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความเมตตา กรุณาต่อกัน ทั้งครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อครูด้วยกัน และสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น เช่น การลด ละ เลิกอบายมุข การเสียสละประโยชน์ตนเพื่อส่วนรวม เป็นต้น

๕) ด้านการบริหารจัดการ สถานศึกษาโดยบุคลากรในสถานศึกษา ร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน สร้างความตระหนักและศรัทธา รวมทั้งเสริมสร้างปัญญา ความเข้าใจในหลักการ และวิธีการดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธร่วมกัน ทั้งนี้ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครู และผู้บริหารสถานศึกษาพยายามสนับสนุนในลักษณะต่าง ๆ และการปฏิบัติตนเองที่จะสนับสนุนและเป็นตัวอย่างในการพัฒนาผู้เรียนตามวิถีชาวพุทธ

การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เป็นรูปแบบของการเรียนการสอนตามแนวทางของโรงเรียนวิถีพุทธ มีลักษณะการบริหารจัดการในด้านต่างๆ ประกอบด้วย ด้านโครงสร้าง ด้านการบริหาร ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอน และด้านนักเรียน^{๒๔}

สรุปได้ว่า เหตุผลที่คนไทยต้องเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระธรรมเป็นจริยศึกษา พระพุทธศาสนาเป็นระบบจริยธรรมที่ติดต่อกับพื้นฐานเดิมของสังคมไทย ชาวพุทธควรมีสติเรียนรู้จริยศึกษาแบบพุทธ สังคมไทยมีข้อได้เปรียบเทียบในการจัด จริยศึกษาที่มีเอกภาพ สังคมไทยไม่มีเหตุผลที่จะไม่สอนจริยศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนา การเรียนพระพุทธศาสนาเพื่อมาร่วมอยู่และพัฒนาสังคมไทย การศึกษาเพื่อสร้างชนชั้นสำหรับพัฒนาสังคมไทย การศึกษาพระพุทธศาสนาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของสังคมไทย ขวร้ายต่างๆ ในวงการพุทธศาสนาของไทย บุรณการสำคัญขึ้นตอนที่ขาดหายไป จากคติแห่งศาสนศึกษา มัชฌิมาปฏิบัติา เรื่องสำคัญเกี่ยวกับตนเองที่ต้องรู้ หลักการที่ควรตรวจสอบและปฏิบัติที่ควรทบทวน และสังคมไทยอาศัยพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งคำสอนจริยธรรมจากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สังคมไทยซึ่งจัดเป็นสังคมแห่งพระพุทธศาสนาจะต้องมีการนำเอาหลักคำสอนและประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาเข้าไปจัดเป็นหลักสูตรหรือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการจัดการศึกษาแห่งชาติที่รัฐจะต้องดำเนินการเพื่อให้ประชาชนในชาติได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของพระพุทธศาสนามากขึ้น

^{๒๔} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การวัดและประเมินผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๒-๕.

๒.๒.๒ การบริหารการศึกษาของไทย

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “การบริหารการศึกษาของไทย” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

คำว่า ศึกษา เป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤต ถ้าเป็นบาลี ก็คือ สิกขา เรียกได้ว่าเป็นคำ ๆ เดียวกัน สิกขาคือหลักการศึกษา ในพระพุทธศาสนา สิกขามี ๓ อย่าง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา หลักศึกษานี้ ครอบคลุมข้อปฏิบัติทั้งหมดในพระพุทธศาสนา สิกขาเป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนานั้นเป็นศาสนาแห่งการศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาที่ต้องปฏิบัติ ไม่ใช่การเล่าเรียน เพราะการเล่าเรียนเป็นเบื้องต้นของการศึกษา จะอธิบายให้เข้าใจตามหลักพระพุทธศาสนา คือ เรียนรู้ให้เข้าใจและทำให้ได้ ให้เป็น หรือเรียนรู้และฝึกทำให้ได้ผล จึงจะเรียกว่าการศึกษา ไม่ใช่แต่เนื้อหาวิชาเพียงอย่างเดียว โดยพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักของการศึกษาไว้ ๓ อย่างด้วยกัน เรียกว่า สัทธิธรรม ๓ คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ คือ เล่าเรียน ปฏิบัติ ลงมือทำ ปฏิเวธคือประจักษ์แจ้ง ทั้ง ๓ อย่างนี้ เป็นการครบวงจรของการศึกษา^{๒๕} ส่วนคำว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม^{๒๖}

เนื่องจากจุดมุ่งหมายของการศึกษาคือการทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้มีความเป็นอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุข และสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านของประเทศได้ การบริหารการศึกษาหรือการจัดการศึกษาจึงต้องมีแนวทางที่เน้นการพัฒนาอย่างกลมกลืนและสมดุล ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบคุณภาพการจัดการศึกษาของประเทศไทย ได้กำหนดแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้^{๒๗}

ส่วนที่ ๑ กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและบริหารทั่วไปแก่คณะกรรมการ การศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตโดยตรง และกระทรวงมีอำนาจหน้าที่ดังนี้ กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท การศาสนา ศิลปวัฒนธรรม กำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา โดยกระทรวงมีองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคลในรูปสภาหรือรูปคณะกรรมการจำนวน ๔ องค์กร เพื่อให้ความเห็นหรือคำแนะนำแก่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีและมีอำนาจอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งแต่ละส่วนมีหน้าที่ ดังนี้

^{๒๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕-๑๖.

^{๒๖} นิพนธ์ กิณาวังศ์, หลักการบริหารการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พิษณุโลก: ตระกูลไทย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒.

^{๒๗} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖-๒๔.

๑) สภาการศึกษา แห่งชาติมีคณะกรรมการสภาการศึกษาประกอบด้วยรัฐมนตรีเป็นประธาน กรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีจำนวน ไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่น โดยสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติเป็นนิติบุคคล เลขธิการสภาเป็นกรรมการและเลขานุการมีหน้าที่ พิจารณาเสนอนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษาของชาติ นโยบายและแผนด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การสนับสนุนทรัพยากร การประเมินผลการศึกษา การดำเนินการด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การพิจารณากลับกรองกฎหมายและกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้

๒) คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ พิจารณาเสนอนโยบายแผนพัฒนามาตรฐาน และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ การติดตาม ตรวจสอบ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๓) คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่ พิจารณาเสนอนโยบายแผนพัฒนาและ มาตรฐานการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา แห่งชาติการสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็น เลิศทางวิชาการของสถาบันระดับปริญญา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่งและ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๔) คณะกรรมการอาชีวศึกษา มีหน้าที่ พิจารณาเสนอนโยบายแผนพัฒนาและมาตรฐาน การอาชีวศึกษาที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติการสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ทั้งนี้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การ อุดมศึกษา การอาชีวศึกษา ประกอบด้วย กรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทน องค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีจำนวนไม่ น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่นรวมกัน นอกจากนี้ทั้งจำนวน คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรร หหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งสำนักงาน คณะกรรมการทั้ง ๓ กลุ่ม เป็นนิติบุคคล เลขธิการของแต่ละสำนักงานเป็นกรรมการและเลขานุการ ของคณะกรรมการ

๕) สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคลและอาจจะจัดเป็นส่วน ราชการหรือหน่วยงานในกำกับของรัฐ ยกเว้นสถาบันการศึกษาเฉพาะทาง โดยสถานศึกษาดังกล่าว สามารถดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและจัดการที่เป็นของตนเอง มีความ คล่องตัวมีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการ จัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ

๖) คณะกรรมการและสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ กำกับดูแล สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา พิจารณาแต่งตั้ง หรือ เลิกสถานศึกษาประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและ ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการ ศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย กำกับ ดูแลหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา

๗) การบริหารการศึกษา มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา โดยตรง

ส่วนที่ ๒ การบริหาร และการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการจัดการศึกษาโดยมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม และความเหมาะสม ต้องคำนึงถึงนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา

ส่วนที่ ๓ การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนสามารถจัดการศึกษาได้วางไว้ มีความ เป็นอิสระ แต่มีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ โรงเรียนเอกชนเป็นนิติบุคคล และมีคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทน ผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ เอกชนสามารถจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด และสถานศึกษาของ เอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญาดำเนินการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การดูแลของสภาสถานศึกษา รัฐให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์อย่างอื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสมรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้^{๒๘}

การบริหารและการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการวางแผนและดำเนินงานทางการศึกษาที่อาศัยศิลปะ กลยุทธ์และเทคนิคต่างๆ ที่ตระหนักถึงองค์ประกอบต่างๆ รวมถึงให้ความสำคัญในเรื่องความรู้ความสามารถ ความมีส่วนร่วมในองค์กรทางการศึกษา เพื่อให้งานทางการศึกษาบรรลุผลแก่ผู้เรียนโดยตรง และเป็นประโยชน์แก่สังคมประเทศชาติโดยรวม ดังกล่าวนี้นี้ มีปัจจัยประกอบสำคัญที่ทำให้กระบวนการบริหารการศึกษามีคุณภาพ รวม ๗ ประการ ดังนี้

๑) สถานศึกษา คุณภาพของโรงเรียนหรือสถานศึกษาทุกระดับ มีผลต่อคุณภาพของนักเรียนนักศึกษาอย่างสำคัญ สถานศึกษาเหล่านี้ต้องมีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้ทักษะและทัศนคติที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต การประกอบภาระงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ บรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีหลักสูตรปริมาณและคุณภาพของครูอาจารย์ และบุคคลกรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งระบบและกระบวนการเรียนการสอนแต่ละสถานศึกษาด้วย

๒) ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา トラบใดที่การเรียนการสอนยังต้องพึ่งครูบาอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ และไม่อาจถูกแทนที่โดยสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ คุณภาพของอาจารย์และบุคคลกรสนับสนุนอื่น ๆ จึงยังส่งผลต่อคุณภาพในการศึกษาของผู้เรียน คุณภาพของผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนนี้ บุคคลเหล่านี้ต้องมีความรู้ความสามารถในเนื้อหาสาระที่ตนรับผิดชอบต้องติดตามและพัฒนาเนื้อหาสาระของตนให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนไป

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙.

๓) การผลิตและพัฒนาครู วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ต้องได้รับการฝึกฝนอบรม เป็นพิเศษ ทั้งในเรื่องของเนื้อหาสาระความรู้ที่จะใช้ในการสอน ความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ความสามารถในการเกื้อหนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน จิตวิญญาณของความเป็นครู ทัศนคติที่เสียสละและมุ่งสร้างประโยชน์ต่อศิษย์ ดังนั้น ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องร่วมมือกันในการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูที่เหมาะสม

๔) นักเรียนและการสนับสนุนของผู้ปกครอง คุณภาพของนักเรียนซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้าของสถานศึกษานั้น นับว่ามีความสำคัญในการจัดการศึกษาเด็กนักเรียนหรือ นักศึกษาที่มีคุณภาพกายและสุขภาพใจดี จะมีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนสูง และได้รับการสนับสนุนเอาใจใส่จากผู้ปกครองเป็นอย่างดี ถือว่ามีส่วนช่วยให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จหมายความว่าสังคมต้องมีส่วนช่วยเหลือดูแลเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมมากที่สุด โดยผู้ปกครองและผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาต้องร่วมมือกันกำกับดูแล ควบคุมความประพฤติ และส่งเสริมให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนคนไทยทุกคนในการศึกษา ตามความเหมาะสมของแต่ละคน

๕) การสนับสนุนจากภาครัฐ หน้าที่หลักประการหนึ่งของรัฐ คือ การพัฒนาคุณภาพประชากร การจัดการศึกษาจึงเป็นภาระสำคัญที่ทุกประเทศในโลกต้องรับผิดชอบ การสนับสนุนของรัฐมีหลายทางได้แก่ การสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านการจัดให้มีและสนับสนุนสถานศึกษาการจัดทุนให้ผู้ยากไร้ การส่งเสริม โอกาสในการศึกษา การกำหนดมาตรฐาน การกำกับดูแลการจัดการศึกษาเป็นต้น โดยเฉพาะการสนับสนุนจากภาครัฐถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาในทุกประเทศ

๖) เทคโนโลยีการศึกษา การจัดการศึกษาในยุคใหม่ต้องอาศัยเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาอย่างกว้างขวางในหลายด้าน เป็นต้นว่า เทคโนโลยีการนำเสนอสาระเนื้อหา เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีการสื่อสาร ซึ่งแตกต่างจากสมัยก่อนที่มีพัฒนาการด้าน เทคโนโลยีการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมจะช่วยเปิดโอกาสการเรียนรู้ที่หลากหลายและเข้าถึงบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น

๗) สังคมและสภาพแวดล้อม แม้สังคมและสภาพแวดล้อมเป็นเรื่องเชิงนามธรรม แต่สภาพสังคมสภาพแวดล้อมค่านิยมทางสังคมกระบวนการเรียนรู้ในสังคม วัฒนธรรมในการเรียนรู้ค่านิยมทางการศึกษาเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมคุณค่าทางการศึกษา^{๒๙}

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ไม่แยกส่วน ถึงแม้จะกำหนดประเด็นการบริหารการศึกษาแต่ละเรื่องก็ตาม แต่ก็ต้องมีการวางแผนและส่งเสริมเกื้อหนุนกันอย่างเป็นระบบ โดยรัฐต้องกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ แผนดำเนินการ และกลไกรับผิดชอบในลักษณะเป็นเอกภาพ อนึ่ง ปัจจุบันการจัดระบบการศึกษาของไทยเป็นการจัดการศึกษาแบบการกระจายจากศูนย์กลาง คือ ให้ประชาชนในเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดต่าง ๆ ได้มีคณะกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนเข้ามาคณาโยบายและควบคุมอำนาจนิติบัญญัติของวงการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจที่แท้จริงบนหลักการประชาธิปไตย

^{๒๙} ปรัชญา เวสารัชช, การปฏิรูปการศึกษาไทยในการผ่าทางตันการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๕), หน้า ๗๓-๗๕.

๒.๓ แนวคิด เกี่ยวกับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จากเอกสารทางวิชาการที่หลากหลาย จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

๒.๓.๑ ความหมายของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ความหมายของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ โครงการที่จัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนนักศึกษา มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำความรู้และคุณธรรมไปบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข^{๓๐}

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนี้ เกิดจากแนวคิดว่าการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ให้ได้ผลต้องนำไปบูรณาการเข้ากับชีวิตจริง เพื่ออบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็ก ๆ ไม่มุ่งสอนเฉพาะเรื่องวิชาการ แต่ควรสอนเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา โดยนิมนต์พระสงฆ์มาสอนในโรงเรียน เพื่อให้เป็นแบบอย่างทางศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน ด้วยการสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ซึ่งต่อมาภาครัฐเห็นชอบให้สภาระการเรียนรู้อะไรพระพุทธศาสนา ๑ หน่วยกิต (เรียน ๒ ชั่วโมงต่อสัปดาห์) ในระดับมัธยมศึกษา พร้อมให้มีโรงเรียนนำร่องแบบวิถีพุทธ ๒ จังหวัด จังหวัดละ ๒ แห่ง ในปีการศึกษา ๒๕๔๖ และพัฒนาไปสู่การเป็นโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเวลาต่อมา^{๓๑}

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จึงเป็นโครงการที่จัดส่งพระสงฆ์ผู้มีความรู้ความสามารถด้านพระพุทธศาสนาไปทำหน้าที่สอนศีลธรรมในโรงเรียน^{๓๒} เป็นโครงการที่สนับสนุนให้พระสงฆ์ไปทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในสถานศึกษา โดยรับภาระเป็นผู้ช่วยสอนสาระการเรียนรู้อะไรพระพุทธศาสนาหรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา^{๓๓} จัดส่งพระสงฆ์ไปเป็นพระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียน^{๓๔}

^{๓๐} กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๒.

^{๓๑} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต) อ่างใน บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก, “การศึกษา-การศาสนา-วัฒนธรรม”, คม ชัด ลึก, (๒๐ มกราคม ๒๕๔๙): ๒๘.

^{๓๒} พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี) อ่างใน สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, สรุปรายงานกิจกรรมส่งเสริมศีลธรรมและประกวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านพระพุทธศาสนา, (นนทบุรี: หจก. เซนปรินต์, ๒๕๕๖), หน้า ๓๗.

^{๓๓} พระครูวินัยธรวัลลพ โกวิโล และคณะ, รายงานผลการประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, (นนทบุรี : หจก. เซนปรินต์, ๒๕๕๕), หน้า คำนำ.

^{๓๔} พระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ (วัลลพ โกวิโล) อ่างใน สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการจัดกิจกรรมงานนมัสการส่งเสริมศีลธรรมและการประกวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านพระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖, (นนทบุรี: หจก. เซนปรินต์, ๒๕๕๖), หน้า ๓.

อย่างไรก็ดี โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยการริเริ่มของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และได้มีพัฒนาการมาตามลำดับจนกระทั่งได้มีการโอนโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ให้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{๓๕}

สรุปได้ว่า โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ โครงการที่จัดส่งพระสงฆ์ผู้มีความรู้ความสามารถไปทำหน้าที่สอนและเป็นแบบอย่างที่ดีทางศีลธรรมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา ซึ่งโครงการดังกล่าวนี้เป็นของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยมีพัฒนาการต่อเนื่องมาตามลำดับ และได้ถ่ายทอดให้แก่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับผิดชอบ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ กระทั่งปัจจุบัน

๒.๓.๒ จุดมุ่งหมายโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “จุดมุ่งหมายโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

เนื่องจาก โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเกิดขึ้นเนื่องจากปัจจุบันปัญหาสังคมไทย ได้ทวีความรุนแรงและมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าในอดีต สาเหตุแห่งปัญหานั้นส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการพัฒนาเทคโนโลยีในแนวทางโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการเบี่ยงเบนทางพฤติกรรม คือ ละเลยในคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม นอกจากนี้ปัญหาสังคมหลายอย่างยังคุกคามเด็ก เยาวชน นักเรียน และนักศึกษาให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเดิม^{๓๖} เพราะฉะนั้น โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงมีวัตถุประสงค์หลัก ดังนี้

๑) เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ เข้าไปมีส่วนร่วมในการอบรมสั่งสอนนักเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอื่น ๆ

๒) เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาทั่วประเทศ ตามนโยบายคุณธรรมนำความรู้สู่สถานศึกษาทั่วประเทศ

๓) เพื่อให้พระสงฆ์นำหลักธรรมทางศาสนา จัดกิจกรรมเรียนรู้แก่นักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน^{๓๗}

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่กรมการศาสนาได้ดำเนินการนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีของสังคมเช่นในอดีต เสมือนการสร้างหลักร่วมทางความคิดและหลักร่วมทางการปฏิบัติซึ่งเป็นการสืบสานงานพระพุทธศาสนา^{๓๘}

^{๓๕} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นนทบุรี: หจก. เซนปรินต์, ๒๕๕๗), หน้า คำนำ.

^{๓๖} กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๘, หน้า ๒๐.

^{๓๗} กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, แผนปฏิบัติการ/โครงการ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ประชาชน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๐), หน้า ๔๑.

^{๓๘} พระพรหมวชิรญาณ (ประสิทธิ์ เขมงกโร) อ่างใน สำนักงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (ฉบับปรับปรุง) ปีงบประมาณ ๒๕๔๙, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๙), หน้า ก.

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และเพื่อปลูกฝังให้นักเรียน นักศึกษามีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำความรู้และคุณธรรมไปบูรณาการพัฒนาคูณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข^{๓๙}

โดยหลังจากที่นักเรียนได้เรียนธรรมะจากพระสอนศีลธรรมแล้วต้องสามารถนำหลักธรรม คำสอนมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ตั้งใจฟังคุณครูสอน และมีความตั้งใจในการเรียนวิชา พระพุทธศาสนาทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำในเรื่องที่ดี ๆ ได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว^{๔๐}

สรุปได้ว่า โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อปลูกฝังให้นักเรียน นักศึกษามีความรู้ เข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา สามารถนำไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำในเรื่องที่ดี ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว ว่องไว ตามนโยบายคุณธรรมนำความรู้สู่สถานศึกษาทั่วประเทศ เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาเป็นคนดีของ สังคม

๒.๓.๓ รูปแบบโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “รูปแบบโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

รูปแบบโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นประเด็นที่พิจารณาจากแนวคิดทางการ จัดการซึ่งมีปัจจัยนำเข้าอย่างน้อย ๔ ประการ ดังนี้

(๑) บุคลากรในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

บทบาทหน้าที่ของพระในการเข้าไปสอนในโรงเรียน คือ การเข้าไปสอนวิชา พระพุทธศาสนา การเข้าไปอบรมศีลธรรมจรรยา เข้าค่ายคุณธรรม ช่วยสอนช่วยอบรมวิชาธรรมศึกษา และการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ^{๔๑}

ก. การรับสมัครและคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

จุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข ดังนั้น การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาที่ประสบความสำเร็จได้ ผู้สอนจึงต้องมีหลักการศึกษา ของพระพุทธศาสนา ๓ ประการ ได้แก่ ปรีชา คือ ได้ศึกษาพุทธประวัติและพระธรรมวินัย ปฏิบัติ คือ สามารถนำมาปฏิบัติในชีวิตของตนเองได้ และปฏิเวธ เห็นผลของการ ปฏิบัตินั้น^{๔๒}

^{๓๙} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), อ้างใน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, รายงาน การสัมมนาพระสอนศีลธรรม พระนักเทศน์ และพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วประเทศ ประจำปี ๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร: หจก. สามลดา, ๒๕๕๓), หน้า ๓.

^{๔๐} พระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ (วัลลพ โกวิโล) อ้างใน สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมใน วิทยาลัย, คู่มือการจัดกิจกรรมงานมหกรรมส่งเสริมศีลธรรมและการประกวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้าน พระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖, หน้า ๓.

^{๔๑} พระมหาโชวี หุตสนธิ์ อ้างใน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, รายงานการสัมมนาพระสอน ศีลธรรม พระนักเทศน์ และพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วประเทศ ประจำปี ๒๕๕๒, หน้า ๗๑.

^{๔๒} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการจัดกิจกรรมงานมหกรรมส่งเสริมศีลธรรม และการประกวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านพระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖, หน้า ๓.

ปัจจุบัน รัฐบาลให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งมีพระสงฆ์ในแต่ละท้องถิ่นเข้าไปช่วยสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ^{๔๓} และมีรูปแบบการรับสมัครและคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๔๘ ดังนี้

๑) กรมการศาสนา^{๔๔} กำหนดจำนวนพระในการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดและระดับการศึกษาในสถานศึกษา

๒) กรมการศาสนาประกาศรับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำปีงบประมาณ

๓) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด จัดทำใบสมัครตามที่แนบท้ายประกาศการรับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๔) สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศ รับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ร่วมมือกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดในการจัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการรับสมัคร เช่น เป็นเจ้าหน้าที่รับสมัคร ตรวจสอบเอกสารการรับสมัคร รวบรวมรายชื่อพระสงฆ์ที่สมัครเพื่อรายงานเจ้าคณะจังหวัด

๕) เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการพิจารณาคัดเลือกพระสงฆ์ เพื่อคัดเลือกเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยดำเนินการดังนี้

๕.๑) คัดเลือกจากผู้สมัครที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามประกาศของกรมการศาสนา

๕.๒) ในกรณีที่มีผู้สมัครเกินจำนวนที่กำหนดให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือก ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัดที่มีอาวุโสสูงทางสมณศักดิ์เป็นประธานและเจ้าคณะจังหวัดที่มีอาวุโสรองลงมาเป็นรองประธาน ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาธิการผู้ทรงคุณวุฒิในเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนตามความเหมาะสม โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดที่มีอาวุโสรองลงมาเป็นประธาน ศึกษาธิการผู้ทรงคุณวุฒิในเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนตามความเหมาะสม โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นฝ่ายเลขานุการ โดยให้คณะกรรมการดังกล่าวพิจารณา ดังนี้

- พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่ดำเนินการสอนอยู่ในสถานศึกษาในตำบล อำเภอ จังหวัด นั้น ๆ ก่อน หากยังมีจำนวนเกินให้พิจารณาจากผลงานและประสบการณ์ของผู้สมัคร

- พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่สำเร็จจากการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หากมีจำนวนเกินให้พิจารณาจากผลงานและประสบการณ์ของผู้สมัคร

- พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่ผ่านการอบรมครูสอนพระพุทธศาสนาตามมติมหาเถรสมาคม ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการ หากมีจำนวนเกินให้พิจารณาจากผลงานและประสบการณ์ของผู้สมัคร

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙.

^{๔๔} ปัจจุบัน อำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนาเป็นของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๕ ว่าด้วย การโอนอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ มาเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดุรายละเอียดใน แฉลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๙๐ ตอนที่ ๑๒ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๕.

๕.๓) เมื่อพิจารณาตามข้อ (๑) ถึง (๓) แล้วยังไม่ครบตามจำนวนที่ประกาศให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการ ฯ

๖) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด จัดทำประกาศผลการคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของแต่ละจังหวัด

๗) ผู้สมัครรายงานตัวโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจัดทำทะเบียนประวัติและแจ้งพระสงฆ์ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ^{๔๕}

อนึ่ง เมื่อโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกรมศาสนากระทรวงวัฒนธรรมได้โอนภารกิจให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ราชวิทยาลัยกำกับดูแล ในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ จึงได้มีการปรับเพิ่มการเกณฑ์รับสมัครและคัดเลือก ดังนี้

๑) สำรวจข้อมูลพระสอนศีลธรรมในจังหวัดนั้น ๆ โดยตรวจสอบรายงานผลการปฏิบัติงานประจำเดือน และเอกสารรายงานข้อมูลพระสอนศีลธรรมที่ได้รับโอนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

๒) ทำคำสั่งแต่งตั้งพระสอนศีลธรรมที่มีข้อมูลการตรวจสอบตรงกัน เพื่อประกอบการถวายนิติยัต

๓). ประกาศรับสมัคร สอบคัดเลือก และจัดทำบันทึกข้อตกลงกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔) ทำการขึ้นทะเบียนบรรจุเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕) ในกรณีลาออก หรือย้าย หรือพ้นสภาพ ให้รับสมัครพระสอนศีลธรรมเพื่อแต่งตั้งใหม่ตาม คุณสมบัติที่กำหนด^{๔๖}

๕.๑) การลาออกมีขั้นตอน ดังนี้

- ให้อื่นหนังสือถึงคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ แล้วกรอกแบบฟอร์มใบขอลาออก

- เอกสารแนบในการขอลาออกใช้สำเนาใบสุทธิหรือบัตรประจำตัวประชาชนแนบในการลาออกเท่านั้น

๕.๒) การย้าย มีขั้นตอน ดังนี้

- การย้ายที่อยู่ และสถานศึกษา ที่ปฏิบัติการสอน ให้อื่นหนังสือถึงเลขานุการคณะกรรมการดำเนินงาน แล้วกรอกแบบฟอร์มใบขอย้าย

- สามารถย้ายที่อยู่และสถานศึกษาที่ปฏิบัติการสอนได้ภายในคณะสงฆ์ภาคเดียวกันเท่านั้น

- กรณีย้ายสถานที่อยู่ ให้เจ้าอาวาสลงชื่อรับรองพร้อมแนบสำเนาใบสุทธิของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

^{๔๕}สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗, หน้า ๑๑-๑๒.

^{๔๖}สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖, หน้า ๑๒-๑๓.

- กรณีย้ายสถานศึกษาที่ปฏิบัติการสอน ให้ผู้บริหารสถานศึกษาสถานที่ใหม่ลงชื่อรับรอง พร้อมทั้งประทับตราสถานศึกษา และแนบสำเนาใบสุทธิของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๕.๓) การพ้นสภาพจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีดังนี้

- ครบอายุตามที่ระบุไว้ในข้อตกลง
- ผู้รับสัญญาหมดสภาพ
- ผู้รับสัญญาลาสิกขาจากพระภิกษุ
- คู่สัญญาบอกเลิกสัญญา
- ผู้ให้สัญญา บอกเลิกสัญญาในกรณีที่แพทย์ปริญญาก่อนออกใบรับรองการตรวจและให้ความเห็นว่า ผู้รับสัญญามีสุขภาพพลานามัยไม่แข็งแรงไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานต่อไปได้
- ได้รับอนุญาตให้ลาออก
- ยุบหรือเลิกโครงการ หรือยุบส่วนงาน
- ถูกสั่งให้ออกหรือเลิกสัญญา
- เลิกสัญญา
- ผู้รับสัญญาไม่ปฏิบัติตามสัญญา^{๔๗}

๖) คุณสมบัติของผู้สมัครเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

- ๖.๑) เป็นพระภิกษุมีสัญชาติไทย สังกัดอยู่ใน ๒๔ จังหวัด ที่เปิดรับเพิ่มเติม
- ๖.๒) จำกัดอายุไม่เกิน ๖๐ ปี
- ๖.๓) ไม่เป็นพระสอนศีลธรรมสังกัดอื่น
- ๖.๔) มีความรู้ระดับนักธรรมชั้นเอกขึ้นไป หรือ
- ๖.๕) สำเร็จการศึกษาพุทธศาสตรบัณฑิต (มจร) หรือศาสนศาสตรบัณฑิต (มมร) หรือ

เทียบเท่า

๖.๖) ในกรณีที่ไม่เป็นไปตามข้อที่ ๖.๑-๖.๓ ให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการ

๗) หลักฐานที่ใช้ในการสมัคร (สำเนา ๑ ฉบับ)

- ๗.๑) สำเนาหนังสือสุทธิ
- ๗.๒) สำเนาวุฒิการศึกษาทางธรรม
- ๗.๓) สำเนาวุฒิการศึกษาทางโลก
- ๗.๔) สำเนาทะเบียนบ้าน
- ๗.๕) รูปถ่ายหน้าตรง ๑ นิ้ว (เขียนชื่อฉายานามสกุลด้านหลัง)
- ๗.๖) สำเนาวุฒิบัตรหรือเกียรติบัตรที่ได้รับจากหน่วยงานต่าง ๆ (ถ้ามี)^{๔๘}

^{๔๗} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗, หน้า ๓๘-๓๙.

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗-๓๘.

ข. การปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องเป็นไปตามระเบียบปฏิบัติ ดังนี้

๑) พระสอนศีลธรรมที่เข้าสอนในสถานศึกษาตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในส่วนศูนย์อำนวยการ วิทยาเขต/วิทยาลัยสงฆ์/หน่วยวิทยบริการ ต้องได้รับการแต่งตั้งเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำศูนย์อำนวยการในที่นั้น ๆ

๒) พระสอนศีลธรรมต้องสอนให้ตรงตามหลักพระไตรปิฎก

๓) พระสอนศีลธรรมต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

๔) พระสอนศีลธรรมต้องนุ่งห่มให้เรียบร้อยเป็นปริณทล ทั้งในเวลาเดินทางไปสอน ในขณะสอนและในเวลาเดินทางกลับวัด

๕) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ห้ามนำของผ้าป่า กฐิน หรือบอกบุญเรียไรในโรงเรียน

๖.) พระสอนศีลธรรมไม่ควรคลุกคลีหรือสนิทสนมกับคณะผู้บริหาร ครู อาจารย์ในโรงเรียนนั้น ๆ มากเกินไป จนทำให้ทุกฝ่ายสูญเสียความเป็นกลาง

๗) พระสอนศีลธรรมต้องไม่ก้าวร้าวงานของคณะครูอาจารย์หรือผู้บริหารของโรงเรียนนั้น ๆ

๘) พระสอนศีลธรรม ต้องไม่นำวิชาโหราศาสตร์หรือไสยศาสตร์ไปชี้แนะ หรือขยายผลอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการมอมเมาเยาวชนและประชาชน

๙) พระสอนศีลธรรมต้องไม่ชี้แนะให้นักเรียนไปเที่ยวหรือเยี่ยมเยียนที่วัดตามลำพังหรือเป็นการเฉพาะ ยกเว้นแต่เป็นการทำกิจกรรมกลุ่ม เป็นคณะ หรือไปทั้งห้องเรียน

๑๐) ในการเข้าห้องเรียนให้หัวหน้าบอกทำความเคารพ ดังนี้

๑๐.๑) ถ้าอยู่ในห้องเรียนให้หัวหน้าบอกทำความเคารพ โดยดูความเหมาะสมและระเบียบที่โรงเรียนนั้น ๆ ปฏิบัติอยู่ก่อนแล้ว

๑๐.๒) ถ้าอยู่ในห้องจริยะให้นักเรียนกราบเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง ทั้งตอนเข้าเรียน และเลิกเรียน^{๔๙}

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทุกรูปต้องปฏิบัติตามระเบียบนี้อย่างเคร่งครัด เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่คณะ เพื่อชื่อเสียงและเกียรติภูมิของพระสงฆ์ไทย และเพื่อความดำรงตั้งมั่นแห่งพระพุทธศาสนา^{๕๐}

ดังกล่าวนี้ เมื่อมหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้เป็นผู้รับผิดชอบดูแลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๑ เป็นต้นมา จึงได้กำหนดรูปแบบการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพิ่มเติม ดังนี้

๑) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นผู้สอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียน โดยมีคาบสอนอย่างน้อย ๒ คาบต่อสัปดาห์แต่ไม่เกิน ๕ คาบต่อสัปดาห์

๒) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นผู้สอนหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ในหลักธรรม

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

^{๕๐} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖, หน้า ๑๔.

๓) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นผู้สอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักธรรมทางศาสนาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ในหลักธรรม

๔) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นผู้จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อปลูกฝังคุณธรรมตามหลัก ธรรมทางศาสนาเพื่อปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

๕) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นผู้จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และเป็นผู้นำนักเรียน ครู ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา

๖) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นครูผู้สอนประจำโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๗) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นผู้อบรมและเป็นกรรมการคุมสอบหลักสูตรธรรมศึกษาในเรือนจำและสถานพินิจ ฯ

๘) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่โรงเรียนและชุมชน^{๕๑}

ค. การนิเทศการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การนิเทศการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่กำหนดโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๑ มีดังนี้

๑) การนิเทศการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สถานศึกษาร่วมกับศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษา พระสงฆ์ในพื้นที่ และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร่วมกันวางแผนการนิเทศโดย

๑.๑) นิเทศการสอน

- ศึกษานิเทศก์และพระปริยัตินิเทศก์ในพื้นที่ นิเทศการสอนในสถานศึกษา ภาคการเรียนละ ๒ ครั้ง

- ครูพี่เลี้ยง/ผู้บริหารสถานศึกษา นิเทศการสอนในสถานศึกษา ภาคเรียนละ ๒ ครั้ง

- นิเทศการสอนโดยการจัดประชุมพระสอนศีลธรรม ภาคเรียนละ ๒ ครั้ง

- พระสอนศีลธรรม จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงาน เดือนละ ๑ ครั้ง

๑.๒) ประชุมระหว่างผู้นิเทศและครูผู้สอนเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ภาคเรียนละ ๒ ครั้ง หรือตามความเหมาะสม

๑.๓) ศึกษานิเทศก์รายงานผลการนิเทศให้คณะกรรมการศูนย์ประสานงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดนั้น ๆ ภาคเรียนละ ๑ ครั้ง

๑.๔) คณะกรรมการศูนย์ประสานงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนแต่ละจังหวัด ประชุมเพื่อพิจารณาช่วยเหลือ สนับสนุน และหรือแก้ปัญหา แล้วรายงานผลให้มหาวิทยาลัยทราบ ภาคเรียนละ ๑ ครั้ง

๑.๕) จัดทำรายงานผลการนิเทศเสนอต่อคณะกรรมการอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนวิทยาเขต/วิทยาลัยสงฆ์/หน่วยวิทยบริการ และมหาวิทยาลัย เมื่อสิ้นภาคการเรียน^{๕๒}

^{๕๑}สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗, หน้า ๑๓.

^{๕๒}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖-๒๗.

ง. การประเมินผลการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การประเมินผลการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่กำหนดโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๑ มีดังนี้

๑) คณะกรรมการอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนวิทยาเขต/วิทยาลัยสงฆ์/หน่วยวิทยบริการ ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ จัดประชุมสัมมนาการประเมินผลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน^{๕๓}

๒) การประเมินผลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๒.๑) การประเมินผลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนแบ่งเป็น ๓ ระยะ

ระยะที่ ๑ การประเมินก่อนการดำเนินโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความพร้อมการดำเนินงาน และจัดเตรียมการดำเนินงาน โดยศึกษารายงานผลการดำเนินงานเดิมสำรวจข้อมูลจากพระและสถานศึกษา

ระยะที่ ๒ การประเมินระหว่างการทำดำเนินโครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานโดย

- ศึกษาวิเคราะห์เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ประเมินผลการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ เมื่อพบปัญหาให้หาทางแก้ไขปัญหา และรายงานต่อคณะกรรมการศูนย์ประสานงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดนั้น ๆ เพื่อร่วมหาทางแก้ไขและพัฒนาให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยรายงานผลการประเมิน ภาคการเรียนละ ๑ ครั้ง

- คณะกรรมการศูนย์ประสานงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนแต่ละจังหวัดนำแบบ ประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยประเมินตามกลุ่มเป้าหมายในจังหวัด วิเคราะห์ข้อมูลประมวลผล จัดทำรายงานผลการประเมินโครงการ จังหวัดละ ๑ เล่ม ส่งให้คณะกรรมการอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนวิทยาเขต/วิทยาลัยสงฆ์/หน่วยวิทยบริการ และคณะสงฆ์ ตลอดจนเผยแพร่ผลการดำเนินงานแก่สาธารณชน

ระยะที่ ๓ การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการตามวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัดความสำเร็จ ผลผลิต และผลลัพธ์เปรียบเทียบกับความสมประโยชน์ของทางราชการ ดำเนินการดังนี้

- คณะกรรมการอำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนวิทยาเขต/วิทยาลัยสงฆ์/หน่วยวิทยบริการ จัดทำแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการตามวัตถุประสงค์ของการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ ส่งให้คณะกรรมการศูนย์ประสานงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดนั้น ๆ กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการประเมิน

- คณะกรรมการศูนย์ประสานงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนแต่ละจังหวัดนำแบบ ประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยประเมินตามกลุ่มเป้าหมายในจังหวัด วิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผล จัดทำรายงานผลการประเมินโครงการ จังหวัดละ ๑ เล่ม ส่งให้คณะกรรมการอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนวิทยาเขต/วิทยาลัยสงฆ์/หน่วยวิทยบริการ และคณะสงฆ์ ตลอดจนเผยแพร่ผลการดำเนินงานแก่สาธารณชน

^{๕๓} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖, หน้า ๒๔.

- คณะกรรมการอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในส่วนวิทยาเขต/วิทยาลัย
สงฆ์/หน่วยวิทยบริการ จัดทำรายงานผลการประเมินโครงการ โดยสรุปในภาพรวมของเขต ฯ ทั้งการ
ประเมินก่อน ระหว่าง และสิ้นสุดโครงการ รายงานต่ออธิการบดี^{๕๔}

(๒) งบประมาณในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

โครงการพระสอนศีลธรรมในได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๔๘ โดยตั้งแต่
แรกเริ่มรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณ เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่
เข้าไปสอนในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับอาชีวศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
กระทั่งในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ กรมการศาสนาได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียนที่ดำเนินการมาตั้งแต่เดิมไปสนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมอื่น ๆ โดยได้อนุญาตงานพร้อม
งบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ และกระทรวงศึกษาธิการได้อนุญาตงานพร้อม
งบประมาณต่อให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับดำเนินการต่อในปีงบประมาณ
เดียวกัน^{๕๕}

ก. งบประมาณในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

แรกเริ่มรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณเป็นค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน
๒,๐๐๐ บาท/รูป/เดือน^{๕๖} ซึ่งรวมอยู่ในงบประมาณกลาง^{๕๗} โดยในปีงบประมาณ ๒๕๕๘ รัฐบาลในอนุมัติ
วงเงิน ๕๓,๙๖๔,๐๐๐ บาท เพื่ออุดหนุนโครงการ โดยให้เป็นค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
จำนวน ๘๐๐ รูป และค่าใช้จ่ายในการจัดทำอุปกรณ์สื่อประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัด การ
เรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมและการปรับปรุงหลักสูตร^{๕๘} (ปีงบประมาณ ๒๕๔๘ พระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียนได้รับค่าตอบแทนรูปละ ๒,๐๐๐ บาท/เดือน และเมื่อระยะเวลา ๑ ปีการศึกษา มี ๑๐ เดือน
เพราะฉะนั้น ค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรม ๘๐๐ รูป จึงเท่ากับ ๒,๐๐๐ x ๑๐ x ๘๐๐ = ๑๖,๐๐๐,๐๐๐
บาท ดังนั้น ส่วนที่เหลือ จำนวน ๓๗,๙๖๔,๐๐๐ บาท จึงเป็นค่าดำเนินการอื่นที่มีใช้ค่าตอบแทนพระ
สอนศีลธรรมในโรงเรียน) ต่อมา ในปีงบประมาณ ๒๕๕๓ ได้ปรับเพิ่มค่าตอบแทนให้แก่พระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียนให้เป็นจำนวน ๒,๕๐๐ บาท/รูป/เดือน และคงอัตราเดิมกระทั่งปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๗)^{๕๙}

^{๕๔} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗, หน้า ๒๗-๒๘.

^{๕๕} พระครูวินัยธรวัลลภ โกวิโล และคณะ, รายงานผลการประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน,
หน้า ๒๔.

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

^{๕๗} สำนักงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือครูพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน ปีงบประมาณ ๒๕๔๙, หน้า ข.

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ง.

^{๕๙} ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนหน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดราชบุรี, รายงานสรุปโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ประจำปี ๒๕๕๗, (ราชบุรี: ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนหน่วยวิทยบริการ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดราชบุรี, ๒๕๕๗), หน้า ๑. (เอกสารอัดสำเนา).

ข. การเบิก-จ่ายงบประมาณ

การเบิก-จ่ายค่างบประมาณโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต้องเป็นไปตามขั้นตอนในการเบิก-จ่าย ดังนี้

๑) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) โอนเงินอุดหนุนตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้กับสำนักงานพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ และค่าครุภัณฑ์ (ประจำสำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน)

๒) การเบิก-จ่ายค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๒.๑) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่งรายงานกับศูนย์ประสานงานหรือผู้ประสานงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำหน่วยสังกัดจังหวัด นั้น ๆ ภายในวันที่ ๒๕ ของเดือน แล้วผู้ประสานงานนำรายงานส่งต่อไปยังสำนักงานโครงการ ฯ

๒.๒) สำนักงานพระสอนศีลธรรม เจ้าหน้าที่ฝ่ายตรวจสอบรายงาน ตรวจสอบความถูกต้อง และจัดทำฐานข้อมูลส่งให้ฝ่ายการเงินของสำนักงาน ฯ ภายในวันที่ ๓๐ ของเดือน

๒.๓) เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินสำนักงานพระสอนศีลธรรม ทำฐานข้อมูลตามรายชื่อที่ผ่านการตรวจสอบข้อมูล ลงในโปรแกรมสำเร็จรูป Excel เพื่อเป็นหลักฐานการเบิก-จ่าย ค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๒.๔) เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินสำนักงานพระสอนศีลธรรม จัดทำฐานข้อมูลเข้าระบบแบงก์ตามรายชื่อที่ผ่านการตรวจสอบข้อมูล และจัดทำเรื่องขออนุมัติเบิกตามรายชื่อที่ผ่านการตรวจสอบข้อมูล ภายในวันที่ ๖ ของเดือนถัดไป

๒.๕) เลขานุการสำนักงานพระสอนศีลธรรม ทำเรื่องตั้งเบิกและดำเนินการเบิก-จ่าย โอนเข้าบัญชีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภายในวันที่ ๑๐ ของเดือนถัดไป^{๖๐}

กำหนดส่งรายงานปฏิบัติการสอน ในภาคการศึกษาที่ ๑ มีดังนี้

- รายงานประจำเดือน พฤษภาคม กำหนดส่ง ๒๐-๒๕ พฤษภาคม
- รายงานประจำเดือน มิถุนายน กำหนดส่ง ๒๐-๒๕ มิถุนายน
- รายงานประจำเดือน กรกฎาคม กำหนดส่ง ๒๐-๒๕ กรกฎาคม
- รายงานประจำเดือน สิงหาคม กำหนดส่ง ๒๐-๒๕ สิงหาคม
- รายงานประจำเดือน กันยายน กำหนดส่ง ๒๐-๒๕ กันยายน

กำหนดส่งรายงานปฏิบัติการสอน ในภาคการศึกษาที่ ๒ มีดังนี้

- รายงานประจำเดือน พฤศจิกายน กำหนดส่ง ๒๐-๒๕ พฤศจิกายน
- รายงานประจำเดือน ธันวาคม กำหนดส่ง ๒๐-๒๕ ธันวาคม
- รายงานประจำเดือน มกราคม กำหนดส่ง ๒๐-๒๕ มกราคม
- รายงานประจำเดือน กุมภาพันธ์ กำหนดส่ง ๒๐-๒๕ กุมภาพันธ์
- รายงานประจำเดือน มีนาคม กำหนดส่ง ๒๐-๒๕ มีนาคม^{๖๑}

^{๖๐} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗, หน้า ๓๓.

^{๖๑} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖, หน้า ๒๙.

การเขียน/ส่งแบบรายงานผลปฏิบัติการสอนให้ถือปฏิบัติ ดังนี้

- ต้องใช้แบบรายงานผลปฏิบัติการสอนที่สำนักงานพระสอนศีลธรรมกำหนดให้ เท่านั้น
- ต้องเขียนด้วยปากกาหรือเครื่องพิมพ์ดีดหรือพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ เท่านั้น
- ต้องมีลายมือชื่อผู้บริหารสถานศึกษาและประทับตราสถานศึกษา
- ส่งแบบรายงานผลปฏิบัติการสอนเป็นฉบับจริงและใช้ ๑ใบ ต่อ ๑ เดือน
- ส่งแบบรายงานผลปฏิบัติการสอนไปที่สำนักงานพระสอนศีลธรรมต้นสังกัด
- ห้ามมิให้แก้ไขหรือตัดแปลงแบบรายงานผลปฏิบัติการสอนไม่ว่ากรณีใด ๆ
- การส่งแบบรายงานผลปฏิบัติการสอนแบ่งเป็น ๒ วิธี คือ ส่งรายเดือน หรือรายเทอม

หากส่งแบบรายงานผลปฏิบัติการสอนไม่ทันในภาคเรียนนั้น ๆ ถือว่าสละสิทธิ์ในการขอรับเงินค่าตอบแทน และไม่สามารถขอรับค่าตอบแทนย้อนหลังของภาคเรียนที่ผ่านมาได้^{๖๒}

(๓) วัสดุอุปกรณ์ในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

วัสดุอุปกรณ์ในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้แก่ อุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ก. โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

นับจากเริ่มต้นของการดำเนินการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เริ่มในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มีการคัดเลือกโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการพระสอนศีลธรรม ซึ่งมี ดังนี้

๑) เจ้าคณะจังหวัดร่วมกับผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา และศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด พิจารณาคัดเลือกในโรงเรียนตามความเหมาะสมในแต่ละบริบท โดยพิจารณาจากโรงเรียนตามความเหมาะสมในแต่ละบริบท โดยพิจารณาจากโรงเรียนในตำบล อำเภอ และจังหวัดตามลำดับ ดังนี้

๑.๑) เป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิถิพุทธ^{๖๓} ในตำบล อำเภอ จังหวัดนั้น ๆ

๑.๒) เป็นโรงเรียนที่อยู่ในตำบล อำเภอ จังหวัดที่มีความเสี่ยงที่มีผลต่อพฤติกรรมเปี่ยงเบนสูงของนักเรียน นักศึกษา และหรือโรงเรียนมีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องร่วมแก้ปัญหาเชิงพฤติกรรมของนักเรียน นักศึกษา

๑.๓) เป็นโรงเรียนที่มีห้องจริยศึกษาที่พระสามารถใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา สามารถจัดกิจกรรมที่นำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต

๑.๔) เป็นโรงเรียนที่พระสามารถเดินทางไปสอนได้สะดวก

^{๖๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓-๓๔.

^{๖๓} โรงเรียนวิถิพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่มีอยู่แล้วไม่ใช่โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นใหม่ แต่เป็นโรงเรียนที่นำหลักพุทธธรรมมาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร เพื่อพัฒนาผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องซึ่งมีระบบศึกษา ๓ ประการ คือ ไตรสิกขา หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา ฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน และบูรณาการสู่การพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์โดยผ่านกิจกรรม การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น ตามกระบวนการวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา และวัฒนธรรมแห่งความเมตตา อันเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตที่สำคัญของผู้เรียน โดยการนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินโครงการโรงเรียนวิถิพุทธและรับทุกโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการ โดยใช้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศเป็นจุดรับสมัคร คุรุสภะเลียดใน พระครูวินัยธรวัลลภ โกวิโล และคณะ, รายงานผลการประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, หน้า ๖๓-๖๖.

๒) เขตพื้นที่การศึกษาประกาศผลการคัดเลือกโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการพระสอนศีลธรรม

๓) เขตพื้นที่การศึกษาแจ้งโรงเรียนที่ได้รับคัดเลือก และชี้แจงวัตถุประสงค์ตลอดจนแนวทางในการดำเนินการของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดพระสอนในแต่ละช่วงชั้น

๔) สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด แจ้งพระให้ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนและประสานกับโรงเรียน ตลอดจนสนับสนุนให้การปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ

๕) การจัดให้พระสอนในโรงเรียน สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิจารณาตามความเหมาะสม โดยพระ ๑ รูป อาจเข้าสอนในสถานศึกษาใกล้เคียงได้มากกว่า ๑ โรงเรียน ขึ้นอยู่กับบริบทและความเป็นได้ของพระสอนศีลธรรม

อนึ่ง เมื่อโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้ปรับโอนให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำกับดูแลในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ จึงได้มีการปรับหลักเกณฑ์ต่าง ๆ โดยอาศัยมติที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในการประชุมครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑ ดังนี้

๑) สำรวจสถานศึกษาในโครงการ ฯ ที่ยังมีพระสอนศีลธรรมปฏิบัติหน้าที่เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูล และสำรวจความต้องการพระสอนศีลธรรมในแต่ละสถานศึกษาเพิ่มเติม

๒) ในกรณีที่ขาดพระสอนศีลธรรม อันเนื่องจากการลาออก การย้าย หรือการลาสิกขาให้มีการรับสมัครใหม่ โดยคำนึงถึงเกณฑ์ดังนี้

๒.๑) เป็นพื้นที่ขาดแคลนและต้องการพระสอนศีลธรรม ให้คณะกรรมการที่รองอธิการบดีแต่งตั้งดำเนินการสรรหาพระในพื้นที่หรือนอกพื้นที่ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการกำหนดให้ปฏิบัติหน้าที่การสอนได้

๒.๒) การกำหนดสัดส่วนของพระสอนศีลธรรมต่อขนาดโรงเรียน ดังนี้

- โรงเรียนขนาด ไม่เกิน ๑๒๐ คน ควรมีพระสอนศีลธรรม ๑ รูป
- โรงเรียนขนาด ๑๒๑-๔๙๙ คน ควรมีพระสอนศีลธรรม ๒ รูป
- โรงเรียนขนาด ๕๐๐-๒๕๐๐ คน ควรมีพระสอนศีลธรรม ๓ รูป

๒.๓) พระสอนศีลธรรมที่เข้ามาใหม่ควรมีวุฒิการศึกษาตามที่คณะกรรมการกำหนด^{๒๔}

ข. การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การจัดการเรียนการสอนแก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การสอนศีลธรรมในโรงเรียนยังคงเป็นโครงการใหม่ และยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินการเท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร ด้านสถานที่ ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์^{๒๕}

^{๒๔}สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗, หน้า ๑๐-๑๑.

^{๒๕}พระครูวินัยธรวัลลพ โกวิโล และคณะ, รายงานผลการประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, หน้า ๒๕.

ในส่วนของวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษาที่เข้าไปจัดการเรียนการสอน โดยที่สถานศึกษาและครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษามีบทบาทในการสนับสนุน ดังนี้

๑) สถานศึกษาที่รับพระสอนศีลธรรม

๑.๑) อำนวยความสะดวกแก่พระสอนศีลธรรมตามความเหมาะสม

๑.๒) จัดคาบการสอนให้พระสอนศีลธรรมตามความเหมาะสม

๑.๓) ปฐมนิเทศพระสอนศีลธรรมในเรื่องคาบการสอน การปฏิบัติการสอน ธุรการการสอน ตลอดจนบทบาทพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา

๑.๔) จัดครูพี่เลี้ยงเพื่อให้คำแนะนำพระสอนศีลธรรม ทั้งในด้านธุรการการสอน การปกครองชั้นเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

๑.๕) หากมีความเป็นไปได้ให้จัดห้องจริยธรรมให้พระสอนศีลธรรมได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้

๑.๖) อำนวยความสะดวกแก่ศึกษานิเทศก์เขตการศึกษาในการนิเทศพระในสถานศึกษา

๑.๗) ร่วมกับศึกษานิเทศก์ ประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม และเสนอแนะการดำเนินงานตามโครงการ

๑.๘) เมื่อพบปัญหาให้ดำเนินการแก้ไขปัญหา และหรือรายงานให้เขตพื้นที่การศึกษาทราบเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญห^{๖๖}

๒) ครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา

๒.๑) ร่วมกับพระสอนศีลธรรมในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๒.๒) เป็นพี่เลี้ยงแก่พระสอนศีลธรรม เพื่อให้การนำหลักธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาสู่วิถีชีวิตของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามนโยบายของรัฐบาล

๒.๓) เป็นที่ปรึกษาและช่วยเหลือพระในด้านธุรการการสอน การปกครองชั้นเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนตามสภาพตามสภาพจริง

๒.๔) ร่วมกับศึกษานิเทศก์ ประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม และเสนอแนะการดำเนินงานตามโครงการ

๒.๕) เมื่อพบปัญหาให้ดำเนินการแก้ไขปัญหา และหรือรายงานผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อร่วมแก้ไขปัญห^{๖๗}

(๔) การจัดการในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การจัดการ ได้แก่ ระบบการดำเนินงานในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เกี่ยวกับโครงสร้างการบริหาร การบริหารสำนักงาน และหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน

^{๖๖} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖, หน้า ๒๒-๒๓.

^{๖๗} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗, หน้า ๒๖.

ก. โครงสร้างการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

โครงสร้างการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีผู้บริหารสูงสุด คือ ประธานคณะกรรมการอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และมีคณะกรรมการอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ ดังนี้

- กำหนดทิศทางเป้าหมายและนโยบายการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หรือสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ

- พิจารณออนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- กำกับดูแลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานคณะอื่น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหาร

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน^{๖๘}

การนี้ คณะกรรมการอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจำนวนหนึ่ง มีหน้าที่

- จัดทำแผนปฏิบัติการให้คณะกรรมการอำนวยการพิจารณาอนุมัติ
- จัดทำแผนงบประมาณค่าใช้จ่ายให้คณะกรรมการอำนวยการพิจารณาอนุมัติ
- จัดทำแผนอัตรากำลังพระสอนศีลธรรมทั่วประเทศตามความต้องการของโรงเรียนหรือ

สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ

- จัดทำรายงานผลการดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- ปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการอำนวยการมอบหมาย^{๖๙}

การนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ให้ส่วนงานในสังกัด ทั้งวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ หน่วยวิทยบริการ และห้องเรียนที่มีอยู่ทั่วประเทศ จัดตั้งศูนย์ประสานงานดูแลกิจการต่าง ๆ ในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยให้มีหน้าที่ ดังนี้

- เป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยในการประสานงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในจังหวัดส่วนที่รับผิดชอบของตน

- เสนอมหาวิทยาลัยแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนวิทยาเขต/วิทยาลัยสงฆ์/หน่วยวิทยบริการ

- จัดอำนวยความสะดวก สนับสนุน แก้ปัญหา ประเมินผลโครงการเพื่อให้พระปฏิบัติหน้าที่การสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

- จัดตั้งศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนภาคคณะสงฆ์นั้น ๆ
- สำรวจข้อมูลพระสอนศีลธรรม คัดเลือกและแต่งตั้งพระตามจำนวนที่กำหนดในแต่ละจังหวัด
- จัดประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- จัดทำทะเบียนประวัติพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- จัดทำบัตรประจำตัวพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- จัดทำเกียรติบัตรการผ่านการอบรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- จัดทำประกาศผลการคัดเลือก

^{๖๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

- จัดทำคำสั่งแต่งตั้งพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 - จัดประชุมเตรียมความพร้อมของพระสอนศีลธรรมเพื่อการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพของพระสอนศีลธรรมร่วมกับผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารโรงเรียน ครูพี่เลี้ยงในจังหวัด
 - ดำเนินการเบิก-จ่ายเงินอุดหนุนเป็นค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรมในแต่ละเดือน
 - ของบประมาณอุดหนุนพระสอนศีลธรรม วางแผนการใช้งบประมาณ และจัดสรรงบประมาณตามโครงการพระสอนศีลธรรม
 - ประสานงานและสนับสนุนทุกส่วนราชการในระดับท้องถิ่นเพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
 - สนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่พระสอนศีลธรรมในการปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนตามความเหมาะสม
 - ประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมทั้งก่อน ระหว่าง และสิ้นสุดโครงการ และรายงานผลการประเมินโครงการ
 - จัดทำรายงานผลการประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในภาพรวมของจังหวัด ทั้งก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ และหลังสิ้นสุดโครงการ จำนวน ๑ เล่ม นำเสนอต่อมหาวิทยาลัยและส่วนงานที่เกี่ยวข้อง
 - อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย^{๗๐}
- การนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้แต่งตั้งกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำส่วนงานต่าง ๆ โดยให้มีหน้าที่ ดังนี้
- ทำหน้าที่ประสานงานในด้านต่าง ๆ ในระดับจังหวัด
 - ให้คำปรึกษา และการบริหารจัดการโครงการ ฯ แก่พระสอนศีลธรรม
 - รับรายงานผลการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม ดำเนินการขออนุมัติค่าตอบแทนเสนอศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรม
 - ร่วมมือกับเขตพื้นที่การศึกษาในการติดตามประเมินผลการทำงานของพระสอนศีลธรรม
 - อื่น ๆ ตามที่มหาวิทยาลัย ฯ มอบหมาย^{๗๑}
- ปัจจุบัน ส่วนงานในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั้งวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ หน่วยวิทยบริการ และห้องเรียนที่มีอยู่ทั่วประเทศได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อดูแลกิจการต่าง ๆ ในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวม ๒๖ หน่วยงาน

^{๗๐} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖, หน้า ๑๙-๒๐.

^{๗๑} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗, หน้า ๒๔.

ตารางที่ ๒.๑ ส่วนงานในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีศูนย์ประสานงาน
โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน^{๗๒}

ภาค คณะสงฆ์	หน่วยรับผิดชอบ โครงการพระสอนศีลธรรม	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาจังหวัด	จำนวนพระ จัดสรร (รูป)	รวม (รูป)
ภาค ๑ ๔ จังหวัด	สำนักงานโครงการพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียน มจร ส่วนกลาง	กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ	๗๙๕ ๒๐๒ ๑๖๖ ๒๓๗	๑,๔๐๐
ภาค ๒ ๓ จังหวัด		พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สระบุรี	๓๙๐ ๑๔๑ ๓๓๙	๗๘๐
ภาค ๓ ๔ จังหวัด		ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท อุทัยธานี	๑๓๑ ๑๒๙ ๑๑๖ ๑๓๖	๕๑๒
ภาค ๑๒ ๔ จังหวัด		ปราจีนบุรี นครนายก ฉะเชิงเทรา สระแก้ว	๑๘๐ ๑๐๖ ๒๗๕ ๑๔๓	๗๐๖
ภาค ๑๓ ๔ จังหวัด		ชลบุรี จันทบุรี ระยอง ตราด	๒๕๐ ๑๔๐ ๑๓๖ ๗๓	๕๙๙
ภาค ๑๔ ๔ จังหวัด		นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี สมุทรสงคราม	๓๔๔ ๓๔๒ ๓๕๕ ๑๑๒	๑,๑๕๓
ภาค ๔ ๑ จังหวัด	สำนักงานโครงการพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียน มจร ส่วนกลาง	เพชรบูรณ์	๓๒๓	๓๒๓

^{๗๒} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖, หน้า ๒๖-๒๘.

ตารางที่ ๒.๑ (ต่อ)

ภาค คณะสงฆ์	หน่วยรับผิดชอบ โครงการพระสอนศีลธรรม	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาจังหวัด	จำนวนพระ จัดสรร (รูป)	รวม (รูป)
ภาค ๔ ๓ จังหวัด	วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ (ปัจจุบันมีฐานะวิทยาเขต)	นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร	๒๗๘ ๑๔๐ ๒๐๒	๖๒๐
ภาค ๕ ๔ จังหวัด	วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	พิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ ตาก	๒๒๐ ๑๙๘ ๑๙๐ ๑๖๒	๗๗๐
ภาค ๖ ๒ จังหวัด	วิทยาเขตพะเยา	เชียงราย พะเยา น่าน	๓๘๕ ๒๓๙ ๒๗๑	๘๙๕
ภาค ๖ ๒ จังหวัด	วิทยาเขตแพร่	แพร่ ลำปาง	๒๕๐ ๒๕๐	๕๐๐
ภาค ๗ ๓ จังหวัด	วิทยาเขตเชียงใหม่	เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน	๕๕๐ ๑๐๐	๖๕๐
	วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน	ลำพูน	๒๔๐	๒๔๐
ภาค ๘ ๖ จังหวัด	วิทยาเขตหนองคาย	อุดรธานี หนองคาย สกลนคร บึงกาฬ	๓๘๔ ๑๘๒ ๒๘๔ ๙๔	๙๔๔
	วิทยาลัยสงฆ์เลย	หนองบัวลำภู เลย	๑๕๑ ๒๖๖	๔๑๗
ภาค ๙ ๔ จังหวัด	วิทยาเขตขอนแก่น	ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด	๗๓๒ ๓๖๘ ๓๕๕ ๔๙๒	๑,๙๔๗
ภาค ๑๐ ๖ จังหวัด	วิทยาเขตอุบลราชธานี	อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร อำนาจเจริญ	๔๖๙ ๕๐๐ ๒๑๑ ๑๔๐	๑,๓๒๐
	วิทยาลัยสงฆ์นครพนม	นครพนม มุกดาหาร	๓๒๖ ๑๕๒	๔๗๘

ตารางที่ ๒.๑ (ต่อ)

ภาค คณะสงฆ์	หน่วยรับผิดชอบ โครงการพระสอนศีลธรรม	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาจังหวัด	จำนวนพระ จัดสรร (รูป)	รวม (รูป)
ภาค ๑๑ ๔ จังหวัด	วิทยาเขตนครราชสีมา	นครราชสีมา ชัยภูมิ	๕๙๘ ๔๓๒	๑,๐๓๐
	วิทยาเขตสุรินทร์	บุรีรัมย์ สุรินทร์	๔๘๒ ๔๒๘	๙๑๐
ภาค ๑๕ ๔ จังหวัด	หน่วยวิทยบริการ วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม (ปัจจุบันมีฐานะวิทยาลัยสงฆ์)	ราชบุรี เพชรบุรี สมุทรสงคราม ประจวบคีรีขันธ์	๒๕๑ ๑๖๔ ๙๙ ๑๘๐	๖๙๔
ภาค ๑๖ ๒ จังหวัด	ห้องเรียนสุราษฎร์ธานี	ชุมพร สุราษฎร์ธานี	๖๙ ๑๕๙	๒๒๘
ภาค ๑๗ ๖ จังหวัด	วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	นครศรีธรรมราช ภูเก็ต ตรัง กระบี่ พังงา ระนอง	๒๑๒ ๓๕ ๕๕ ๔๑ ๓๕ ๔๒	๔๒๐
ภาค ๑๘ ๖ จังหวัด	ห้องเรียนสงขลา	สงขลา พัทลุง สตูล	๑๘๔ ๑๐๐ ๓๙	๓๒๓
	ห้องเรียนปัตตานี	ปัตตานี ยะลา นราธิวาส	๕๓ ๒๗ ๗๑	๑๕๑
รวม	ส่วนกลาง	๒๔ จังหวัด	๕,๕๖๓	๕,๕๖๓
	ส่วนภูมิภาค	๕๓ จังหวัด	๑๒,๔๓๗	๑๒,๔๓๗
	๑๙ หน่วยรับผิดชอบ	๗๗ จังหวัดทั่วประเทศ	๑๘,๐๐๐	๑๘,๐๐๐

(ข) การบริหารสำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การบริหารสำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีรูปแบบโครงสร้างโดยมีผู้อำนวยการสำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นผู้บริหารสูงสุด ทำหน้าที่บริหารจัดการกลุ่มงาน ๓ กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มงานบริหาร กลุ่มงานแผนงานและประเมินผล และกลุ่มงานพัฒนาพระสอนศีลธรรม

แผนภาพที่ ๒.๑ การบริหารสำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน^{๗/๓}

ค. หน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

เพื่อให้การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ด้วยดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยแต่ละหน่วยงานมีบทบาท หน้าที่ และวิธี ดังนี้

๑) คณะสงฆ์จังหวัดโดยเจ้าคณะจังหวัด มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

๑.๑) เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการอำนวยการส่งเสริมการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำจังหวัดฝ่ายสงฆ์

๑.๒) เป็นที่ปรึกษาส่งเสริมสนับสนุนพระสอนศีลธรรมให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๓) ให้ความอุปถัมภ์กิจกรรมต่าง ๆ

๑.๔) ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

๑.๕) ติดตามการปฏิบัติหน้าที่การสอนพระสอนศีลธรรม

๒) จังหวัดโดยผู้ว่าราชการจังหวัด มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

๒.๑) เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการอำนวยการส่งเสริมการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำจังหวัดฝ่ายฆราวาส

๒.๒) เป็นที่ปรึกษา ส่งเสริมสนับสนุนให้โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

^{๗/๓} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗, หน้า ๓๕.

๒.๓) รับรายงานผลดำเนินงาน การประเมินโครงการ และให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้พระปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ^{๗๔}

๓) สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด/วัฒนธรรมจังหวัด จังหวัดต่าง ๆ มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

๓.๑) เป็นที่ปรึกษาแก่พระสอนศีลธรรมในดำเนินการจัดการเรียนการสอน และการนำหลักธรรม สาระการเรียนรู้ สู่การปฏิบัติจริงในวิถีชีวิตของนักเรียน

๓.๒) ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวกแก่พระสอนศีลธรรมในการปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนตามความเหมาะสม^{๗๕}

๔) เขตพื้นที่การศึกษาโดยผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

๔.๑) อำนวยความสะดวกโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๒) แจ้งสถานศึกษาให้เตรียมความพร้อมและสนับสนุนในการรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้งด้านครูพี่เลี้ยงและอื่น ๆ ตามเห็นสมควร

๔.๓) มอบหมายภารกิจให้ศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษาร่วมกับผู้รับผิดชอบในสังกัดสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดต่าง ๆ นิเทศการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม และร่วมแก้ไขปัญหา ตลอดจนพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม^{๗๖}

๕) ศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษา มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

๕.๑) ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัดและคณะสงฆ์วางแผนการนิเทศการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา

๕.๒) นิเทศการเรียนการสอนพระสอนศีลธรรม ภาคเรียนละ ๒ ครั้ง

๕.๓) ร่วมประชุมพระสอนศีลธรรมเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ภาคเรียนละ ๒ ครั้ง

๕.๔) ร่วมรายงานผลการนิเทศให้คณะกรรมการอำนวยการส่งเสริมโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนวิทยาเขต/วิทยาลัยสงฆ์/หน่วยวิทยบริการ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคเรียนละ ๑ ครั้ง

๕.๕) ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด/วัฒนธรรมจังหวัดในการจัดประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนาศักยภาพแก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๕.๖) จัดทำรายงานผลการนิเทศเสนอต่อผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนวิทยาเขต/วิทยาลัยสงฆ์/หน่วยวิทยบริการ และคณะสงฆ์ เมื่อสิ้นภาคเรียน

^{๗๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒.

^{๗๕} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖, หน้า ๒๑.

^{๗๖} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗, หน้า ๒๔.

๕.๗) ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด/วัฒนธรรมจังหวัดประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม และเสนอแนะการดำเนินการตามโครงการ^{๗๗)}

สรุปได้ว่า โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีรูปแบบการดำเนินการ ดังนี้ ๑) การรับสมัครและคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศรับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยร่วมมือกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และให้คัดเลือกจากผู้สมัครที่มีคุณสมบัติครบถ้วน ได้แก่ ผู้สมัครต้องเป็นพระภิกษุมีสัญชาติไทย อายุไม่เกิน ๖๐ ปี มีความรู้ระดับมัธยมศึกษาชั้นเอกขึ้นไป หรือสำเร็จการศึกษาพุทธศาสตรบัณฑิต (มจร) หรือ ศาสนศาสตรบัณฑิต (มมร) หรือเทียบเท่า และให้พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่ดำเนินการสอนอยู่ในสถานศึกษาในตำบล อำเภอ จังหวัด นั้น ๆ ก่อน หากยังมีจำนวนเกินให้พิจารณาจากผลงานและประสบการณ์ของผู้สมัคร ๒) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำศูนย์อำนวยการในพื้นที่นั้น ๆ ต้องปฏิบัติงานโดยสอนให้ตรงตามหลักพระไตรปิฎก มีความรับผิดชอบ นุ่งห่มให้เรียบร้อยเป็นปริณทล ห้ามบอกบุญเรียไรในโรงเรียน ไม่ควรคลุกคลีจนทำให้ทุกฝ่ายสูญเสียความเป็นกลาง ไม่ก้าวก่ายงานของบุคลากรในโรงเรียนนั้น ไม่นำวิชาโหราศาสตร์หรือไสยศาสตร์ไปสอน ไม่ชี้้นำให้นักเรียนไปเที่ยววัดเป็นการเฉพาะเว้นแต่เป็นการทำกิจกรรมกลุ่ม และในการเข้าห้องเรียนควรให้หัวหน้าบอกทำความเคารพทุกครั้ง และในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ เป็นต้นมา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้กำหนดรูปแบบการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพิ่มเติม คือ ให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ในการสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนอย่างน้อย ๒ คาบ/สัปดาห์ แต่ไม่เกิน ๕ คาบ/สัปดาห์ สอนหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก สอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักธรรมทางศาสนา จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา อบรมและเป็นกรรมการคุมสอบหลักสูตรธรรมศึกษาในเรือนจำและสถานพินิจ สงเคราะห์/บำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่โรงเรียนและชุมชน และเป็นครูผู้สอนประจำโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ ๓) การนิเทศการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้สถานศึกษาร่วมกับศึกษา- นิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษา พระสงฆ์ในพื้นที่และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร่วมกันวางแผนและออกการนิเทศการสอน ๔) งบประมาณโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน รัฐบาลจัดสรรงบประมาณอุดหนุนโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยจัดเป็นค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เดือนละ ๒,๕๐๐ บาท ซึ่งโอนเข้าบัญชีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภายในวันที่ ๑๐ ของทุกเดือน (เว้นเดือนเมษายนและตุลาคม) ๕) เนื่องจากการสอนศีลธรรมในโรงเรียนยังคงเป็นโครงการใหม่ และยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินการเท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร ด้านสถานที่ ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์ โดยที่สถานศึกษาและครูที่เลี้ยงในสถานศึกษามีบทบาทในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ๖) หน่วยงานสนับสนุนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มี ๕ หน่วยงาน ได้แก่ คณะสงฆ์จังหวัดโดยเจ้าคณะจังหวัด จังหวัดโดยผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด/วัฒนธรรมจังหวัด เขตพื้นที่การศึกษาโดยผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา และศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษา

^{๗๗)} สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖, หน้า ๒๑-๒๒.

๒.๔ แนวคิด เกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

บริบทนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยเชื่อมโยงหลักการการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ได้แก่ เทคนิคและวิธีการสอน เนื้อหารายวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดผลและประเมินผล^{๗๘} จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

๒.๔.๑ ด้านเทคนิคและวิธีการสอน

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ด้านเทคนิคและวิธีการสอน” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติ ซึ่งเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข^{๗๙}

ด้านเทคนิคและวิธีการสอน เป็นการนำกลวิธีต่าง ๆ มาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดสนใจในบทเรียน ซึ่งพระสงฆ์ผู้มีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแม้จะมีภูมิความรู้มากมายสักเพียงใด แต่หากขาดกลวิธีหรือเทคนิคในการสอนที่สามารถสร้างความสนใจให้ผู้เรียนได้

พระพุทธเจ้าทรงใช้กระบวนการพัฒนาปัญญาเป็นสื่อในการถ่ายทอดสาร และทรงดำริว่ากระบวนการพัฒนาทางปัญญาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบทั้งสามส่วน ที่มีความเกี่ยวพันกันอยู่ ได้แก่ ปัจจัยภายนอก หรือ ปรโตโสฆะ คือ การกระตุ้น การแนะนำ การสั่งสอน และปัจจัยภายใน หรือ โยนิโสมนสิการ คือ กระบวนการคิดที่ถูกต้อง และการฝึกอบรมตามมรรควิธี คือ การฝึกอบรมการ อบรมจิต ตามแนวไตรสิกขา^{๘๐} ตามหลักการสอนธรรมของพระพุทธเจ้า ดังนี้

๑) ตัวสาร (เรื่องที่สอน)

๑.๑) สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายหรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่เข้าใจได้ยากหรือยังไม่รู้เห็นไม่เข้าใจ เป็นต้น

๑.๒) สอนเนื้อเรื่องที่ค่อยลุ่มลึกยากลงไปตามลำดับขั้นและความต่อเนื่องเป็นสายลงไป

๑.๓) ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงก็สอนด้วยของจริงให้ผู้เรียนดู ได้ดู ได้เห็น ได้ฟังเองอย่างที่เราเรียกว่า ประสบการณ์ตรง

๑.๔) สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คมในเรื่อง มีจุดไม่วอกวน ไม่ไขว่ไขว ไม่ออกนอกเรื่องโดยไม่มีอะไรเกี่ยวข้องในเนื้อหา

๑.๕) สอนมีเหตุผล ตรงตามเห็นจริงได้ อย่างที่เราเรียกว่า สนิทาน

^{๗๘} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๗.

^{๗๙} กรมการศาสนา, คู่มือการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๘, หน้า ๒๐.

^{๘๐} วณิช สุวรัตน์, ความคิดและความคิดสร้างสรรค์, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๗.

๑.๖) สอนเท่าที่จำเป็นพอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจ ให้การเรียนรู้ได้ผล ไม่ได้สอนเท่าที่ตนรู้ หรือสอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มาก เป็นต้น

๑.๗) สอนสิ่งที่มีความหมายที่เขาจะเรียนรู้ และเข้าใจเป็นประโยชน์แก่ตัวของเขาเอง

๒) ผู้รับสาร (ผู้เรียน)^{๔๑}

๒.๑) รู้ คำนึง และสอนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒.๒) ปรับวิธีสอนผ่อนให้เหมาะกับบุคคล แม้สอนเรื่องเดียวกันแต่ต่างบุคคล อาจใช้วิธีต่างวิธีกัน เป็นต้น

๒.๓) นอกจากคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลแล้ว ผู้สอนยังต้องคำนึงถึงความพร้อม ความสุกอม ความแกรบแห่งอินทรีย์หรือญาณ เป็นต้น

๒.๔) สอนโดยให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจชัดเจนแม่นยำและได้ผลจริง

๒.๕) การอนำเนินไปในรูปที่ให้ผู้รู้สึกกับผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกัน ในการแสวงหาความจริง ให้มีการแสดงความคิดเห็น ได้ตอบอย่างเสรี

๒.๖) เอาใจใส่บุคคลที่ควรได้รับความสนใจพิเศษเป็นราย ๆ ไป เช่น ตามควรแก่กาลเทศะและเหตุการณ์

๒.๗) ช่วยเหลือเอาใจใส่คนที่ด้อย มีปัญหา เช่น เรื่องพระจุฬป็นถก เป็นต้น

๓) กระบวนการสื่อสาร (วิธีสอน)

๓.๑) ในการสอนนั้น การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญมากอย่างหนึ่ง การเริ่มต้นที่ดีมีส่วนช่วยให้การสอนสำเร็จผลดีเป็นอย่างมาก อย่างน้อยก็เป็นเครื่องดึงความสนใจและนำเข้าสู่นเนื้อหาได้ เป็นต้น

๓.๒) สร้างบรรยากาศในการสอนให้ปลอดโปร่ง เฟลิดเฟลินไม่ให้ตึงเครียด ไม่ให้เกิดความอึดอัดใจ และให้เกียรติแก่ผู้เรียน ให้เขามีความภูมิใจในตัว เป็นต้น

๓.๓) สอนมุ่งเนื้อหา มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอนเป็นสำคัญ ไม่กระทบตนและผู้อื่น ไม่มุ่งยกตน ไม่มุ่งเสียดสีใคร ^{๔๒}

๓.๔) สอนโดยเคารพหรือตั้งใจสอน ทำจริง ด้วยความรู้สึกละเป็นสิ่งมีค่า มองเห็นความสำคัญของผู้เรียน และงานสอนนั้นไม่ใช่สักว่าทำหรือเห็นผู้เรียนงอแง หรือเห็นเป็นคนต่ำ

๓.๕) ใช้ภาษาสุภาพ นุ่มนวล ไม่หยาบคาย ขวนให้สบายใจ และเข้าใจง่าย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ที่ทำหน้าที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาจะมีความรู้ดีสักเพียงใดก็ตาม แต่หากขาดกลวิธีหรือเทคนิคในการสอนให้ผู้เรียนสามารถสนใจได้ การสอนนั้นก็ไม่สามารถประสบความสำเร็จ ในประเด็นนี้ พระพุทธเจ้าทรงเลือกใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลาย โดยทรงพิจารณาจากบุคคลที่กำลังรับฟัง แต่เมื่อจัดให้เป็นหมวดหมู่แล้ว พบว่ามี ๔ ประเภท ได้แก่ แบบสาธกัจฉาหรือสนทนา แบบบรรยาย แบบตอบปัญหา และแบบวางกฎข้อบังคับ ^{๔๓} ดังนี้

^{๔๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *พุทธวิธีในการสอน*, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย, ๒๕๔๖), หน้า ๓๓-๓๔.

^{๔๒} อัง. ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๕๙/๒๖๓.

^{๔๓} อริยส บำเพ็ญบุญบารมี, *กระบวนการเผยแผ่ธรรมะ*, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเบญจนิภา, ๒๕๕๐), หน้า ๑๗-๑๙.

๑) แบบสาส์นหรือสนทนา

เป็นการสอนโดยใช้วิธีการถามคู่สนทนา เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจธรรมและความเลื่อมใสศรัทธา วิธีการนี้จะเห็นได้จากการที่พระองค์ ใช้โปรดบุคคลที่มีจำนวนจำกัดที่สามารถ พูดโต้ตอบกันได้ การสอนแบบนี้มีปรากฏในพระไตรปิฎกหลาย ๆ ที่ เช่น กรณีจองปริพาชกชื่อว่า วัจฉโคตร ที่เข้าไปทูลถามเรื่องความเห็นสุดโต่ง ๑๐ ประการ กับพระพุทธองค์ และได้มีการสนทนาแบบถาม-ตอบ ในเรื่องดังกล่าว ระหว่างปริพาชกกับพระพุทธองค์^{๔๔} เป็นต้น ในการสอนแบบสาส์นหรือสนทนาจะมีการถามในรายละเอียดได้มากกว่าการสอนแบบทั่วไป เพราะเป็นการให้ข้อมูลต่อกลุ่มชนที่มีจำนวนจำกัด ซึ่งเมื่อพระพุทธองค์แสดงธรรมจบ ผู้ฟังมักจะได้รับความพิเศษจากการฟังธรรมโดยวิธีนี้อยู่เสมอ

๒) แบบบรรยาย

พระพุทธเจ้าทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ ในการแสดงธรรมประจำวัน ซึ่งมีประชาชนและพระสาวกเป็นจำนวนมากมารับฟัง ถือว่าเป็นรูปแบบที่พระพุทธองค์ทรงใช้มากที่สุดในการแสดงธรรม มีทั้งการแสดงธรรมที่มีใจความยาว และที่มีใจความสั้น ๆ ตามแต่สถานการณ์ที่เห็นว่าเหมาะสม เช่น ในพรหมชาลสูตร พระองค์ก็ได้บรรยายเกี่ยวกับเนื้อหาของศีลซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ

ระดับที่ ๑ ศีลระดับต้น ที่เรียกว่า จุลศีล

ระดับที่ ๒ ศีลระดับกลาง ที่เรียกว่า มัชฌิมศีล

ระดับที่ ๓ ศีลระดับสูง ที่เรียกว่า มหาศีล

ในตอนท้ายก็ทรงแสดงเรื่องทิณฐิ ทฤษฎีหรือปรัชญาของลัทธิต่าง ๆ ร่วมสมัยพุทธกาล ซึ่งมีทั้งหมด ๖๒ ทิณฐิ โดยพระพุทธเจ้าทรงนำมาแสดงหรือบรรยายและชี้ให้เห็นว่า พระพุทธศาสนามีความเห็นหรือมีหลักคำสอนที่ต่างจากทฤษฎีทั้ง ๖๒ ประการนี้อย่างไร^{๔๕} เป็นต้น

๓) แบบตอบปัญหา

พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาคุณลักษณะและใช้วิธีตอบให้เหมาะสมกัน ซึ่งในการตอบปัญหาของพระองค์นั้น ทรงพิจารณาจากความเหมาะสมตามลำดับแห่งภูมิปัญญาของผู้ถามเป็นสำคัญ เช่น ในเวทตาสังยุต ที่มีเวทดาไปทูลถามพระพุทธเจ้าว่า “บุคคลให้อะไรชื่อว่าให้กำลัง ชื่อว่าให้วรรณะ ชื่อว่าให้ความสุข ชื่อว่าให้จักขุ ชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง” พระพุทธเจ้าก็ตรัสตอบว่า “บุคคลให้ข้าวชื่อว่าให้กำลัง ให้ยานพาหนะชื่อว่าให้ความสุข ให้ประทับชื่อว่าให้จักขุ และผู้ที่ให้ที่พักชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ส่วนผู้พร่ำสอนธรรมชื่อว่าให้อมตะ”^{๔๖} ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงลักษณะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบตอบปัญหา และแสดงถึงการให้ความหมายด้วยการตีความคำถามในขณะเดียวกันด้วย

๔) แบบวางกฎข้อบังคับ

ใช้วิธีกำหนดหลักเกณฑ์ กฎ และข้อบังคับให้พระสาวกหรือสงฆ์ปฏิบัติ หรือยึดถือปฏิบัติด้วยความเห็นชอบพร้อมกัน รูปแบบนี้เป็นลักษณะของการออกคำสั่งให้ผู้ศึกษาปฏิบัติตาม ซึ่งถือว่าเป็นการวางระเบียบปฏิบัติร่วมกันเพื่อความสงบสุขแห่งหมู่คณะ ดังจะเห็นได้จาก การที่พระองค์ทรงบัญญัติพระวินัยต่าง ๆ ซึ่งใช้เป็นข้อบังคับให้พระภิกษุได้ปฏิบัติตาม และที่สำคัญกฎข้อบังคับที่พระองค์ทรงบัญญัติขึ้น สามารถเป็นตัวแทนของพระองค์ได้ ดังที่ทรงตรัสในคราวปริณิพพานว่า

^{๔๔}ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๘๓-๑๘๔/๒๑๙-๒๒๓.

^{๔๕}ที.สี. (ไทย) ๙/๒๘-๑๐๔/๑๑-๓๙.

^{๔๖}ส.ส. (ไทย) ๑๕/๔๒/๔๘.

“อานนท์ ความคิดอาจมีแก่พวกเธออย่างนี้ว่า ธรรมวินัยของพวกเรา มีพระศาสดาล่วงลับไปเสียแล้ว พวกเราไม่มีพระศาสดา ดังนี้ อานนท์ พวกเธออย่าคิดอย่างนั้น อานนท์ ธรรมก็ดี วินัยก็ดี ที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว แก่พวกเธอทั้งหลาย ธรรมวินัยนั้น จักเป็นศาสดาของพวกเธอทั้งหลาย โดยกาลล่วงไปแห่งเรา”^{๘๗}

สำหรับเทคนิคการสอนที่พระสงฆ์ในปัจจุบันเลือกนำมาใช้ มีอยู่ประมาณ ๖ วิธี คือ

- ๑) การเทศนาธรรม คือ การแสดงธรรมสั่งสอนตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งวิธีนี้พระภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมเป็นประจำ
- ๒) ปาฐกถาธรรม คือ การบรรยายธรรมะให้ผู้อื่นฟัง โดยทั่วไปจะยืนและผู้พูดจะต้องมีลีลาในการพูด เพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังเป็นพิเศษ เป็นวิธีการที่น่าสนใจ
- ๓) อภิปรายธรรม คือ การชี้แจงในหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งให้ผู้อื่นเข้าใจ
- ๔) สันทนาธรรม คือ การพูดจาหรือในหลักธรรม เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต โดยยึดหลักทางสายกลาง

๕) การสอนสมถกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน คือ การสอนให้นั่งภาวนาเพื่อ ให้ใจเป็นสมาธิและเข้าใจสภาวะตามความเป็นจริงของสังขารตามหลักไตรลักษณ์

๖) การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ เช่น การใช้หนังสือธรรมะ การใช้วีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ม้วนเทป เป็นอุปกรณ์ในการเผยแผ่ศาสนาธรรม โดยอาจจำหน่าย จ่ายแจกไปในกลุ่มที่ไม่มีเวลาจะได้ศึกษาธรรมะด้วยตนเอง^{๘๘}

สรุปได้ว่า ในด้านเทคนิคและวิธีการสอนนี้เป็นการนำกลวิธีต่าง ๆ มาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดสนใจในบทเรียน เพื่อการกระตุ้นหรือดึงดูดให้ผู้เรียนหรือผู้ฟังเกิดความสนใจ โดยอาศัย ปัจจัยภายใน คือ กระบวนการคิดที่ถูกวิธี รวมถึงวิธีที่จะดำเนินการสอนหรือเผยแผ่นั้นด้วย ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ เทคนิคหรือวิธีการที่ใช้ถ่ายทอดเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่ได้ หากจะจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสัมฤทธิ์ผล ผู้สอนควรเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้วิธีสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และใช้เนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้เรียน ตลอดจนเลือกใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ซึ่งผู้สอนอาจนำลักษณะของการถ่ายทอดธรรมหรือการสื่อสารของพระพุทธเจ้าไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมได้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ประโยชน์จากการเรียนและนำไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและถูกวิธี

^{๘๗} พุ.พ. (ไทย) ๒๕/๙๑/๕๗.

^{๘๘} บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ, **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๒-๒๓.

๒.๔.๒ ด้านเนื้อหาวิชา

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ด้านเนื้อหาวิชา” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

เนื้อหาวิชามีความสอดคล้องกับหลักสูตร เพราะหลักสูตร คือ แผนการเรียนรู้ที่ประกอบ ด้วยเป้าหมายและจุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอและจัดการเนื้อหา ซึ่งจะรวมถึงแบบของการเรียนตามจุดประสงค์และท้ายที่สุดจะต้องมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนด้วย^{๘๙}

อย่างไรก็ตาม โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นโครงการที่สนับสนุนให้พระสงฆ์ไปทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในสถานศึกษาโดยรับภาระเป็นผู้ช่วยสอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา หรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา^{๙๐} ดังนั้น เนื้อหาวิชาตามหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษาในโครงการพระสอนศีลธรรมนี้ จึงได้แก่ เนื้อหาวิชาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นั่นเอง

ในอดีต กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ในโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๕ และใช้ในโรงเรียนทั่วไป ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๖ เป็นต้นมา แต่จากการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง พบว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ มีปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรหลายประการ ทั้งในส่วนของเอกสารหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตร เป็นต้น คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ดำเนินการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ และพัฒนาเป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑^{๙๑}

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีมติเห็นชอบให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรและโรงเรียนที่มีความพร้อม ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และ ๔ ในปีการศึกษา ๒๕๕๒ และต่อมาในปีการศึกษา ๒๕๕๓ ให้ใช้ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ และ ๕ และตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๔ เป็นต้นมา ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในทุกชั้นเรียน

สำหรับโรงเรียนทั่วไป ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และ ๔ ในปีการศึกษา ๒๕๕๓ และต่อมาในปีการศึกษา ๒๕๕๔ ให้ใช้ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ และ ๕ และตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๕ เป็นต้นมา ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในทุกชั้นเรียน^{๙๒}

^{๘๙} สิริศักดิ์ จุลศิริพงษ์, **หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร**, (นครราชสีมา: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

^{๙๐} พระครูวินัยธรวัลลพ โกวิโล และคณะ, **รายงานผลการประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน**, หน้า คำนำ.

^{๙๑} กระทรวงศึกษาธิการ, **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า คำนำ.

^{๙๒} คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สพฐ ๒๙๓/๒๕๕๑ เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๑.

มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

- ภาษาไทย
- คณิตศาสตร์
- วิทยาศาสตร์
- สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- สุขศึกษาและพลศึกษา
- ศิลปะ
- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- ภาษาต่างประเทศ^{๙๓}

เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในส่วนสาระการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับ “ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเอง อยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม”^{๙๔} ประกอบด้วย

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัดชั้นปี (ระดับมัธยมศึกษา)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

๑) บอกพุทธประวัติหรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือ โดยสังเขป

๒) ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และ ศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด

๓) บอกความหมายความสำคัญ และเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๔) เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

๑) บอกความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

๒) สรุปลักษณะประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงการออกผนวช หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๓) ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด

^{๙๓} กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, หน้า ๘.

^{๙๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๒.

๔) บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๕) ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัวและในโรงเรียนตามหลักศาสนา

๖) เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

๗) บอกชื่อศาสนา ศาสดาและความสำคัญของคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น ๆ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

๑) อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย

๒) สรุปพุทธประวัติตั้งแต่การบำเพ็ญเพียรจนถึงปรินิพพาน หรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๓) ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และ ศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด

๔) บอกความหมาย ความสำคัญของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ

๕) แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๖) เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๗) บอกชื่อ ความสำคัญ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนบุคคลของศาสนาอื่น ๆ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

๑) อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชน

๒) สรุปพุทธประวัติตั้งแต่บรรลุนิพพานจนถึงประกาศธรรม หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

๓) เห็นคุณค่าและประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด

๔) แสดงความเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๕) ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

๖) เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๗) ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นชาติได้อย่างสมานฉันท์

๘) อธิบายประวัติศาสดาของศาสนาอื่น ๆ โดยสังเขป

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

๑) วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและหลักในการพัฒนาชาติไทย

๒) สรุปพุทธประวัติตั้งแต่เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์จนถึงพุทธกิจสำคัญหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๓) เห็นคุณค่าและประพัตินตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด

๔) อธิบายองค์ประกอบและความสำคัญของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ

๕) แสดงความเคารพพระรัตนตรัยและปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๖) เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๗) ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อการพัฒนาตนเองและสิ่งแวดล้อม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

๑) วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ หรือความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ

๒) สรุปพุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุสังขารจนถึงสังเวชนียสถานหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๓) เห็นคุณค่าและประพัตินตามแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด

๔) วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๕) ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนาพร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

๖) เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตาและบริหารจิต เจริญปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๗) ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด

๘) อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่น ๆ โดยสังเขป

๙) อธิบายลักษณะสำคัญของศาสนพิธี พิธีกรรมของศาสนาอื่น ๆ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

๑) อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศไทย

๒) วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคมไทย รวมทั้งการพัฒนาตนและครอบครัว

๓) วิเคราะห์พุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยาหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๔) วิเคราะห์และประพจน์ตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด

๕) อธิบายพุทธคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของชุมชนและสังคม

๖) เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือวิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบคุณ-โทษและทางออก หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

๗) สวดมนต์แผ่เมตตาบริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๘) วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือในการดำรงชีวิตแบบพอเพียงและดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

๙) วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ศาสนาอื่น ๆ

๑๐) ปฏิบัติตนต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

๑๑) วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์ และนำเสนอแนวทาง การปฏิบัติของตนเอง

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๑) อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

๒) วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน

๓) วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของชาติและมรดกของชาติ

๔) อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือกับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม

๕) วิเคราะห์พุทธประวัติหรือประวัติศาสดาของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๖) วิเคราะห์และประพจน์ตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด

๗) อธิบายโครงสร้างและสาระสังเขปของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ

๘) อธิบายธรรมคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของชุมชนและสังคม

๙) เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิตด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือวิธีคิดแบบอุบายปลูกเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

๑๐) สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

๑๑) วิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือเพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

๑) อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

๒) วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์ อารยธรรมและความสงบสุขแก่โลก

๓) อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๔) วิเคราะห์พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ หรือประติมากรรมที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๕) วิเคราะห์และประพจน์ตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด

๖) อธิบายสังฆคณและข้อธรรมสำคัญในกรอบปริยาสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ

๗) เห็นคุณค่าและวิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงานและการมีครอบครัว

๘) เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิตด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือวิธีคิดแบบปริยาสัจ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

๙) สวดมนต์แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

๑๐) วิเคราะห์ความแตกต่างและยอมรับวิถีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในศาสนาอื่น ๆ ตัวชี้วัดช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ถึง มัธยมศึกษาปีที่ ๖

๑) วิเคราะห์สังคัมขมพูทวีป และคติความเชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้าหรือสังคัมสมัยของศาสนาที่ตนนับถือ

๒) วิเคราะห์พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุดในการตรัสรู้ การก่อตั้งวิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือวิเคราะห์ประติมากรรมที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๓) วิเคราะห์พุทธประวัติด้านการบริหาร และการธำรงรักษาศาสนาหรือวิเคราะห์ประติมากรรมที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๔) วิเคราะห์ข้อปฏิบัติทางสายกลางในพระพุทธศาสนาหรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๕) วิเคราะห์การพัฒนาศรัทธา และปัญญาที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนาหรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๖) วิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนาหรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๗) วิเคราะห์หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๘) วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๙) วิเคราะห์พระพุทธรูปศาสนาว่าเป็นศาสตร์แห่งการศึกษาซึ่งเน้นความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยกับวิธีการแก้ปัญหาหรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๑๐) วิเคราะห์พระพุทธรูปศาสนาในการฝึกตน ไม่ให้ประมาท มุ่งประโยชน์และสันติภาพบุคคล สังคมและโลกหรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๑๑) วิเคราะห์พระพุทธรูปศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๑๒) วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธรูปศาสนาเกี่ยวกับการศึกษาที่สมบูรณ์ การเมืองและสันติภาพหรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๑๓) วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ

๑๔) วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด

๑๕) วิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของการสังคายนาพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ และการเผยแผ่

๑๖) เชื่อมันต่อผลของการทำความดี ความชั่ว สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่ต้องเผชิญและตัดสินใจเลือกดำเนินการหรือปฏิบัติตนได้อย่างมีเหตุผล ถูกต้องตามหลักธรรม จริยธรรม และกำหนด เป้าหมาย บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์

๑๗) อธิบายประวัติศาสตร์ของศาสนาอื่น ๆ โดยสังเขป

๑๘) ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของค่านิยม จริยธรรมที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อและพฤติกรรมที่แตกต่างกันของศาสนิกชนศาสนาต่าง ๆ เพื่อขจัดความขัดแย้งและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

๑๙) เห็นคุณค่า เชื่อมันและมุ่งมั่นพัฒนาชีวิตด้วยการพัฒนาจิตและพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

๒๐) สวดมนต์แผ่เมตตาและบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

๒๑) วิเคราะห์หลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของศาสนาอื่น ๆ และชักชวน ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลอื่นเห็นความสำคัญของการทำความดีต่อกัน

๒๒) เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมความร่วมมือของทุกศาสนาในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม^{๙๕}

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธรูปศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัดชั้นปี (ระดับมัธยมศึกษา)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

๑) บำเพ็ญประโยชน์ต่อวัดหรือศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ

๒) แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ

๓) ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดได้อย่างถูกต้อง

^{๙๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๘-๑๔๓.

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

๑) ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนดได้ถูกต้อง

๒) ปฏิบัติตนในศาสนพิธีพิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดได้ถูกต้อง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

๑) ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวก ศาสนสถาน ศาสนวัตถุของศาสนาที่ตนนับถือได้ถูกต้อง

๒) เห็นคุณค่าปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดได้ถูกต้อง

๓) แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

๑) อภิปรายความสำคัญและมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ

๒) มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด

๓) ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดได้ถูกต้อง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

๑) จัดพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถืออย่างเรียบง่าย มีประโยชน์ และปฏิบัติตนถูกต้อง

๒) ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดและอภิปราย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

๓) มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

๑) อธิบายความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ในศาสนสถานและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม

๒) มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด

๓) อธิบาย ประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี พิธีกรรมและกิจกรรมในวันสำคัญทาง

ศาสนาตามที่กำหนดและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

๔) แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

๑) บำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ

๒) อธิบายจริยวัตรของสาวกเพื่อเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ และปฏิบัติตนอย่าง

เหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ

๓) ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๔) จัดพิธีกรรมและปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง

๕) อธิบายประวัติ ความสำคัญ ปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือได้ถูกต้อง

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๑) ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

๒) มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด

๓) วิเคราะห์คุณค่าของศาสนพิธี และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

๔) อธิบายคำสอนที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนาและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

๕) อธิบายความแตกต่างของศาสนพิธีพิธีกรรมตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ เพื่อ

นำไปสู่การยอมรับ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

๑) วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของสาวกและปฏิบัติตนต่อสาวกตามที่กำหนดได้ถูกต้อง

๒) ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนาตามที่กำหนด

๓) ปฏิบัติหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี

๔) ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง

๕) อธิบายประวัติวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

๖) แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ

๗) นำเสนอแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัดช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ถึง มัธยมศึกษาปีที่ ๖

๑) ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวก สมาชิกในครอบครัว และคนรอบข้าง

๒) ปฏิบัติตนถูกต้องตามศาสนพิธี พิธีกรรมตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ

๓) แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ

๔) วิเคราะห์หลักธรรม คติธรรม ที่เกี่ยวเนื่องกับวันสำคัญทางศาสนาและเทศกาลที่สำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

๕) สัมมนาและเสนอแนะแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถืออันส่งผลถึงการพัฒนาดิน พัฒนาชาติ และโลก^{๙๖}

สรุปได้ว่า เนื้อหารายวิชาตามหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษาในโครงการพระสอนศีลธรรมนี้ ได้แก่ เนื้อหารายวิชาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติหรือกิจกรรมการเรียนการสอนทุกอย่างที่สถานศึกษาได้จัดให้แก่ผู้เรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน เป็นข้อกำหนดที่เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เจตคติ ทั้งทางร่างกายและอารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ตามจุดหมายที่กำหนดไว้ เป็นโครงการหรือแนวทางที่จะกำหนดการปฏิบัติงานของครู ในการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นพลเมืองที่ดีของชาติต่อไป

๒.๔.๓ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

การเรียนการสอน หมายถึง ขั้นตอนที่ครูผู้สอนจัดให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์และเนื้อหาที่ครูกำหนดไว้^{๙๗} การจัดการเรียนการสอนย่อมมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ กิจกรรมการเรียนการสอนมีหลายรูปแบบและวิธีการ ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจจึงจะจัดกิจกรรมได้ถูกต้องเหมาะสม เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง

^{๙๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๔-๑๔๕.

^{๙๗} สอนง อินละคร, เทคนิควิธีการและนวัตกรรมที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง, (อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๗.

การสอนเป็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ ๓ ด้าน คือ

๑) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน ซึ่งมีความสำคัญที่ต้องชัดเจนว่า ต้องการให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงในด้านใดใน ๓ ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ การเรียนรู้ที่เกิดในสมอง ในระดับความจำความเข้าใจ ด้านจิตพิสัย ได้แก่ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในใจ อาจเป็นความนึกคิด ความผูกพัน และด้านทักษะพิสัย ได้แก่ การเรียนรู้ที่ทำให้เกิดทักษะในระดับต่าง ๆ

๒) การกำหนดวิธีการสอน หลังจากได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนแล้ว จึงกำหนดวิธีการสอน ซึ่งสามารถแบ่งได้ ๔ ประเภทใหญ่ ๆ คือ การบรรยาย การอภิปราย การสัมมนา และการเรียนโดยอิสระ

๓) การประเมินการเรียนการสอน ซึ่งหมายถึง การประเมินประสิทธิภาพของการสอน และการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลจากการประเมินการเรียนของผู้เรียน ผลจากการเรียนการสอนจะทำให้ทราบว่า ถึงเวลาที่ต้องปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อรักษามาตรฐานการศึกษา เรื่องใด และแนวคิดในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนมี ๒ แบบ คือ การอิงเกณฑ์และอิงกลุ่ม ซึ่งแต่ละแบบจะมีวัตถุประสงค์วิธีการที่จะประเมินแตกต่างกันบ้าง การที่จะเลือกใช้จะต้องคำนึงถึงประเภทของการเรียนการสอนด้วย^{๙๘}

การเรียนการสอนตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นรูปแบบของการคิดโดยมีสติพิจารณาด้วยเหตุผลสมบูรณ์ที่สุด เรียกว่า วิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือ

๑) ขั้นนำ เป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อครู วิธีการและบทเรียน ได้แก่ การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์ และการเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ

๒) ขั้นสอน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียนหรือเสนอหัวข้อเรื่องประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ครูแนะนำแหล่งวิทยาการและแหล่งข้อมูล, นักเรียนฝึกรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ หลักการต่าง ๆ โดยใช้ทักษะที่เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ทักษะวิทยาศาสตร์ และการฝึกคิดแบบสาวเหตุสาวปัจจัย

๓) ขั้นสรุป เป็นการวัดและประเมินผล ได้แก่ การวัดและประเมินผลตนเอง การวัดและประเมินผลเพื่อนร่วมเรียน และการวัดและประเมินผลโดยครูผู้สอน

การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาตามพุทธวิธีนั้นบทบาทของครูสำคัญมาก บทบาทของครูอยู่ที่การแนะนำวิธีการ ถ้าผู้เรียนสามารถทำเองได้ก็ให้ทำเอง บทบาทของครูอยู่ที่การแนะนำ ครูที่ดีต้องมีทั้งวิชาและจรณะ วิชาคือความรู้ดี จรณะคือความประพฤติดี บทบาทสำคัญของครูมีสามคำคือ แนะนำให้ทำทำให้ดูอยู่ให้เห็น ดังพุทธพจน์ว่า “เธอทั้งหลายควรทำความเพียรเองเถิด ตถาคตเป็นเพียงผู้ชี้ทางบอกเท่านั้น ผู้บำเพ็ญภาวนา ดำเนินทางนี้แล้ว เพ่งพินิจอยู่ จักพ้นจากเครื่องผูกแห่งมารได้”^{๙๙} ดังนั้น การสอนจะต้องจัดกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนรู้ที่คำนึงถึงองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียนด้วย ดังนี้

^{๙๘} ประเสริฐ ธรรมโวหาร, **หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๔๒), หน้า ๒๕๐.

^{๙๙} ขุ.ข. (ไทย) ๒๕/๒๗๖/๖๔.

๑) ครูควรมีการสำรวจประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนว่า ผู้เรียนแต่ละคนจะต้องใช้เวลาในการเรียนรู้มากน้อยแค่ไหน อย่างไร ต้องให้โอกาสกับผู้เรียนได้ใช้กระบวนการสืบเสาะแสวงหาความรู้ที่ค้นพบด้วยตนเองมากน้อยเพียงใด การค้นพบความรู้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่มีคุณค่า อันจะทำให้ผู้เรียนนั้นเรียนอย่างมีความหมายต่อตัวผู้เรียนเองเป็นอย่างมาก

๒) ครูควรใช้การบูรณาการ ซึ่งเป็นการนำกระบวนการที่ต่อเนื่องจากขั้นตอนการสำรวจประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน อันรวมไปถึงสถานการณ์ เงื่อนไขการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เป็นการบูรณาการความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม และพร้อมที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้สร้างสรรค์ และแก้ไขปัญหาต่อไป

๓) ครูจะต้องมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติ และค่านิยม เพื่อการประยุกต์ใช้ในการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาจากผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้นั้น ผู้เรียนควรมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดพฤติกรรมตามที่ระบุหรือคาดหวังไว้ ส่วนประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดนั้น ควรเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจที่จะได้ฝึกปฏิบัติ และมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้อย่างไร ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดต้องอยู่ในขอบข่ายความสามารถของผู้เรียน ประสบการณ์การเรียนรู้ควรมีรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งอาจจะนำไปสู่การบรรลุผลการเรียนรู้เพียงข้อเดียวก็ได้ ในขณะเดียวกัน ประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเดียว อาจจะนำไปสู่การบรรลุผลการเรียนรู้หลายอย่างก็ได้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกโดยไม่มีความรู้สีกว่ากำลังถูกบังคับให้ทำ เพราะถ้ามีการบังคับจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้น้อย

๔) ครูควรจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน โดยมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้สูงสุดตามศักยภาพ

๕) ครูต้องคอยเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ และผู้เรียนควรจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากความไม่รู้ เป็นรู้และรู้จริง จากทำไม่ได้ ทำไม่เป็น เปลี่ยนมาเป็นทำได้ ทำเป็น จากไม่ชอบ เปลี่ยนมาเป็นชอบ

๖) ครูต้องยึดหลักการที่ว่า การจัดการเรียนรู้ที่ดีจะต้องมีกิจกรรมที่สามารถพัฒนาศักยภาพทุกด้าน คือ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ครูต้องมองผู้เรียนว่ามีภูมิรู้และภูมิธรรมอยู่ระดับหนึ่ง ครูจะให้หลักการของศาสตร์ที่จะสอนเท่าที่จำเป็น ให้เพียงวิธีการเรียนรู้แต่ต้องพยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติของตนเองให้มากที่สุด หรือที่เรียกว่าเรียนจากสมาธิ และพิจารณาตนเอง คือ เรียนไปประเมินผลการปฏิบัติของตน ปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ รู้รอบ รู้ลึก และรู้แจ้งในที่สุด

๗) ครูต้องทบทวนบทบาทของตนเองใหม่ว่าตน คือ วางตนในฐานะผู้ที่ศิษย์ไว้วางใจ วางตนให้น่าเคารพ วางตนในฐานะผู้ทรงคุณความรู้ วางตนในฐานะเป็นที่ปรึกษาที่ดี วางตนในฐานะผู้ฟังที่ดี ฟังทั้งคำพูด และความรู้สึกของศิษย์ วางตนในฐานะผู้ทรงปัญญาสามารถอธิบายอย่างลึกซึ้งให้ศิษย์กระจ่างได้ และวางตนเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นแบบในการประพฤติปฏิบัติ

๘) ครูจะต้องรู้จักเด็กเป็นรายกลุ่ม รายบุคคล และมองว่าผู้เรียนทุกคนมีโอกาที่จะเป็นอัจฉริยะได้ออย่างน้อย ๘ ด้าน คือด้านเหตุผล ภาษา ศิลปะ กายสัมผัส ดนตรี มนุษยสัมพันธ์ การเข้าใจตนเองหรือเข้าใจชีวิต เข้าใจธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม หรือที่เรียกว่าอัจฉริยภาพในเชิงพหุปัญญา (Multiple Intelligences)

๙) ครูต้องพร้อมให้ความรัก และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ลูกศิษย์ ครูจึงต้องเปลี่ยนหน้าที่จากผู้สอนเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่อัจฉริยภาพทั้ง ๘ ด้านของเด็กแต่ละคน

๑๐) การจัดการเรียนการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ ครูจะต้องเน้นและให้ความสำคัญกับผู้เรียนควบคู่ไปกับธรรมชาติของวิชา ครูจะต้องรู้ใจนักเรียนให้นักเรียนรู้ทั้งหลักการ วิธีการเรียนรู้ และคุณธรรมที่จะเกิดตามธรรมชาติของวิชา

๑๑) ครูควรจัดประสบการณ์ และกิจกรรมที่ใช้คุณธรรมนำความรู้ บูรณาการคุณธรรมในการจัดประสบการณ์ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ โดยถือว่าครูทุกคนมีหน้าที่พัฒนาผู้เรียนให้ประพฤติตนยึดหลักคุณธรรม และพัฒนาคนให้มีค่านิยมอันพึงประสงค์ ฯลฯ^{๑๐๐}

การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายของหลักสูตร จำต้องเป็นกิจกรรมและประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้^{๑๐๑} แนวทางการเลือกวิธีสอนมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ควรต้องพิจารณา ดังนี้

๑) การเลือกวิธีสอนนั้นจะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของบทเรียน

๒) การเลือกวิธีสอนนั้นจะต้องสอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาสาระที่จะสอน

๓) วิธีสอนบางวิธีไม่สามารถใช้กับผู้เรียนได้ทุกระดับ วิธีสอนบางวิธีใช้ได้เฉพาะกับเด็กวัยหนึ่ง แต่ไม่สามารถจะใช้กับเด็กอีกวัยหนึ่งได้

๔) การสอนในแต่ละวิธีต้องกำหนดเวลาให้เพียงพอกับเนื้อหา จำนวนครั้ง ว่ามีกำหนดให้นานเท่าใดตามช่วงเวลา เพียงพอสำหรับการสอนด้วยวิธีนั้น ๆ หรือไม่ ซึ่งต้องพิจารณาให้รอบคอบ

๕) สถานที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ต้องพิจารณาเป็นกรณีพิเศษ การสอนบางวิธีจำเป็นต้องจัดสภาพห้องเรียน โต๊ะ เก้าอี้ ให้เหมาะสม เช่น วิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ วิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่ม วิธีสอนแบบการเรียนรู้เป็นคู่ เป็นต้น แต่ละวิธีจะต้องมีการจัดสภาพห้องเรียนแตกต่างกัน เราสามารถจัดสภาพห้องเรียนได้ตามที่ต้องการได้หรือไม่

๖) จำนวนผู้เรียนมีมากน้อยเพียงใดและจำนวนผู้เรียนดังกล่าวเหมาะสมกับวิธีที่ใช้หรือไม่^{๑๐๒}

สรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ จากครูที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรม นักเรียนได้ทั้งความรู้และสนุกสนานเพลิดเพลิน มีความร่วมมือกันเป็นอย่างดีระหว่างครูและนักเรียน กิจกรรมที่จัดนั้นสอดคล้องกับวัยและสติปัญญาความสามารถของนักเรียน สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุสู่จุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายของหลักสูตร เป็นกระบวนการถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนโดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ หรือการเรียนการสอน คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้ไปในทิศทางที่เหมาะสมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

^{๑๐๐} กรมวิชาการ, การจัดการเรียนรู้อะไรพระพุทธรศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑๘.

^{๑๐๑} คณะอาจารย์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๐๗.

^{๑๐๒} บุญชม ศรีสะอาด, การพัฒนาการสอน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวิริยสาร, ๒๕๔๗), หน้า ๔.

๒.๔.๔ ด้านการใช้สื่อการสอน

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ด้านการใช้สื่อการสอน” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

สื่อ (Media) ก็คือ ตัวกลางหรือช่องทางผ่านของสารจากผู้ส่งไปสู่ผู้รับให้เข้าใจตรงกัน ส่วนสื่อการศึกษา (Education Media) หมายถึง อุปกรณ์ วัสดุ และวิธีการที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอนหรือใช้สื่อสาร เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๐๓} สำหรับคำว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เป็นพาหนะหรือสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติให้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนการสอนและตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้นหรือเร็วยิ่งขึ้น^{๑๐๔} เป็นตัวกลางที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับทำให้การสอนของผู้สอนส่งไปถึงผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนวางไว้ได้เป็นอย่างดี^{๑๐๕}

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรจำเป็นจะต้องอาศัยสื่อการเรียนการสอน หรือ วัสดุและอุปกรณ์การสอนหลาย ๆ อย่างนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่าง ๆ จึงทำให้สื่อการเรียนการสอนมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านการกระตุ้นความสนใจต่อสิ่งที่เรียนเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมจริง ทำให้ได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมเป็นตัวแทนสำหรับการเรียนรู้กระบวนการ หรือความคิดรวบยอดที่สลับซับซ้อนสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองในรูปของกิจกรรมต่าง ๆ และสร้างสภาพการณ์ที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งในการใช้สื่อการสอนโดยทั่วไป มีขั้นตอนที่สำคัญ ๔ ขั้นตอน คือ

๑) ขั้นตอนการเลือก ควรรู้จักการเลือกใช้สื่อการเรียนและกิจกรรมให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะสอน ถ้าเป็นประเภทวัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ควรจะเป็นสิ่งที่หาได้ง่ายและมีความคงทน หยิบใช้ได้สะดวกใช้ได้ประโยชน์คุ้มค่าและประหยัด

๒) ขั้นตอนการเตรียม สื่อการเรียนการสอนที่จะใช้ ครูควรจะได้ทดลองใช้ดูเสียก่อนก่อนถึงเวลาใช้ต้องจัดเตรียมไว้ให้พร้อม เรียงลำดับสิ่งที่จะใช้ก่อนหลังไว้ เพื่อความรวดเร็วไม่สับสน เมื่อนำสื่อไปใช้สอนจริง ๆ

๓) ขั้นตอนการนำไปใช้ ซึ่งเป็นขั้นที่ครูนำสื่อมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็น ได้ฟัง หรือได้สัมผัส เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจได้เร็ว แจ่มแจ้ง ชัดเจนสื่อบางชนิดเมื่อใช้เสร็จแล้วอาจแสดงไว้ให้ผู้เรียนได้ดูที่บอร์ด ห้องสมุด หรือมุมกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ถ้าเป็นเครื่องจะต้องเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย

^{๑๐๓} อำนวย เดชชัยศรี, สื่อการศึกษาพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^{๑๐๔} วัฒนาพร ระเบียบทุกข์, แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท แอล ที เพรส จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑๗.

^{๑๐๕} กิตานันท์ มลิทอง, เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๘๙.

๔) ขั้นตอนการประเมินผล หลังจากที่ได้ใช้สื่อแต่ละอย่างแล้ว ครูควรจะได้มีการประเมินผลการใช้สื่อการสอนนั้นๆ เพื่อหาข้อบกพร่องทั้งนี้เพื่อจะได้นำมาแก้ไขปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสำหรับการสอนครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น^{๑๐๖}

โดยทั่วไป สื่อการสอนสามารถจำแนกออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑) สื่อประเภทวัสดุ หมายถึง สื่อที่เก็บความรู้ไว้ในตัวเองซึ่งจำแนกย่อยได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ วัสดุประเภทที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตัวเองและที่ต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วยในการถ่ายทอดความรู้ เช่น แผนที่ ลูกโลก รูปภาพ หุ่นจำลอง แผ่นซีดี फिल्मภาพยนตร์ สไลด์ เป็นต้น

๒) สื่อประเภทอุปกรณ์ หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกลางหรือตัวผ่านทำให้ข้อมูลหรือความรู้ที่บันทึกในวัสดุสามารถถ่ายทอดมาให้เห็นหรือได้ยิน เช่น เครื่องฉายภาพ แผ่นโปร่งใส เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นแผ่นซีดี เป็นต้น

๓) สื่อประเภทเทคนิคและวิธีการ หมายถึง สื่อที่มีลักษณะเป็นแนวความคิด หรือรูปแบบขั้นตอนในการเรียนการสอน โดยสามารถจะนำสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์มาใช้ช่วยในการสอนได้ เช่น เกม และการจำลอง การสอนแบบจุลภาค การสาธิต เป็นต้น^{๑๐๗}

สื่อการเรียนการสอนมีประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน ดังต่อไปนี้

๑) ในด้านตัวผู้เรียน สื่อการสอนมีประโยชน์ ดังต่อไปนี้

๑.๑) เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาของบทเรียนที่ยุ่งยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้น ในระยะเวลาอันสั้นและสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

๑.๒) สื่อจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียนทำให้เกิดความสนุกและไม่รู้สึกเบื่อหน่ายต่อการเรียน

๑.๓) การใช้สื่อทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจร่วมกัน เกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่ใช้เรียนนั้น

๑.๔) ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้นทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดี ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและผู้สอนด้วย

๑.๕) ช่วยเสริมสร้างลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ จากการใช้สื่อการเรียนเหล่านั้น

๑.๖) ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการจัดให้มีการใช้สื่อในการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

๒) ในด้านตัวผู้สอน สื่อการเรียนการสอน มีประโยชน์ ดังต่อไปนี้

๒.๑) ช่วยให้บรรยากาศการสอนน่าสนใจมากขึ้น ผู้สอนมีความกระตือรือร้นเชื่อมั่นในตนเองในการดำเนินการสอนมากขึ้น

๒.๒) สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในการเตรียมเนื้อหา เพราะบางครั้งอาจจะให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้ด้วยตนเอง

^{๑๐๖} ฉลวย พร้อมมูล, เทคโนโลยีการสอน : การออกแบบและพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์ , ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๑.

^{๑๐๗} กิดานันท์ มลิทอง, เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม, หน้า ๙๓.

๒.๓) เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอ การเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอน ตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้น่าสนใจยิ่งขึ้น^{๑๐๘}

สรุปได้ว่า สื่อการสอน คือ ตัวกลางที่ใช้ถ่ายทอดเรื่องราวที่เป็นความรู้และประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน โดยผ่านวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้การจัดการเรียนการสอนได้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนัยนี้ สื่อการสอนจึงแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ สื่อประเภทวัสดุ เช่น ภาพถ่าย ภาพเขียน บัตรคำแผ่นโปสเตอร์ และแผนภูมิ เป็นต้น สื่อประเภทอุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น และสื่อประเภทวิธีการ ได้แก่ การจัดกิจกรรม การแสดงบทบาทสมมติ การจัดนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

๒.๔.๕ ด้านการวัดผลและประเมินผล

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ด้านการวัดผลและประเมินผล” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

การวัดผล (Measurement) หมายถึง การใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งในการค้นหาหรือการตรวจสอบเพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นปริมาณที่มีความหมายแทนพฤติกรรมหรือคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือแทนผลงานที่แต่ละคนแสดงออกมา เช่น การวัดความสูงและชั่งน้ำหนักของเด็ก การให้คะแนนการตอบข้อสอบของนักเรียนหากจะพูดถึงความหมายของการวัดผลอย่างสั้น ๆ ก็จะได้ว่า การวัดผลคือการกำหนดตัวเลขแทนคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ต้องการด้วยระเบียบวิธีที่เชื่อถือได้^{๑๐๙} โดยมีหลักการ ขั้นตอน และเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ดังนี้

๑) หลักการสำคัญของการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

๑.๑) เป็นการประเมินในสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง หรือเกี่ยวข้องในชีวิตจริง ผสมผสานไปกับการเรียนการสอน โดยสอดคล้องกับเป้าหมาย/ผลการเรียนที่คาดหวัง

๑.๒) เป็นการประเมินที่ครอบคลุมการแสดงออก การกระทำ กิจกรรม และกระบวนการทำงาน ผลงาน/ผลการกระทำ รวมถึงแฟ้มสะสมงานของผู้เรียน

๑.๓) เน้นประเมินความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การค้นคิด การใช้เหตุผล กระบวนการคิดแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้ และการปรับปรุง

๑.๔) เน้นการประเมินพัฒนาการ ค้นหาสิ่งที่ดีงามของผู้เรียน เป็นการประเมินเชิงบวก ไม่ใช้การประเมินเพื่อจับผิด หรือค้นหาข้อบกพร่อง และมีการนำข้อมูลจากการประเมินไปใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย

๑.๕) เป็นการประเมินที่ต่อเนื่อง โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสม

๑.๖) เป็นการประเมินเชิงคุณภาพ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยจำแนกองค์ประกอบของสิ่งที่ประเมินและอธิบายถึงระดับคุณภาพของผลงาน/การปฏิบัติ (Rubric Assessment)

๑.๗) เป็นการประเมินผู้ที่เกี่ยวข้องหลายด้าน และผู้ปกครอง

^{๑๐๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๘.

^{๑๐๙} สนิท เจริญธรรม, การวัดผลประเมินผล, (นครศรีธรรมราช: สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๐), หน้า ๑-๒.

๒) ขั้นตอนการดำเนินการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

๒.๑) กำหนดผู้ประเมิน ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง

๒.๒) กำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ในการประเมิน

๒.๓) กำหนดขอบเขต องค์กรประกอบของสิ่งที่จะประเมินพร้อมทั้งระบุเกณฑ์การประเมิน

๒.๔) เลือกวิธีการและสิ่งประเมินให้เหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมและงาน

๒.๕) กำหนดเวลา และสถานการณ์ที่จะประเมิน

๒.๖) รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปผลการประเมิน และนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาผู้เรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๓) วิธีการและเครื่องมือวัดที่ใช้ในการวัดและประเมินสภาพตามจริง

ในการเรียนการสอนพึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในสถานการณ์ที่ผู้เรียนปฏิบัติจริง โดยเน้นให้ครอบคลุมกระบวนการ ดังนั้น วิธีการและเครื่องมือที่ใช้จึงมีหลากหลาย ได้แก่

๓.๑) การสังเกต มีทั้งการสังเกตอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สามารถทำได้ตลอดเวลาทั้งในระหว่างการเรียนการสอนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกห้องเรียนจากการสังเกต ผู้สอนสามารถเห็นพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มได้ พฤติกรรมที่สังเกต ได้แก่ การแสดงอารมณ์ ออกสีหน้า กริยาท่าทาง การพูดคุยโต้ตอบ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน พฤติกรรมการทำงานในกลุ่ม ความอดทน วิธีการแก้ปัญหา ความคล่องแคล่วในการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ (Check List) แบบประเมินค่า (Rating Scales) เป็นต้น

๓.๒) การสัมภาษณ์ มีทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นการสนทนา ซักถามหรือพูดคุย เพื่อค้นหาข้อมูลที่ไม่อาจพบเห็นอย่างชัดเจน ในสิ่งที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติตน ในการทำโครงการ โครงการงาน การทำงานกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลอาจเป็นนักเรียนเอง เพื่อนร่วมงาน หรือผู้ปกครองก็ได้

๓.๓) การประเมินระดับคุณภาพ เป็นการประเมินโดยการวิเคราะห์ องค์กรประกอบและประเด็นที่จะประเมิน พร้อมทั้งอธิบายลักษณะของคุณภาพงานหรือการกระทำเป็นระดับหรือปริมาณ เพื่อเป็นแนวทางและข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบว่าผู้เรียนเรียนอะไร ทำอะไร ได้มากน้อยเพียงใด มีคุณภาพผลงานเป็นอย่างไร โดยมีการกำหนดการให้คะแนนเป็น ๒ ระบบ ดังนี้

๓.๓.๑) การให้คะแนนภาพรวม เป็นการให้คะแนนผลงาน ชิ้นงาน โดยดูภาพรวมว่า มีความเข้าใจ ความคิดรวบยอดอย่างไร ตามเกณฑ์ที่กำหนด

๓.๓.๒) การให้คะแนนแบบแยกองค์ประกอบ เป็นการแยกองค์ประกอบของการให้คะแนนและอธิบายคุณภาพของงานใน ๔ ด้าน คือ ด้านความเข้าใจ ด้านการสื่อสาร ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

๓.๔) การประเมินแฟ้มสะสมผลงาน ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง และบูรณาการความรู้ในวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ผลงานต่างๆ ในระหว่างการเรียนการสอนนั้นผู้เรียนจะเก็บไว้ในแฟ้มหรือกล่อง หรือวัสดุอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับชิ้นงาน เรียกว่า แฟ้มสะสมงาน เป็นการสะสมงานอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อแสดงความรู้ความสามารถ ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนสำคัญ คือ

๓.๔.๑) การสะสมงาน เป็นระยะที่รวบรวมงานของผู้เรียน

๓.๔.๒) มีการคัดเลือกงาน เป็นระยะที่ผู้เรียนเลือกงาน/ชิ้นงานที่ดีที่สุดซึ่งอาจมีหลายชิ้นที่จะแสดงความก้าวหน้า แสดงศักยภาพ และตอบสนองเป้าหมาย หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วจัดระบบแฟ้มให้สมบูรณ์

๓.๔.๓) การสะท้อนความรู้สึkst่องาน เป็นระยะการประเมิน ซึ่งอาจผสมผสานอยู่ในผลงาน ประกอบด้วย การประเมินตนเองของผู้เรียน การประเมินของผู้สอน ความคิดเห็นของผู้เรียน ต่อชิ้นงาน/ผลงาน และต่อแฟ้มสะสมผลงานของตน

๓.๔.๔) การประเมิน เป็นการประเมินความสำเร็จของผู้เรียนจากผลงานที่แสดงความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ในวิชาต่างๆ ซึ่งจะต้องครอบคลุมทั้งการประเมินตนเองของผู้เรียน การประเมินของผู้สอน เพื่อน และผู้ปกครอง^{๑๑๐}

ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการประเมิน ผู้สอนจะต้องเขียนอธิบายระดับคุณภาพของชิ้นงาน เพื่อให้ได้มาตรฐานและแนวทางให้ผู้เรียนจัดทำแฟ้มสะสมผลงานที่แสดงความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของตนเองอย่างชัดเจน ให้ผู้สอนสามารถทราบความสามารถที่แท้จริงและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนได้^{๑๑๑}

ประการสำคัญ คือ การประเมินผลมีความหมายมากสำหรับครู เพราะการประเมินขณะสอนจะช่วยให้ครูได้ข้อมูลสารสนเทศอย่างหลากหลายเกี่ยวกับการสอนของครู และการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ทำให้ครูสามารถบอกความก้าวหน้าและพัฒนาการของเด็กทางด้านทักษะกระบวนการได้ รู้ถึงความสามารถในการประยุกต์ความรู้ การคิด และรวมไปถึงประสิทธิภาพการสอนของครู^{๑๑๒}

สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผล คือ การใช้กระบวนการวิธีการหรือเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูล นำมาพิจารณาหาข้อสรุปผลของการเรียนรู้และตัดสินใจว่า สิ่งที่คุณเรียนแสดงออกผ่านข้อมูลนั้นเป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในด้าน พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยเพียงใด ซึ่งครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ลักษณะประโยชน์และข้อจำกัดของเครื่องมือวัดผลแบบต่าง ๆ และวิธีการวัดผลหนึ่ง ๆ จะวัดได้ดีและเหมาะสมเฉพาะพฤติกรรมบางลักษณะเท่านั้น ในบางกรณี ครูอาจใช้วิธีการวัดหลายอย่างประกอบกันเพื่อจะวัดผลพฤติกรรมลักษณะหนึ่ง ครูจึงจำเป็นต้องเลือกวิธีการวัดให้เหมาะสมกับลักษณะพฤติกรรมที่ต้องการวัด

^{๑๑๐} กรมวิชาการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา : กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, หน้า ๒๑๐-๑๑๔.

^{๑๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๕.

^{๑๑๒} Chuska, K.R., *Improving Classroom Questions*, (India: Phi Delta Kappa Educational Foundation, 1995), p. 68.

๒.๕ ข้อมูลพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีรายละเอียดข้อมูลพื้นที่วิจัย ดังนี้

จดหมายเหตุราชบุรี ระบุว่า อำเภอบ้านโป่งเคยโอนไปอยู่กับจังหวัดกาญจนบุรีมาครั้งหนึ่งระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ และโอนกลับมาจังหวัดราชบุรีตามเดิม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ ที่ตั้งของที่ว่าอำเภอบ้านโป่ง ตั้งอยู่ที่ถนนทรงพล ตำบลบ้านโป่ง (ในเขตเทศบาลเมืองบ้านโป่ง) มีระยะทางห่างจากจังหวัด ๔๒ กิโลเมตร มีทางหลวงแผ่นดินผ่าน ๒ สาย คือ ทางหลวงแผ่นดินสาย ๔ (เพชรเกษม) และมีทางรถไฟผ่าน ๓ สาย คือ ทางรถไฟสายใต้ ทางรถไฟสายหนองปลาตึก- สุพรรณบุรี และทางรถไฟสายหนองปลาตึก-กาญจนบุรี และมีแม่น้ำสำคัญผ่าน ๑ สาย คือ แม่น้ำแม่กลอง^{๑๓๓}

อำเภอบ้านโป่ง เป็นอำเภอสำคัญอำเภอหนึ่งในจังหวัดราชบุรี เดิมชื่อ อำเภอท่าผา ต่อมาได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปยังตำบลบ้านโป่งเพื่อให้ใกล้สถานีรถไฟบ้านโป่งมากขึ้น จึงเปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอบ้านโป่ง ปัจจุบัน อำเภอบ้านโป่ง มีเนื้อที่ประมาณ ๓๙๐ ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือสุดของของจังหวัด แบ่งเขตการปกครองย่อยเป็น ๑๕ ตำบล ๑๕๑ หมู่บ้าน^{๑๓๔}

อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน ๒๙ รูป และมีสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน ๒๕ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร ๕), โรงเรียนกรับใหญ่ว่องกุศลกิจพิทยาคม, โรงเรียนบ้านหนองไก่อ้น, โรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม, โรงเรียนวัดเขาขลุ้ง, โรงเรียนวัดเจริญธรรม, โรงเรียนวัดไผ่สามเกาะ, โรงเรียนวัดดอนเสลา, โรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง, โรงเรียนวัดดอนตูม, โรงเรียนวัดบัวงาม, โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์, โรงเรียนวัดบ้านฆ้องน้อย, โรงเรียนวัดยางหัก, โรงเรียนวัดลาดบัวขาว, โรงเรียนวัดหนองเสือ, โรงเรียนวัดหนองกลางด่าน, โรงเรียนวัดหนองหิน, โรงเรียนวัดหุบกระเทียม, โรงเรียนวัดอ้ออีเขียว, โรงเรียนวันมหาราช, โรงเรียนวิทยาลัยเทคนิคราชบุรี ๒, โรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม, โรงเรียนอนุบาลบ้านโป่ง (วัดปลักแรด) และโรงเรียนอริยวงศาราม^{๑๓๕}

สรุปได้ว่า อำเภอบ้านโป่ง เป็นอำเภอสำคัญอำเภอหนึ่งในจังหวัดราชบุรี มีเนื้อที่ประมาณ ๓๙๐ ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของของจังหวัด แบ่งเขตการปกครองย่อยเป็น ๑๕ ตำบล ๑๕๑ หมู่บ้าน และปัจจุบัน อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน ๒๙ รูป และมีสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน ๒๕ โรงเรียน ดังกล่าวนี มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา (ตอนปลาย) จำนวน ๔ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนกรับใหญ่ว่องกุศลกิจพิทยาคม โรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ และโรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม เท่านั้น

^{๑๓๓} จังหวัดราชบุรี, อำเภอบ้านโป่ง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา [https : www.ratchaburi.go.th.](https://www.ratchaburi.go.th/), [๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙].

^{๑๓๔} วิกิพีเดีย พจนานุกรมเสรี, “อำเภอบ้านโป่ง”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <https://th.wikipedia.org/wiki/>, [๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๙].

^{๑๓๕} สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, “พระสอนศีลธรรมแบ่งตามเขตการศึกษา”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.krupra.net/>, [๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๙].

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” โดยมีรายละเอียด ตามลำดับ ดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ พบว่า มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ ได้แก่

พระมหาเมธา อภินนโท ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูสอนมีความเห็นว่าปัจจัยที่มีผลมากที่สุดคือด้านการบริหารทั่วไป รองลงมาด้านพฤติกรรมการสอนของครู ด้านสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ด้านหลักสูตร และด้านการสนับสนุนจากชุมชน มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ตามลำดับ ส่วนนักเรียนมีความเห็นต่อระดับปัจจัยที่มีผลด้านพฤติกรรมการสอนของครูมากที่สุด รองลงมาด้านสภาพแวดล้อม ด้านหลักสูตร ด้านการบริหารทั่วไปและด้านการสนับสนุนจากชุมชน มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตามลำดับ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสอนกับความคิดเห็นของนักเรียน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และมีข้อเสนอแนะ คือ ควรให้หน่วยงานต้นสังกัดสนับสนุนงบประมาณในการบริหาร ควรปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ตให้ดีขึ้น ควรเปลี่ยนสถานที่เรียนไปข้างนอก ควรเพิ่มคอมพิวเตอร์อีก ควรอบรมเพิ่มความรู้ในแต่ละหลักสูตรให้ครูเสมอ ควรทดสอบความเข้าใจหลักสูตรและวิเคราะห์ปรับปรุงเนื้อหาอยู่เสมอกับอยากให้ทางโรงเรียนจัดให้มีการไปศึกษานอกโรงเรียน ควรให้ครูและนักเรียน ทำกิจกรรมการทำความสะอาดเป็นประจำทุกเช้าเป็นการอบรมนิสัยที่ดีให้กับนักเรียนในตัวด้วยมีผู้เสนอแนะมาก ควรปรับภูมิทัศน์ในห้องเรียน ในเรื่อง ความสะอาด เรื่องเสียงรบกวน อากาศถ่ายเทได้สะดวก ควรจัดทาสวนหย่อม และสถานที่สำหรับอ่านหนังสือให้ดีและเพียงพอ และควรประชาสัมพันธ์ สร้างจิตสำนึก ส่งเสริม เชิดชู ยกย่องห้องเรียนที่มีการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้น่าเรียนน่าสนใจ ควรให้ครูเข้าปฏิบัติธรรมเป็นประจำ เพื่อพัฒนาจิตใจให้มีเมตตาและจิตใจอ่อนโยนมากขึ้น ควรเน้นเรื่องการทำวัตร สวดมนต์ และปฏิบัติธรรมบ้าง เพื่อปรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของสามเณร ควรมีการสนับสนุนการศึกษาที่ชัดเจน ทั้งนี้ ผู้บริหารทุกระดับควรที่จะให้ความสนใจต่อบุคลากรและนักเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อป้องกันเหตุอันเป็นอุปสรรคต่อการเรียนของนักเรียนที่จะเกิดขึ้น และวัดหรือหน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนงบประมาณในการบริหาร เพื่อพัฒนาการศึกษาของสงฆ์เจริญมั่นคง เป็นที่รองรับและเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับกุลบุตร^{๑๑๖}

^{๑๑๖} พระมหาเมธา อภินนโท, “ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา”, *วิทยานพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

พระศศิน ตปสีโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้นิทานชาดกประกอบการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๖ : ศึกษากรณีโรงเรียนอนุบาลหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต ๔” พบว่า (๑) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้นิทานชาดกประกอบ การสอน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โดยการจำแนกรายด้าน จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้นิทานชาดกประกอบการสอน ด้านความกตัญญู ด้านการคบเพื่อนที่ดี ด้านความพอใจในตนเอง ด้านความขยันหมั่นเพียร และด้านปิยวาจา พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน สรุปว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ (๒) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้นิทานชาดกประกอบการสอน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โดยการจำแนกรายด้าน จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้นิทานชาดกประกอบการสอน ด้านความกตัญญู ด้านการคบเพื่อนที่ดี ด้านความพอใจในตนเอง ด้านความขยันหมั่นเพียร และด้านปิยวาจา พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน สรุปว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ (๓) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้นิทานชาดกประกอบการสอน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โดยการจำแนกรายด้าน จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้นิทานชาดกประกอบการสอน ด้านความกตัญญู ด้านการคบเพื่อนที่ดี ด้านความพอใจในตนเอง ด้านความขยันหมั่นเพียร และด้านปิยวาจา พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน สรุปว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๑๗}

พระมหาอานนท์ ขยานนโท ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร (๒) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำแนกตามสถานภาพ วิทยฐานะ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการสอบ พบว่า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และ (๓) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำแนกตามอายุ และพรรษา พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยนักเรียนที่มีอายุตั้งแต่ ๑๒-๒๐ ปี มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน น้อยกว่านักเรียนที่มีอายุ ๓๑ ปีขึ้นไป และนักเรียนที่มีพรรษาน้อยกว่า ๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มากกว่านักเรียนที่มีพรรษา ๑๑ พรรษาขึ้นไป^{๑๑๘}

^{๑๑๗} พระศศิน ตปสีโล, “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้นิทานชาดกประกอบการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๖ : ศึกษากรณีโรงเรียนอนุบาลหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต ๔”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๑๘} พระมหาอานนท์ ขยานนโท, “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ชลธิชา จิรภักพงค์, พระเมธีธรรมาลังการ และพูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่เอื้อต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ปัจจัยด้านคุณลักษณะนิสิต ได้แก่ อายุ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (๒) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนและเพื่อน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (๓) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ (๔) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ มหาวิทยาลัยควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง และมีความหลากหลาย เช่น รายวิชาที่จัดให้นิสิตควรสนองความต้องการของสังคม และ กิจกรรมการเรียนการสอนควรมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้นิสิตได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ จัดสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายและเพียงพอต่อความต้องการของนิสิต ซึ่งจะส่งเสริมการเรียนรู้และส่งผลให้นิสิตเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยิ่งขึ้น, มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนให้นิสิตได้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตด้วยกัน และระหว่างนิสิตกับอาจารย์หรือบุคลากรรอบด้าน โดยสนับสนุนให้นิสิตได้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งภายในมหาวิทยาลัย และกิจกรรมภายนอกมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง, มหาวิทยาลัยควรมีกิจกรรมในการที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับนิสิต เช่น การออกตรวจเยี่ยมครอบครัวของนิสิต และมหาวิทยาลัยควรมุ่งส่งเสริม ให้ความสนใจ ดูแลเอาใจใส่ ให้คำแนะนำแก่นิสิตในทุกเรื่องเพื่อให้นิสิตเกิดความอบอุ่นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น^{๑๑๙}

บัญชา จำปารักษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของพระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า วิชามนุษย์กับสังคม วิชาภาษากับการสื่อสารมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อยู่ในเกณฑ์ดีมาก เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ส่วนวิชาปรัชญาเบื้องต้นและวิชาวัฒนธรรมไทย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อยู่ในเกณฑ์ดี อย่างไรก็ตามจากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทั่วไปทางการเรียน ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม ได้พบว่า ทั้ง ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม สามารถทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี สมควรสนับสนุนในการนำปัจจัยดังกล่าวมาปรับปรุงพัฒนาการศึกษามากขึ้น และปัจจัยหลายปัจจัยที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการศึกษาทั่วไป อาจารย์ผู้บรรยายต้องช่วยกันส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจโดยกระบวนการปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม และกิจกรรมทำแบบฝึกหัดท้ายบททบทวนความรู้หลังเรียน ชมเชยทุกครั้งเมื่อนักศึกษาทำได้ถูกต้อง ดังนั้น ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงย่อมมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนสูง^{๑๒๐}

^{๑๑๙}ชลธิชา จิรภักพงค์, พระเมธีธรรมาลังการ และพูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์, “ปัจจัยที่เอื้อต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่”, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๑๒๐}บัญชา จำปารักษ์, “ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของพระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี”, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเป็นความสามารถของบุคคล ในการตอบแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์โดยผู้ที่สามารถทำคะแนนได้มาก คือ ผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูง ส่วนผู้ที่ทำคะแนนได้น้อยถือว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาน้อย กล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเป็นผลที่ได้จากการวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียน ที่เกิดจากการเรียนรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากครูผู้สอน ผ่านการวัดโดยใช้แบบทดสอบหรือ เกณฑ์ที่ผู้สอนกำหนดขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงคุณภาพการศึกษา นั้นเอง

๒.๖.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ ได้แก่

พระครูวัชรอินทวงศ์ (สกล อินทวิโส) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา ตำบลหนองไผ่ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนเวฬุวันวิทยา เป็นหนึ่งในโรงเรียนวิสุทธิพุทธที่ได้นำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชนหรือนักเรียนในสถานศึกษามีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นและเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดแก่เยาวชนเช่นปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรโรงเรียนวิสุทธิพุทธเป็นโรงเรียนที่เน้นการบริหารศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมในด้านต่าง ๆ มีโครงสร้างการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอนกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งทุกกิจกรรมจะเน้นที่ครูผู้สอน และนักเรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนมุ่งประเมินผลสัมฤทธิ์แก่นักเรียนในการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นให้นักเรียนคิดเป็นทำเป็นหรือเป็นคนเก่งดี การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา ตำบลหนองไผ่ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมและรายด้าน มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน แสดงว่า อยู่ในระดับมากอยู่ ๔ ด้าน และระดับปานกลาง อยู่ ๑ ด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการเรียนการสอน ด้านใช้สื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยี และด้านการวัดและประเมินผล และ ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา พบว่า ผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาผลของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนผลการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ และผลของกิจกรรมการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้นักเรียนได้พัฒนาตนตามหลักพุทธธรรมต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนดีขึ้นรู้จักการปรับตัวเข้ากับสังคม และกลุ่มเพื่อนได้ดี รู้จักยับยั้งอารมณ์ฝ่ายอกุศลที่แสดงออกทางกายวาจา เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้ปกครอง และชุมชน รู้จักกตัญญูกตเวทีต่อผู้ปกครอง และสถานศึกษา ประพฤติตนเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตนมีจิตใจสำนึกไม่โลภไม่ห妒 มีความเมตตาต่อเพื่อน ๆ และคนอื่น^{๑๒๑}

^{๑๒๑}พระครูวัชรอินทวงศ์ (สกล อินทวิโส), “ศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา ตำบลหนองไผ่ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

พระนิพนธ์ เทวธมโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒” ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร อยู่ในระดับสูง เช่น การสอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ เลือกกิจกรรมโดยใช้เกณฑ์ความสนใจของนักเรียน มีการวางแผนและเตรียมการสอนตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งเลือกวิธีการสอนและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และปรับตัววัตถุประสงค์ที่เป็นนามธรรมให้เป็นเชิงพฤติกรรม ส่วนการประเมินผลด้านปัจจัยนำเข้านั้น พบว่าอยู่ในระดับสูง เช่น นักเรียนชอบทำกิจกรรมมากกว่าฟังบรรยาย ครูผู้สอนมีความสนใจและเจตคติที่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา รวมทั้งครูแนะนำให้ให้นักเรียนค้นคว้าเพิ่มเติม สำหรับการประเมินผลด้านกระบวนการสอน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง เช่น มีการยกย่องนักเรียนที่ตั้งใจและสนใจวิชาพระพุทธศาสนา ครูสอนตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เช่น จากง่ายไปหายาก และมีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา รวมทั้งก่อนการสอนมีการกล่าวนำเข้าสู่บทเรียนทุกครั้ง เป็นต้น สำหรับการประเมินผลด้านผลผลิตจากการสอนนั้น พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง เช่น นักเรียนมีการพัฒนาจิตเพื่อช่วยเหลือเพื่อน โรงเรียน และครอบครัว นักเรียนมีเจตคติที่ดี มีสุขภาพจิตที่ดีและควบคุมอารมณ์ได้ รวมทั้งนักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น^{๑๒๒}

พระปรีชา ปรีชาโน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา : กรณีศึกษา โรงเรียนสตรีวัดระฆัง บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา ของผู้บริหาร และครูอาจารย์โรงเรียนสตรีวัดระฆัง ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับคะแนนการเห็นด้วยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา และด้านการบริหารการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่าระดับผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนสตรีวัดระฆัง บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับ มากที่สุด คือข้อ นักเรียนไม่ยอมได้ของคนอื่นที่ไม่ใช่ของตัวเอง ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ที่อยู่ในระดับน้อย มีเพียงเรื่อง นักเรียนชอบนั่งสมาธิก่อนนอน ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบนักเรียนที่มีเกรดต่างกัน มีสัมฤทธิ์ผลการเรียนการสอนโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ แต่มีหลักการแก้ไขปัญหาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ ๐.๐๕ และนักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ย ๐.๐๐-๑.๐๐ มีหลักการแก้ไขปัญหาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แตกต่างกับนักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ย ๑.๐๑-๒.๐๐, ๒.๐๑-๓.๐๐ และ ๓.๐๑-๔.๐๐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๒๓}

^{๑๒๒} พระนิพนธ์ เทวธมโม, “การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๑๒๓} พระปรีชา ปรีชาโน, “การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา: กรณีศึกษา โรงเรียนสตรีวัดระฆัง บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

พระชัยสุภะ นิสฺสโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน มัธยมวัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง สรุปรวมทุกด้าน พบว่า ในภาพรวมสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับสูง โดยด้านที่มีระดับการจัดการเรียนการสอนสูงสุด ได้แก่ ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยม วัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านกระบวนการเรียนรู้ ครูควรใส่ใจในการสอนให้มากขึ้น และควรจัดการเรียนการสอนที่น่าตื่นเต้นและดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจ ด้านสื่อการเรียนรู้ ควรมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนเพิ่มขึ้น และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ควรมีการวัดผลและประเมินผลให้ครอบคลุมเนื้อหาวิชา และควรออกข้อสอบซึ่งเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน^{๑๒๔}

ดวงทิพย์ ตันทศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ระดับประถมศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า (๑) สภาพและปัญหาของการจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๙ โดยด้านการจัดกิจกรรมเสริมและด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รองลงมาได้แก่ด้านการใช้สื่อ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการเรียนการสอน ด้านสถานที่และงบประมาณตามลำดับ และ (๒) ผลการศึกษาความต้องการของผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ปกครองในการจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครบุรีรัมย์ พบว่า ควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น มีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและเหมาะสมกับเด็กนักเรียนและจัดให้มีการเข้าค่ายคุณธรรมเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการด้านสติปัญญาให้เด็กนักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ ได้มีการทำวัตรสวดมนต์อาทิตย์ละครั้งในวันสุคติบูชา และสามารถทำให้ครูและนักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรมที่ดีในจิตใจได้น่าชื่นชมของทุกคน^{๑๒๕}

สรุปได้ว่า การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนานั้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง มีเจตคติและค่านิยมที่ดี มีทักษะในการคิดสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตรประจำวันเพื่อพัฒนาตนและสังคมได้ ประการสำคัญ คือ เพื่อให้เยาวชนหรือนักเรียนในสถานศึกษามีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นและเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดแก่เยาวชนเช่นปัญหาอาชญากรรมปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น ดังกล่าวนี้นี้ การสอนวิชาพระพุทธศาสนา นั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการ ๓ ประการ คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

^{๑๒๔} พระชัยสุภะ นิสฺสโร, “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๒๕} ดวงทิพย์ ตันทศรี, “การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ระดับประถมศึกษา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

๒.๖.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ ได้แก่

พระครูปลัดอุดม โอภาโส ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาราชบุรี เขต ๑” จากผลการวิจัยพบว่า (๑) ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาราชบุรีเขต โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน (๒) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาราชบุรีเขต ๑ จำแนกตามเพศและอายุ พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน และนักเรียนที่มีอายุต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน และนักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน จะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน (๓) ข้อเสนอแนะ พบว่า พระสอนศีลธรรมควรกำหนดเนื้อหาสาระของการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับเวลาในการเรียนการสอน หากเนื้อหาสาระมากไปจะทำให้เรียนไม่ทันหรือไม่ครบถ้วนตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้, การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาควรเพิ่มเติมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่ เช่นการทัศนศึกษาสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้เห็นวัฒนธรรมพิธีกรรม ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมตามแนวพระพุทธศาสนา การจัดนิทรรศการ การจัดกรรมเข้าค่ายคุณธรรม การฟังธรรม การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน วิทยากรหรือพระสงฆ์ที่มีความรู้ที่ผู้เรียนหรือครูจะนำมาสู่ห้องเรียนหรือการสัมภาษณ์ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงเกิดการเรียนรู้ที่ถาวร จะทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในบทเรียนมากขึ้นเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากสถานที่จริงและสามารถบูรณาการความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันต่อไป, ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาควรจะต้องพิจารณาเพิ่มเติมพื้นฐานความรู้ทางพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนด้วยตนเองจากสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย และจะต้องพิจารณาเลือกสรรจัดหาหรือผลิตขึ้นเพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้หรือช่วยให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งที่ครูผู้สอนควรระมัดระวังในเรื่องของสื่อการเรียนรู้ก็คือ การใช้สื่อนั้นต้องสนองตอบความต้องการทางการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด^{๑๒๖}

^{๑๒๖} พระครูปลัดอุดม โอภาโส, “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาราชบุรีเขต ๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

บุญหนา จิมานัง และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙” มีผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา พบว่า พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙ มีประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับมากถึงร้อยละ ๗๓ โดยมีคะแนนประสิทธิภาพการสอนศีลธรรมเฉลี่ย ๗๕.๐๒ คะแนนคิดเป็นร้อยละ ๘๓.๓๕ จากคะแนนเต็ม ๙๐ คะแนน โดยกลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ ๘๐ เห็นว่าพระสอนศีลธรรมมีประสิทธิภาพการสอน ได้แก่ มีความเมตตา กรุณา ความยุติธรรม ปราศจากอคติต่อผู้เรียน มีความประพฤติและปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพนับถือของผู้เรียนทั้งในเวลาและนอกเวลา มีความเต็มใจในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถและเต็มเวลา เป็นผู้้นำในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา มีความอดทนต่อพฤติกรรมของผู้เรียน มีมนุษยสัมพันธ์กับครูและนักเรียนในสถานศึกษา ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักสำนึกและมีความรับผิดชอบที่จะช่วยเหลือสังคม ปฏิบัติงานสอนตรงต่อเวลา เสียสละและอุทิศเวลาให้กับงานที่ได้รับมอบหมายและงานบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการวางแผนการสอนเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ขณะเดียวกันกลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ ๒๐ เห็นว่ายังมีพระสอนศีลธรรมขาดประสิทธิภาพเกี่ยวกับความสามารถในการใช้สื่อการสอนและอุปกรณ์ช่วยสอนที่เหมาะสม ความสามารถที่จะใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนหลายวิธี ความสามารถในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ความสามารถที่จะใช้สื่อได้อย่างหลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ความสามารถที่จะสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ วิจารณ์ในวิชาที่สอน ความสามารถที่จะจัดให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันตามความเหมาะสม ความสามารถในการประเมินความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนในวิชาที่สอน สำหรับความพึงพอใจของสถานศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมของนักเรียน พบว่า สถานศึกษามีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากมีพระสอนศีลธรรมอยู่ในระดับมากถึงร้อยละ ๕๓.๓ โดยมีคะแนนความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียนเฉลี่ย ๗๙.๔๓ คะแนนคิดเป็นร้อยละ ๗๙.๔๓ จากคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน โดยกลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ ๘๐ มีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากมีพระสอนศีลธรรม ได้แก่ นักเรียนมีสุขภาพจิตดี ร่าเริงเบิกบาน มีความกตัญญูรู้คุณ มีความซื่อสัตย์ รู้จักบาป-บุญ คุณ-โทษ ตรงต่อเวลา แต่งกายสะอาดเรียบร้อย มีจิตเมตตา กรุณา ลดความบอกลยาก และนิสัยไม่เห็นแก่ได้ลง ในขณะเดียวกันกลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ ๒๐ ยังไม่พึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียน ได้แก่ การเลือกรับประทานอาหารและเครื่องดื่มที่มีคุณค่า ความตั้งใจเรียน มีความอดทน ขยันเรียน และยังมีนักเรียนขาดระเบียบวินัย และมีข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารหรือผู้ที่มีอำนาจเกี่ยวข้องกับโครงการพระสอนศีลธรรม ควรจะมีการคัดเลือกพระที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เช่น อายุ วุฒิการศึกษา เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า พระสอนศีลธรรมที่มีอายุระหว่าง ๓๖-๔๐ ปี มีประสิทธิภาพการสอนศีลธรรมมากกว่าอายุกลุ่มอื่น ๆ นอกจากนี้ควรมีการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับเรื่องการใช้สื่อการสอนและอุปกรณ์ช่วยสอน การใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนหลายวิธี การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การใช้สื่อได้อย่างหลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา เป็นต้น ^{๑๒๗}

^{๑๒๗} บุญหนา จิมานัง และคณะ, “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙”, รายงานการวิจัย, (สำนักวิชาการ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๑), หน้า ก-ข.

พระมหาสมชาย ฐานวุโ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูประจำการในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร” เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูประจำการในระดับช่วงชั้นที่ ๒ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖) และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบ การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและ ครูประจำการที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนระดับช่วงชั้นที่ ๒ (ชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๔-๖) การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย จากกลุ่มตัวอย่าง ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน ๕๘ รูป ครูประจำการ จำนวน ๕๘ คน นำข้อมูล มาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวน และค่าสถิติ t-test เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ จากผลการวิจัยพบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่มีอายุในระหว่าง ๓๑-๓๕ ปี สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีวุฒิการศึกษาทางธรรมในระดับนักธรรมชั้นเอก ประโยค ๑-๒ และเปรียญธรรม ๓ ประโยค โดยครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ระหว่าง ๓-๔ ปี และเคยเข้าร่วมโครงการอบรมวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยคิดเป็นร้อยละ ๘๖.๒ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในวิชาพระพุทธศาสนาจากสื่ออินเทอร์เน็ต และมีการใช้สื่อทางธรรมชาติในการสอน ส่วนครูประจำการมีอายุในระหว่าง ๓๑-๓๕ ปี สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ขณะที่การศึกษาทางธรรมพบว่า ครูประจำการได้มีการศึกษาในระดับธรรมศึกษาตรี,โท,เอก ตามลำดับ โดยครูประจำการส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ระหว่าง ๗-๘ ปี และมีเพียงร้อยละ ๓๒.๘ เท่านั้นที่เคยเข้าร่วมโครงการอบรมการจัดการเรียน การสอนวิชาพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ครูประจำการยังมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ในวิชาพระพุทธศาสนาจากสื่ออินเทอร์เน็ต มากที่สุด และมีการใช้สื่อทางคอมพิวเตอร์ในการสอน วิชาพระพุทธศาสนา ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการสอนของกระทรวงศึกษาธิการพบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการสอน คือ มีการสอนและการวัดผลและประเมินผลมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านวิธีการสอนที่หลากหลาย และการผลิตและการใช้สื่อตามลำดับ ส่วนวิธีการสอนของครูประจำการได้ดำเนินการ ด้านการวัดผลและการประเมินผลมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านวิธีการสอน และด้านการผลิตและ การใช้สื่อตามลำดับ การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้งของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูประจำการใน ๕ ด้าน พบว่า วิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนและครูประจำการมีความแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๑ โดยครูประจำการสามารถดำเนินการสอนได้มีความชัดเจนและต่อเนื่องกว่าครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้งในด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการผลิตและการใช้สื่อ ด้านวิธีการสอน และด้านการวัดผล และการประเมินผล ในขณะที่การจัดการเรียนการสอนวิชาทางพระพุทธศาสนานั้นมีหลายแบบ ได้แก่ การสอนแบบโยนิโสมนสิการ การสอนแบบอริยสัจ ๔ และการสอนแบบเล่าเรื่อง ซึ่งเป็นการสอนเชิงพุทธิปัญญา พบว่า ทั้งครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูประจำการมีการจัดการเรียน การสอนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก^{๑๒๘}

^{๑๒๘} พระมหาสมชาย ฐานวุโ, “การศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูประจำการในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

พระมงคล จิตมงคล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา : ศึกษากรณีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕” ผลการวิจัยพบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ มีความคิดเห็นต่อปัจจัย ในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ๓.๔๔ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความอิสระในการปฏิบัติงาน มีระดับ ความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๗ รองลงมา คือ ด้านสิ่งจูงใจที่ไม่เป็นปัจจัยค่าตอบแทน และ ด้านการยอมรับนับถือ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ ๓.๖๗ ส่วนที่มีความคิดเห็นน้อยสุด คือ ด้านสิ่งจูงใจ ที่เป็นปัจจัยค่าตอบแทน มีค่าเฉลี่ย ๒.๗๕ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ มีความคิดเห็นต่อขวัญกำลังใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๑๑ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ขวัญกำลังใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการปฏิบัติงานตามระเบียบ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๑๖ รองลงมา คือ ด้านความต้องการที่จะอยู่ในงานต่อไป มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๙ ส่วนที่มีความคิดเห็นน้อยสุด คือ ด้านความตั้งใจในการทำงาน มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๘ การเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ไม่แตกต่างกันตามระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนผลการเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามปัจจัยในการทำงานสูง-ต่ำ พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีปัจจัยในการปฏิบัติงานสูง มีขวัญกำลังใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสูงกว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีปัจจัยในการปฏิบัติงานต่ำ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย^{๑๒๙}

พระครูสมุทรบุญเลิศ ขยวโส ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๐๗ ด้านสื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๒.๘๖ ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๑๘ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๒๒ ส่วนปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า นักเรียนไม่ค่อยสนใจการฟังจุดประสงค์ ด้านการใช้สื่อประกอบการสอน พบว่า สื่อมีจำนวนน้อย สื่อไม่ทันสมัย หลักสูตรไม่เหมาะสม สถานที่ไม่อำนวยความสะดวกต่อการทำกิจกรรม ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า เวลาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีจำกัด สถานที่ไม่เหมาะสมกับการทำกิจกรรม ขาดการศึกษานอกสถานที่ นักเรียนไม่เข้าใจในกิจกรรม ด้านการวัดผลประเมินผล พบว่า การวัดผลไม่ตรงกับความเป็นจริง ไม่มีมาตรฐาน การไม่ยอมรับการประเมินผลของนักเรียน^{๑๓๐}

^{๑๒๙} พระมงคล จิตมงคล, “ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา: ศึกษากรณีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๑๓๐} พระครูสมุทรบุญเลิศ ขยวโส, “สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

สรุปได้ว่า การดำเนินงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีจุดประสงค์เพื่อต้องการปรับพฤติกรรมของนักเรียนให้ดีขึ้นกว่าเดิม จึงจัดส่งพระสงฆ์เข้าปฏิบัติหน้าที่จัดการการเรียนการสอนในโรงเรียน พระสงฆ์เหล่านั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการอบรมสั่งสอน และเป็นแบบอย่างทางการประพฤติในการสำรวมกาย เจริญจิต อบรมปัญญาแก่นักเรียนได้ และพระสงฆ์ผู้เข้าสอนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาต่าง ๆ จำเป็นจะต้องตระหนักในบทบาทของการเป็นครู และต้องพัฒนาตนเองในการเรียนรู้อยู่เสมอ

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ที่ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

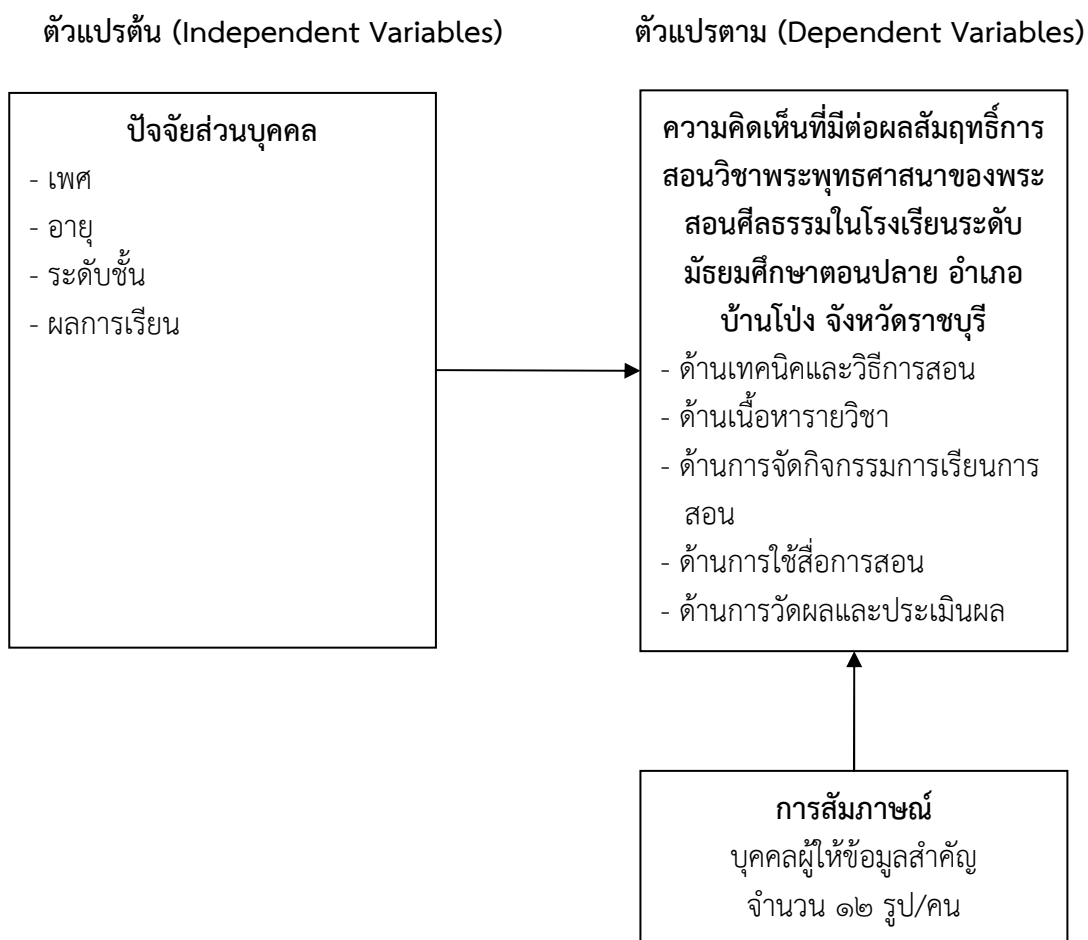
ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

- ๑) เพศ
- ๒) อายุ
- ๓) สังกัดโรงเรียน
- ๔) ระดับชั้น
- ๕) ผลการเรียน

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิด/ทฤษฎีของ **ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์** ซึ่งแบ่งออกเป็น ๕ ด้าน ได้แก่

- ๑) ด้านเทคนิคและวิธีการสอน
- ๒) ด้านเนื้อหารายวิชา
- ๓) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- ๔) ด้านการใช้สื่อการสอน
- ๕) ด้านการวัดผลและประเมินผล^{๑๓๑}

^{๑๓๑} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, หน้า ๑๗.

แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากร (Population) ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน ๑,๑๘๖ คน ประกอบด้วย

- โรงเรียนกรับใหญ่ว่องกุศลกิจพิทยาคม จำนวน ๓๐๓ คน^๑
- โรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม จำนวน ๒๖๙ คน^๒
- โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ จำนวน ๕๘๘ คน^๓
- โรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม จำนวน ๒๖ คน^๔

^๑ สถิติจากฝ่ายทะเบียน โรงเรียนกรับใหญ่ว่องกุศลกิจพิทยาคม.

^๒ สถิติจากฝ่ายทะเบียน โรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม.

^๓ สถิติจากฝ่ายทะเบียน โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์.

^๔ สถิติจากฝ่ายทะเบียน โรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม.

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากระชากร โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)^๕ ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร ที่ระดับความคลาดเคลื่อน ๐.๐๕

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N คือ ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย
 e คือ เปอร์เซนต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (0.05)

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า} \quad n &= \frac{1,186}{1 + 1,186(0.05)^2} \\ &= 299.11 \text{ หรือ } 300 \text{ คน} \end{aligned}$$

จากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน ๑,๑๘๖ คน จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐๐ คน จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็น ๔ กลุ่ม ตามสังกัดโรงเรียน แล้วจึงแบ่งจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ๓๐๐ คน ออกเป็น ๓ กลุ่ม ตามสัดส่วน โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n_i = \frac{N_i}{N} \times n$$

เมื่อ n_i คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหน่วย
 N_i คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
 N คือ จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย
 n คือ จำนวนประชากรในแต่ละหน่วย

ตัวอย่าง การขนาดกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนกรับใหญ่ ว่องกุศลกิจพิทยาคม จำนวน ๓๐๓ คนได้แก่

$$\begin{aligned} n_i &= \frac{300}{1,186} \times 303 \\ &= 76.64 \text{ หรือ } 77 \text{ คน} \end{aligned}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนกรับใหญ่ ว่องกุศลกิจพิทยาคม คือ ๗๗ คน

รายละเอียดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่ได้จากการคำนวณ แสดงในตารางที่ ๓.๑

^๕ ศณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สถิติเบื้องต้นและการวิจัย: Basic Statistics and Research, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒๘.

^๖ กัลยา วานิชย์บัญชา, สถิติสำหรับงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๙.

ตารางที่ ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสังกัดโรงเรียน

ที่	โรงเรียน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
๑	กรัปใหญ่ว่องกุศลกิจพิทยาคม	๓๐๓	๗๗
๒	มัธยมวัดดอนตูม	๒๖๙	๖๙
๓	วัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์	๕๘๘	๑๔๘
๔	หนองปลาหมอพิทยาคม	๒๖	๖
	รวม	๑,๑๘๖	๓๐๐

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๒ รูป/คน ประกอบด้วย

๑) พระครูศรีธรรมนาท

ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง

วัดท่าผา ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๒) พระครูสุธีปริยัติวิธาน

ตำแหน่ง รองเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง

วัดบ้านโป่ง ตำบลบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๓) พระครูชินวรานุวัตร, ดร.

ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลท่าผา

วัดบ้านฆ้องน้อย ตำบลท่าผาอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๔) พระครูประสิทธิ์สุตกิจ

ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลบ้านโป่ง

วัดอุทุมพรทาราม ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๕) พระครูศรีเมตตานุศาสตร์

ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลคู้พะยอม-บ้านม่วง

วัดหนองปลาหมอ ตำบลหนองปลาหมอ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๖) พระมหาดุรณ์ฐิติ์ ยุตธมโม

ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลหนองอ้อ-สวนกล้วย

วัดหนองอ้อตะวันออก ตำบลหนองอ้อ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๗) พระครูปัญญาภิกขุ, ดร.

ตำแหน่ง เจ้าอาวาส

วัดสัมมาราม ตำบลเขาขลุ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๘) พระมหาทวีศักดิ์ คุณธมโม, ดร.

ตำแหน่ง เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง

วัดบ้านโป่ง ตำบลบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๙) นายจรัญ สุขเสรี

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ

โรงเรียนกรับใหญ่ว่องกุศลกิจพิทยาคม

๑๐) นางสาวเกศสุตา เนรมิตธนไพศาล

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ

โรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม

๑๑) นางพัชรารมณ์ ธิบุทธิชัย

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ

โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์

๑๒) นายสุรินทร์ อังกรวิโรจน์

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ

โรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๔) สร้างเครื่องมือ

๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗) ปรับปรุงแก้ไข

๘) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๒) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๒.๑) พระสมุทรวิชโรโสณ, ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๒.๒) พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๒.๓) ผศ.ดร.พิเชฐ ทังโต	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒.๔) ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น	อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒.๕) ผศ.ดร.ธิดา หมั่นมี	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ๐.๘๐-๑.๐๐ และมีบางข้อใช้คำไม่เหมาะสม จึงได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๓) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (การวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี) จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๔๙๓

๔) นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(๑) แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น และผลการเรียน ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี รวม ๕ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

- ๑) ด้านเทคนิคและวิธีการสอน มีคำถามจำนวน ๖ ข้อ
- ๒) ด้านเนื้อหาวิชา มีคำถามจำนวน ๖ ข้อ
- ๓) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีคำถามจำนวน ๖ ข้อ
- ๔) ด้านการใช้สื่อการสอน มีคำถามจำนวน ๖ ข้อ
- ๕) ด้านการวัดผลและประเมินผล มีคำถามจำนวน ๖ ข้อ

มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

สำหรับในตอนที่ ๒ นี้มี การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๗ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น มาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น น้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

^๗ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

(๒) แบบสัมภาษณ์ (Interview)

แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire)

๑) ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม ในพื้นที่เป้าหมาย

๒) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ (Interview)

๑) ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิด

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

- ๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
- ๒) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- ๓) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
- ๔) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” นี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

S.D. แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ t (t- distribution)

F แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ F (F- distribution)

SS แทน ผลโดยรวมกำลังสอง (Sum of Square)

df แทน ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)

MS แทน ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสอง (Mean Square)

Sig. แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significances)

* แทน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

** แทน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน ๓๐๐ คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๑๒ รูป/คน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้น และผลการเรียน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n = ๓๐๐)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๑๐๘	๓๖.๐๐
หญิง	๑๙๒	๖๔.๐๐
รวม	๓๐๐	๑๐๐.๐๐
๓. อายุ		
ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓๒	๑๐.๖๗
๑๕ ปี	๑๑๗	๓๙.๐๐
๑๖ ปี	๑๑๓	๓๗.๖๗
๑๗ ปี	๓๘	๑๒.๖๗
รวม	๓๐๐	๑๐๐.๐๐
๓. ระดับชั้น		
ม.๔	๔๗	๑๕.๖๗
ม.๕	๑๕๗	๕๒.๓๓
ม.๖	๙๖	๓๒.๐๐
รวม	๓๐๐	๑๐๐.๐๐
๔. ผลการเรียน		
ต่ำกว่า ๒.๕๐	๑๐๕	๓๕.๐๐
๒.๕๐-๓.๐๐	๑๑๙	๓๙.๖๗
๓.๐๑-๓.๕๐	๕๓	๑๗.๖๗
๓.๕๑-๔.๐๐	๒๓	๗.๖๗
รวม	๓๐๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน ๑๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๐๐, มีอายุ ๑๕ ปี จำนวน ๑๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๐๐, ระดับชั้น ม.๕ จำนวน ๑๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๓๓, มีผลการเรียน ๒.๕๐-๓.๐๐ จำนวน ๑๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๖๗

๔.๒ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้าน มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

(n = ๓๐๐)

ที่	ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ด้านเทคนิคและวิธีการสอน	๓.๖๒	๐.๕๙๗	มาก
๒	ด้านเนื้อหาวิชา	๓.๖๖	๐.๖๓๓	มาก
๓	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๕๓	๐.๗๕๔	มาก
๔	ด้านการใช้สื่อการสอน	๓.๕๙	๐.๖๘๒	มาก
๕	ด้านการวัดผลและประเมินผล	๓.๖๘	๐.๖๘๑	มาก
ภาพรวม		๓.๖๑	๐.๕๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด
ราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน

(n = ๓๐๐)

ข้อ	ด้านเทคนิคและวิธีการสอน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการประยุกต์ใช้วิธีการสอนที่ทันสมัย	๓.๗๐	๐.๘๑๑	มาก
๒	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเลือกใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับสถานที่เรียน	๓.๖๘	๐.๗๔๓	มาก
๓	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	๓.๕๖	๐.๗๘๐	มาก
๔	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ในวิชาพระพุทธศาสนาให้สามารถทำความเข้าใจได้โดยง่าย	๓.๖๓	๐.๘๕๘	มาก
๕	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเลือกใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	๓.๔๖	๐.๙๓๐	ปานกลาง
๖	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีเทคนิคและวิธีการสอนที่สร้างความสนใจในบทเรียนแก่นักเรียนได้	๓.๖๖	๐.๘๖๕	มาก
รวม		๓.๖๒	๐.๕๙๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการประยุกต์ใช้วิธีการสอนที่ทันสมัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๕ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเลือกใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๖

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด
ราชบุรี ด้านเนื้อหารายวิชา

(n = ๓๐๐)

ข้อ	ด้านเนื้อหารายวิชา	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนนำมาสอนสอดคล้องกับจุดประสงค์ รายวิชาที่กำหนดไว้	๓.๕๘	๐.๙๐๒	มาก
๒	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนนำมาสอนส่งเสริมคุณภาพในการ ดำรงชีวิต	๓.๕๕	๐.๘๘๕	มาก
๓	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนนำมาสอนสามารถอธิบายถึงหลักธรรม ในพระพุทธศาสนาที่นักเรียนสามารถนำไปเป็น แนวทางในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้	๓.๗๔	๐.๘๓๗	มาก
๔	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนนำมาสอนสามารถสร้างความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับพุทธประวัติได้อย่างชัดเจน	๓.๗๗	๐.๙๒๗	มาก
๕	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนนำมาสอนสามารถทำให้นักเรียนเกิด ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธคุณ พุทธจริยา อย่างถูกต้อง	๓.๗๒	๐.๘๖๖	มาก
๖	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนนำมาสอนส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติเพื่อ อยู่ร่วมกันอย่างสันติในฐานะพลเมืองของชาติ	๓.๖๐	๐.๘๗๗	มาก
รวม		๓.๖๖	๐.๖๓๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหาวิชา อยู่ในระดับ
มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๔ เนื้อหา
รายวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนำมาสอนสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจ
เกี่ยวกับพุทธประวัติได้อย่างชัดเจน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
ได้แก่ ข้อ ๒ เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนำมาสอนส่งเสริมคุณภาพ
ในการดำรงชีวิต อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด
ราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

(n = ๓๐๐)

ข้อ	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสอนด้วยวิธีการสาธิต และให้นักเรียนได้มีการปฏิบัติตนในฐานะ พุทธศาสนิกชนได้อย่างถูกต้อง	๓.๔๕	๐.๙๕๑	ปานกลาง
๒	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการเปิดโอกาสให้ นักเรียนได้ซักถามอภิปรายความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความหมายของหลักธรรม	๓.๕๓	๐.๙๕๕	มาก
๓	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการเปิดโอกาสให้ นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	๓.๕๔	๑.๐๑๖	มาก
๔	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสอนโดยการ เปรียบเทียบ อุปมา อุปไมยเพื่อให้นักเรียนเข้าใจ เรื่องที่เป็นนามธรรม	๓.๔๖	๐.๙๗๕	ปานกลาง
๕	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการตั้งคำถามให้ นักเรียนตอบเพื่อแสดงความคิดเห็น	๓.๕๖	๐.๙๕๔	มาก
๖	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการจัดให้นักเรียนนั่ง สมาธิก่อนเรียนเนื้อหาวิชาทุกครั้ง	๓.๖๒	๐.๙๔๑	มาก
รวม		๓.๕๓	๐.๗๕๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการ
สอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด
ได้แก่ ข้อ ๖ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการจัดให้นักเรียนนั่งสมาธิก่อนเรียนเนื้อหาวิชาทุกครั้ง อยู่
ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๑ พระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนสอนด้วยวิธีการสาธิตและให้นักเรียนได้มีการปฏิบัติตนในฐานะพุทธศาสนิกชนได้อย่างถูกต้อง
อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด
ราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน

(n = ๓๐๐)

ข้อ	ด้านการใช้สื่อการสอน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการใช้หนังสือแบบเรียนเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๕๖	๐.๙๗๑	มาก
๒	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการนำหนังสือธรรมะ เอกสารอ่านประกอบต่าง ๆ มาให้นักเรียนอ่าน	๓.๖๑	๑.๐๑๔	มาก
๓	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการให้นักเรียนนำข่าว บทความที่เกี่ยวข้องกับความเคลื่อนไหวในพระพุทธศาสนามารายงาน	๓.๖๔	๐.๘๔๐	มาก
๔	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการนำภาพนิ่ง เช่น สไลด์ ภาพวาด ภาพถ่าย การ์ตูน มาใช้ประกอบการเรียนการสอน	๓.๔๓	๐.๙๖๐	ปานกลาง
๕	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการนำซีดีธรรมะ ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนมาใช้ในการประกอบการสอน	๓.๖๗	๐.๘๙๗	มาก
๖	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการใช้สื่อธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบการสอน	๓.๖๓	๐.๘๕๔	มาก
รวม		๓.๕๙	๐.๖๘๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๕ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการนำซีดีธรรมะ ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนมาใช้ในการประกอบการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๔ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการนำภาพนิ่ง เช่น สไลด์ ภาพวาด ภาพถ่าย การ์ตูน มาใช้ประกอบการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๓

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด
ราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล

(n = ๓๐๐)

ข้อ	ด้านการวัดผลและประเมินผล	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน	๓.๖๗	๐.๘๕๕	มาก
๒	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการสอน	๓.๕๖	๐.๙๑๔	มาก
๓	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนตามหลักพระพุทธศาสนา	๓.๖๔	๐.๙๐๒	มาก
๔	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลจากสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง ผสมผสานไปกับการเรียนการสอน โดยสอดคล้องกับเป้าหมายหรือผลการเรียนที่คาดหวัง	๓.๖๗	๐.๘๖๙	มาก
๕	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลที่ครอบคลุมการแสดงออกทางการกระทำ และกระบวนการทำงานของนักเรียน	๓.๗๑	๐.๘๖๕	มาก
๖	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลโดยเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิดการแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้ และการปรับปรุง	๓.๘๐	๐.๙๐๖	มาก
รวม		๓.๖๘	๐.๖๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๖ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลโดยเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิดการแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้ และการปรับปรุง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับชั้น และผลการเรียนของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม ตามสมมติฐานการวิจัย ทั้ง ๔ ข้อ ได้แก่

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ ๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ ๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ ๓ นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ ๔ นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๐๘	๓.๗๓	๐.๕๖๘	มาก
หญิง	๑๙๒	๓.๕๕	๐.๕๘๐	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๖๑	๐.๕๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑

ตารางที่ ๔.๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๐๘	๓.๗๓	๐.๕๖๘	๒.๕๐๙*	๐.๐๑๓
หญิง	๑๙๒	๓.๕๕	๐.๕๘๐		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๐๘	๓.๖๙	๐.๖๒๒	มาก
หญิง	๑๙๒	๓.๕๗	๐.๕๘๐	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๖๒	๐.๕๙๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒

ตารางที่ ๔.๑๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๐๘	๓.๖๙	๐.๖๒๒	๑.๗๒๒	๐.๐๘๖
หญิง	๑๙๒	๓.๕๗	๐.๕๘๐		

จากตารางที่ ๔.๑๑ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้าน โป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหารายวิชา จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๐๘	๓.๗๖	๐.๖๑๔	มาก
หญิง	๑๙๒	๓.๖๐	๐.๖๓๗	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๖๖	๐.๖๓๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านเนื้อหารายวิชา จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๖

ตารางที่ ๔.๑๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหารายวิชา จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๐๘	๓.๗๖	๐.๖๑๔	๒.๑๑๑*	๐.๐๓๖
หญิง	๑๙๒	๓.๖๐	๐.๖๓๗		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้าน โป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหารายวิชา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำแนก ตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๐๘	๓.๖๗	๐.๗๒๒	มาก
หญิง	๑๙๒	๓.๔๔	๐.๗๖๑	ปานกลาง
รวม	๓๐๐	๓.๕๓	๐.๗๕๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๓

ตารางที่ ๔.๑๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๐๘	๓.๖๗	๐.๗๒๒	๒.๕๗๗**	๐.๐๑๐
หญิง	๑๙๒	๓.๔๔	๐.๗๖๑		

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๕ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้าน โป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๐๘	๓.๗๒	๐.๖๖๗	มาก
หญิง	๑๙๒	๓.๕๒	๐.๖๘๒	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๕๙	๐.๖๘๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙

ตารางที่ ๔.๑๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๐๘	๓.๗๒	๐.๖๖๗	๒.๔๖๙*	๐.๐๑๔
หญิง	๑๙๒	๓.๕๒	๐.๖๘๒		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้าน โป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๐๘	๓.๗๗	๐.๖๘๙	มาก
หญิง	๑๙๒	๓.๖๒	๐.๖๗๒	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๖๘	๐.๖๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๘ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๘

ตารางที่ ๔.๑๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๐๘	๓.๗๗	๐.๖๘๙	๑.๘๗๘	๐.๐๖๑
หญิง	๑๙๒	๓.๖๒	๐.๖๗๒		

จากตารางที่ ๔.๑๙ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้าน โป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓๒	๓.๕๖	๐.๕๘๓	มาก
๑๕ ปี	๑๑๗	๓.๖๕	๐.๕๗๒	มาก
๑๖ ปี	๑๑๓	๓.๕๖	๐.๕๘๑	มาก
๑๗ ปี	๓๘	๓.๗๒	๐.๖๐๕	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๖๑	๐.๕๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๐ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑

ตารางที่ ๔.๒๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๙๖๗	๓	๐.๓๒๒	๐.๙๕๕	๐.๔๑๔
ภายในกลุ่ม	๙๙.๘๖๘	๒๙๖	๐.๓๓๗		
รวม	๑๐๐.๘๓๕	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๒๑ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓๒	๓.๕๔	๐.๕๔๓	มาก
๑๕ ปี	๑๑๗	๓.๖๓	๐.๖๑๔	มาก
๑๖ ปี	๑๑๓	๓.๕๗	๐.๖๑๐	มาก
๑๗ ปี	๓๘	๓.๗๙	๐.๕๓๑	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๖๒	๐.๕๙๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๒ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒

ตารางที่ ๔.๒๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๖๔๒	๓	๐.๕๔๗	๑.๕๔๓	๐.๒๐๓
ภายในกลุ่ม	๑๐๔.๙๖๔	๒๙๖	๐.๓๕๕		
รวม	๑๐๖.๖๐๕	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๒๓ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้าน โป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหารายวิชา จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓๒	๓.๖๑	๐.๖๘๑	มาก
๑๕ ปี	๑๑๗	๓.๖๗	๐.๖๒๖	มาก
๑๖ ปี	๑๑๓	๓.๖๒	๐.๖๓๔	มาก
๑๗ ปี	๓๘	๓.๘๓	๐.๖๐๓	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๖๖	๐.๖๓๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๔ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านเนื้อหารายวิชา จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๖

ตารางที่ ๔.๒๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอ นวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหารายวิชา จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๔๕๔	๓	๐.๔๘๕	๑.๒๑๔	๐.๓๐๕
ภายในกลุ่ม	๑๑๘.๒๓๒	๒๙๖	๐.๓๙๙		
รวม	๑๑๙.๖๘๗	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๒๕ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้าน โป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหารายวิชา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำแนก ตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓๒	๓.๖๐	๐.๗๙๗	มาก
๑๕ ปี	๑๑๗	๓.๕๔	๐.๗๔๘	มาก
๑๖ ปี	๑๑๓	๓.๔๙	๐.๗๔๕	ปานกลาง
๑๗ ปี	๓๘	๓.๕๔	๐.๗๙๑	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๕๓	๐.๗๕๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๖ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๓

ตารางที่ ๔.๒๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๓๙๒	๓	๐.๑๓๑	๐.๒๒๘	๐.๘๗๗
ภายในกลุ่ม	๑๖๙.๗๖๔	๒๙๖	๐.๕๗๔		
รวม	๑๗๐.๑๕๖	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๒๗ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้าน โป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓๒	๓.๕๖	๐.๖๑๔	มาก
๑๕ ปี	๑๑๗	๓.๖๔	๐.๖๒๑	มาก
๑๖ ปี	๑๑๓	๓.๕๒	๐.๗๒๙	มาก
๑๗ ปี	๓๘	๓.๖๗	๐.๗๗๑	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๕๙	๐.๖๘๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๘ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙

ตารางที่ ๔.๒๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๙๒	๓	๐.๓๖๔	๐.๗๘๑	๐.๕๐๕
ภายในกลุ่ม	๑๓๘.๐๓๑	๒๙๖	๐.๔๖๖		
รวม	๑๓๙.๑๒๓	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๒๙ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้าน โป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓๒	๓.๕๒	๐.๖๔๖	มาก
๑๕ ปี	๑๑๗	๓.๗๖	๐.๖๗๘	มาก
๑๖ ปี	๑๑๓	๓.๖๑	๐.๖๕๑	มาก
๑๗ ปี	๓๘	๓.๗๖	๐.๗๗๘	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๖๘	๐.๖๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๐ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๘

ตารางที่ ๔.๓๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอ นวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๒.๔๒๑	๓	๐.๘๐๗	๑.๗๕๓	๐.๑๕๖
ภายในกลุ่ม	๑๓๖.๒๑๖	๒๙๖	๐.๔๖๐		
รวม	๑๓๘.๖๓๗	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๓๑ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้าน โป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามระดับชั้น

ระดับชั้น	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ม.๔	๔๗	๓.๖๗	๐.๕๒๕	มาก
ม.๕	๑๕๗	๓.๖๓	๐.๕๘๘	มาก
ม.๖	๙๖	๓.๕๗	๐.๕๙๗	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๖๑	๐.๕๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๒ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามระดับชั้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑

ตารางที่ ๔.๓๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามระดับชั้น

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๓๔๑	๒	๐.๑๗๐	๐.๕๐๔	๐.๖๐๕
ภายในกลุ่ม	๑๐๐.๔๙๔	๒๙๗	๐.๓๓๘		
รวม	๑๐๐.๘๓๕	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๓๓ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน จำแนกตาม ระดับชั้น

ระดับชั้น	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ม.๔	๔๗	๓.๕๕	๐.๕๙๘	มาก
ม.๕	๑๕๗	๓.๖๒	๐.๖๐๕	มาก
ม.๖	๙๖	๓.๖๔	๐.๕๘๘	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๖๒	๐.๕๙๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๔ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน จำแนกตามระดับชั้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒

ตารางที่ ๔.๓๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน จำแนกตามระดับชั้น

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๒๘๖	๒	๐.๑๔๓	๐.๓๙๙	๐.๖๗๑
ภายในกลุ่ม	๑๐๖.๓๑๙	๒๙๗	๐.๓๕๘		
รวม	๑๐๖.๖๐๕	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๓๕ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหาarayวิชา จำแนกตามระดับชั้น

ระดับชั้น	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ม.๔	๔๗	๓.๖๙	๐.๖๐๕	มาก
ม.๕	๑๕๗	๓.๖๕	๐.๖๔๕	มาก
ม.๖	๙๖	๓.๖๗	๐.๖๓๒	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๖๖	๐.๖๓๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๖ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านเนื้อหาarayวิชา จำแนกตามระดับชั้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๖

ตารางที่ ๔.๓๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การ สอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหาarayวิชา จำแนกตามระดับชั้น

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๕๙	๒	๐.๐๓๐	๐.๐๗๔	๐.๙๒๙
ภายในกลุ่ม	๑๑๙.๖๒๘	๒๙๗	๐.๔๐๓		
รวม	๑๑๙.๖๘๗	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๓๗ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหาarayวิชา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำแนก ตามระดับชั้น

ระดับชั้น	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ม.๔	๔๗	๓.๖๘	๐.๗๖๑	มาก
ม.๕	๑๕๗	๓.๕๓	๐.๗๕๒	มาก
ม.๖	๙๖	๓.๔๕	๐.๗๕๑	ปานกลาง
รวม	๓๐๐	๓.๕๓	๐.๗๕๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๘ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำแนกตามระดับชั้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๓

ตารางที่ ๔.๓๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำแนกตาม ระดับชั้น

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๗๖๕	๒	๐.๘๘๒	๑.๕๕๖	๐.๒๑๓
ภายในกลุ่ม	๑๖๘.๓๙๒	๒๙๗	๐.๕๖๗		
รวม	๑๗๐.๑๕๗	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๓๙ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน จำแนกตามระดับชั้น

ระดับชั้น	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ม.๔	๔๗	๓.๖๗	๐.๕๕๗	มาก
ม.๕	๑๕๗	๓.๖๓	๐.๖๖๘	มาก
ม.๖	๙๖	๓.๔๙	๐.๗๕๒	ปานกลาง
รวม	๓๐๐	๓.๕๙	๐.๖๘๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๐ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน จำแนกตามระดับชั้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙

ตารางที่ ๔.๔๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การ สอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน จำแนกตามระดับชั้น

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๕๔๙	๒	๐.๗๗๕	๑.๖๗๒	๐.๑๙๐
ภายในกลุ่ม	๑๓๗.๕๗๔	๒๙๗	๐.๔๖๓		
รวม	๑๓๙.๑๒๓	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๔๑ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล จำแนกตาม ระดับชั้น

ระดับชั้น	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ม.๔	๔๗	๓.๗๔	๐.๖๒๔	มาก
ม.๕	๑๕๗	๓.๗๐	๐.๖๘๖	มาก
ม.๖	๙๖	๓.๖๐	๐.๖๙๙	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๖๘	๐.๖๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๒ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล จำแนกตามระดับชั้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๘

ตารางที่ ๔.๔๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอ นวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล จำแนกตามระดับชั้น

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๘๑๙	๒	๐.๔๑๐	๐.๘๘๓	๐.๔๑๕
ภายในกลุ่ม	๑๓๗.๘๑๗	๒๙๗	๐.๔๖๔		
รวม	๑๓๘.๖๓๗	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๔๓ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามผลการเรียน

ผลการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒.๕๐	๑๐๕	๓.๖๖	๐.๕๔๒	มาก
๒.๕๐-๓.๐๐	๑๑๙	๓.๕๖	๐.๖๐๖	มาก
๓.๐๑-๓.๕๐	๕๓	๓.๖๓	๐.๕๙๓	มาก
๓.๕๑-๔.๐๐	๒๓	๓.๖๙	๐.๖๐๔	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๖๑	๐.๕๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๔ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามผลการเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑

ตารางที่ ๔.๔๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามผลการเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๗๑๒	๓	๐.๒๓๗	๐.๗๐๑	๐.๕๕๒
ภายในกลุ่ม	๑๐๐.๑๒๓	๒๙๖	๐.๓๓๘		
รวม	๑๐๐.๘๓๕	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๔๕ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน จำแนกตามผลการ เรียน

ผลการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒.๕๐	๑๐๕	๓.๖๒	๐.๖๐๗	มาก
๒.๕๐-๓.๐๐	๑๑๙	๓.๖๐	๐.๕๘๙	มาก
๓.๐๑-๓.๕๐	๕๓	๓.๖๓	๐.๖๐๑	มาก
๓.๕๑-๔.๐๐	๒๓	๓.๖๗	๐.๖๑๘	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๖๒	๐.๕๙๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๖ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน จำแนกตามผลการเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒

ตารางที่ ๔.๔๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน จำแนกตามผลการเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๑๓	๓	๐.๐๓๘	๐.๑๐๕	๐.๙๕๗
ภายในกลุ่ม	๑๐๖.๔๙๒	๒๙๖	๐.๓๖๐		
รวม	๑๐๖.๖๐๕	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๔๗ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหารายวิชา จำแนกตามผลการเรียน

ผลการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒.๕๐	๑๐๕	๓.๗๑	๐.๖๐๒	มาก
๒.๕๐-๓.๐๐	๑๑๙	๓.๕๖	๐.๖๒๓	มาก
๓.๐๑-๓.๕๐	๕๓	๓.๗๕	๐.๖๔๙	มาก
๓.๕๑-๔.๐๐	๒๓	๓.๗๕	๐.๗๔๙	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๖๖	๐.๖๓๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๘ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านเนื้อหารายวิชา จำแนกตามผลการเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๖

ตารางที่ ๔.๔๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหารายวิชา จำแนกตามผลการเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๒.๐๐๖	๓	๐.๖๖๙	๑.๖๘๒	๐.๑๗๑
ภายในกลุ่ม	๑๑๗.๖๘๑	๒๙๖	๐.๓๙๘		
รวม	๑๑๙.๖๘๗	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๔๙ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหารายวิชา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำแนก ตามผลการเรียน

ผลการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒.๕๐	๑๐๕	๓.๖๐	๐.๖๖๒	มาก
๒.๕๐-๓.๐๐	๑๑๙	๓.๔๕	๐.๗๘๐	มาก
๓.๐๑-๓.๕๐	๕๓	๓.๔๙	๐.๘๒๖	ปานกลาง
๓.๕๑-๔.๐๐	๒๓	๓.๖๖	๐.๘๓๙	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๕๓	๐.๗๕๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๐ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำแนกตามผลการเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๕๓

ตารางที่ ๔.๕๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำแนกตามผล การเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๘๒๒	๓	๐.๖๐๗	๑.๐๖๘	๐.๓๖๓
ภายในกลุ่ม	๑๖๘.๓๓๕	๒๙๖	๐.๕๖๙		
รวม	๑๗๐.๑๕๗	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๕๑ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน จำแนกตามผลการเรียน

ผลการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒.๕๐	๑๐๕	๓.๖๔	๐.๖๓๓	มาก
๒.๕๐-๓.๐๐	๑๑๙	๓.๕๑	๐.๗๒๑	มาก
๓.๐๑-๓.๕๐	๕๓	๓.๖๑	๐.๗๑๑	มาก
๓.๕๑-๔.๐๐	๒๓	๓.๗๒	๐.๖๒๒	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๕๙	๐.๖๘๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๒ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน จำแนกตามผลการเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙

ตารางที่ ๔.๕๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน จำแนกตามผลการเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๔๑๗	๓	๐.๔๗๒	๑.๐๑๕	๐.๓๘๖
ภายในกลุ่ม	๑๓๗.๗๐๗	๒๙๖	๐.๔๖๕		
รวม	๑๓๙.๑๒๓	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๕๓ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล จำแนกตามผล การเรียน

ผลการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒.๕๐	๑๐๕	๓.๗๑	๐.๖๔๗	มาก
๒.๕๐-๓.๐๐	๑๑๙	๓.๖๖	๐.๗๐๖	มาก
๓.๐๑-๓.๕๐	๕๓	๓.๖๗	๐.๗๓๒	มาก
๓.๕๑-๔.๐๐	๒๓	๓.๖๓	๐.๖๑๑	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๖๘	๐.๖๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๔ แสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล จำแนกตามผลการเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑

ตารางที่ ๔.๕๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การ สอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล จำแนกตามผลการเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๘๑	๓	๐.๐๖๐	๐.๑๒๙	๐.๙๔๓
ภายในกลุ่ม	๑๓๘.๔๕๖	๒๙๖	๐.๔๖๘		
รวม	๑๓๘.๖๓๗	๒๙๙			

จากตารางที่ ๔.๕๕ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๖ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ตามสมมติฐานที่ ๑-๔

สมมติฐาน	t	F	Sig.	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑. นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	๒.๕๐๙*	-	๐.๐๑๓	✓	-
๒. นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	๐.๙๕๕	๐.๔๑๔	-	✓
๓. นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	๐.๕๐๔	๐.๖๐๕	-	✓
๔. นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	๐.๗๐๑	๐.๕๕๒	-	✓

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๖ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างน้อยนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยบุคคลอื่น ไม่พบความแตกต่าง

๔.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี วิเคราะห์เป็นความเรียงประกอบตาราง ดังนี้

๔.๔.๑ ด้านเทคนิคและวิธีการสอน

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๕๗ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. นักเรียนบางกลุ่ม ไม่ให้ความสนใจตามที่พระอาจารย์สอน มีส่วนหนึ่งคุยแข่งกับพระอาจารย์ขณะกำลังสอนด้วย	๑. ทุกฝ่ายควรร่วมมือกันจัดอบรมถวายความรู้แก่พระสอนศีลธรรม โดยมีเนื้อหาในการอบรมครอบคลุมเรื่อง เทคนิคสำหรับการควบคุมห้องเรียน และจิตวิทยาการสอน
๒. พระอาจารย์ (บางรูป) เน้นเล่านิทานชาดกเป็นหลัก ไม่ค่อยสอนในรูปแบบอื่นที่น่าสนใจ	๒. พระสอนศีลธรรมควรใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

๔.๔.๒ ด้านเนื้อหาวิชา

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหาวิชา มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๕๘ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหาวิชา

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. เนื้อหาที่เรียน มีบางอย่างเข้าใจได้ยาก	๑. ควรสอนจากง่ายไปหายาก หรือเริ่มต้นตั้งแต่ระดับพื้นฐาน
๒. เนื้อหาของสาระการเรียนรู้ มีจำนวนมาก แต่นักเรียนไม่ค่อยนำสิ่งที่เรียนไปใช้จริง	๒. ควรเน้นความศรัทธาเพื่อให้นักเรียนนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มากกว่าการเรียนรู้เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาจำนวนมาก

๔.๔.๓ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๕๙ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ท้ายชั่วโมง ไม่มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัย	๑. ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามในประเด็นที่สงสัยหรือไม่เข้าใจ โดยอาจใช้เวลา ๑๐-๑๕ นาที ในช่วงท้ายชั่วโมงเรียน สำหรับการถาม-ตอบปัญหา
๒. ขาดการทำกิจกรรมนอกห้องเรียน	๒. ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่ โดยอาจจัดให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา หรือ เข้าค่ายพุทธบุตรเป็นประจำทุกปี เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง

๔.๔.๔ ด้านการใช้สื่อการสอน

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๖๐ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. พระอาจารย์ (บางท่าน) อายุมาก เสียงเบา	๑. พระอาจารย์ที่มีอายุมากควรใช้เครื่องขยายเสียงมาเป็นอุปกรณ์ช่วยสอน
๒. ไม่ควรเปิดซีดีธรรมะธรรมะผ่านจอโทรทัศน์ที่มีขนาดเล็กในห้องเรียนที่กว้าง นักเรียนที่มีที่นั่งอยู่ท้ายห้อง มองเห็นไม่สะดวก	๒. ควรนำสื่อการสอนที่ทันสมัยเข้ามาใช้ เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ มัลติมีเดีย และรูปภาพต่างๆ มาใช้เพื่อสร้างความสนใจแก่ผู้เรียน

๔.๔.๕ ด้านการวัดผลและประเมินผล

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๖๑ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. พระอาจารย์ (บางท่าน) ไม่มีการทดสอบก่อนเรียน หรืออาจไม่มีการเตรียมการสอนไว้ล่วงหน้า	๑. ควรวัดระดับพื้นฐานความรู้ของกลุ่มผู้เรียนก่อนการจัดการสอน โดยใช้แบบทดสอบซึ่งเป็นข้อคำถามปลายปิดหรือข้อคำถามปลายเปิด แล้วจึงสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้สำหรับการวางแผนจัดการเรียนการสอน
๒. ข้อสอบเน้นความจำ แม้จะมีให้วิเคราะห์บ้าง แต่ก็ถือว่าเป็นสัดส่วนน้อย	๒. ควรมีการปรับปรุงรูปแบบของข้อสอบหรือแบบทดสอบสำหรับการวัดผลและประเมินให้มีลักษณะของข้อคำถามที่สอบถามความเข้าใจในการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

๔.๕.๑ ด้านเทคนิคและวิธีการสอน

ด้านเทคนิคและวิธีการสอนควรใช้เทคนิคให้เพิ่มขึ้นเพื่อหาวิธีให้นักเรียนสนใจมากขึ้น^๑ ควรปรับปรุงเทคนิคในการสอนเพื่อลดปัญหากรณีการหนีเรียน^๒ การเลือกใช้เทคนิควิธีการสอนควรพิจารณาจากผู้ฟังเป็นหลัก โดยอาจพิจารณาจากช่วงวัย อายุ พื้นฐานครอบครัว เป็นต้น^๓ เทคนิควิธีการสอนควรพัฒนาไปเรื่อยให้มีวิธีการสอนใหม่ ๆ เกิดขึ้น^๔ หากพัฒนาเทคนิคให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ก็ควรพัฒนาเพื่อไม่ให้อยู่ในเทคนิคเดิมเดิม ๆ จนเกิดความน่าเบื่อ^๕

ด้านเทคนิคและวิธีการสอนควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมให้มากขึ้น ผู้สอนควรมีจิตวิทยารับรู้ความรู้สึกของผู้เรียน^๖ ครูสอนนอกจากมีความเข้าใจธรรมะแล้ว ยังจำเป็นต้องเข้าใจการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่บ้าง เพื่อสร้างความน่าสนใจ^๗ พระสอนศีลธรรมต้องพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน เพื่อไม่ให้เกิดความน่าเบื่อ^๘ ควรเลือกใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่สร้างความสนใจให้กับผู้เรียนได้^๙

โดยความเป็นจริงแล้วเทคนิควิธีการสอนของพระสอนศีลธรรมในปัจจุบันนั้น ยังใช้การบรรยายแบบเดิมเป็นส่วนใหญ่ บางคราวทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายได้ง่าย^{๑๐}

ครูพระสอนศีลธรรมต้องเข้าใจหลักสูตร ต้องตีโจทย์หลักสูตรให้ได้ว่าหลักสูตรต้องการสะท้อนอะไรออกมา ต้องมีการปรับเทคนิควิธีสอนที่ทันสมัย ไม่น่าเบื่อหน่าย นักเรียนอยากเรียน จึงทำให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาน่าเรียน ต้องให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อนำไปสู่การค้นคว้าต่อยอดการศึกษาได้^{๑๑}

ด้านเทคนิคและวิธีการสอน ต้องพิจารณาจากหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยเน้นหนักในกระบวนการประพฤติดิปฏิบัติให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ควรให้นักเรียนได้บันทึกความดีหรือบันทึกกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา แล้วนำมาพิจารณาให้คะแนนเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้^{๑๒}

^๑สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมนาท, เจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๒สัมภาษณ์ พระครูสุธีปริยัติวิธาน, รองเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^๓สัมภาษณ์ พระครูชินวรานุวัตร, ดร., เจ้าคณะตำบลท่าผา, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๔สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์สุตกิจ, เจ้าคณะตำบลบ้านโป่ง, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๕สัมภาษณ์ พระครูศรีเมตตานุสาธิต, เจ้าคณะตำบลคางคก-บ้านม่วง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๖สัมภาษณ์ พระมหาอดุลย์ ฐิตโม, เจ้าคณะตำบลหนองอ้อ-สวนกล้วย, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๗สัมภาษณ์ พระครูปัญญาภิชัย, ดร., เจ้าอาวาสวัดสัมมาราม, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๘สัมภาษณ์ พระมหาทวีศักดิ์ คุณธมโม, ดร., เลขานุการเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๙สัมภาษณ์ นายจรัญ สุขเสรี, ผู้อำนวยการโรงเรียนกรับใหญ่วงศ์กุลกิจพิทยาคม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐}สัมภาษณ์ นางสาวเกศสุดา เนรมิตชนไพศาล, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๑}สัมภาษณ์ นางพัชรภรณ์ ธิบุตธิชัย, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒}สัมภาษณ์ นายสุรินทร์ อังกรวิโรจน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สรุปได้ว่า แนวทางพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน คือ การพัฒนาเทคนิคการควบคุมห้องเรียนและจิตวิทยาการสอน และการใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลาย

๔.๕.๒ ด้านเนื้อหาวิชา

ด้านเนื้อหาวิชา ไม่ควรให้เยอะจนเกินไป และพยายามสื่อถึงเนื้อหาให้น่าสนใจ^{๑๓} ด้านเนื้อหาวิชา ควรปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกในปัจจุบัน^{๑๔} แม้เนื้อหาวิชาจะมีมาก แต่ในความเป็นจริง การสอนวิชาพระพุทธศาสนาควรเน้นผลสัมฤทธิ์ในการประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน แม้จำเป็นต้องสอนเนื้อหามาก แต่ให้เน้นในส่วนที่จำเป็นต่อการนำไปใช้ครองตนในช่วงวัยรุ่น เป็นต้น^{๑๕}

ด้านเนื้อหาวิชา ให้ยึดสาระการเรียนรู้ ห้ามบิดเบือนหรือเปลี่ยนแปลง ควรสอดแทรกเกร็ดความรู้เข้าไปให้น่าสนใจยิ่งขึ้น^{๑๖} ควรนำเรื่องราวเหตุการณ์ปัจจุบันมาบูรณาการกับเนื้อหาในรายวิชา^{๑๗} เนื้อหาวิชาที่มีอยู่แล้วยังคงความเป็นมาตรฐานอยู่ พึงรักษาไว้^{๑๘}

เนื้อหาวิชาถอดมาจากจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ในหลักสูตรตามที่ระบุไว้ และเห็นได้ชัดเจนว่ามีเนื้อหาจำนวนมาก^{๑๙} ผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนการสอนเป็นอย่างดี ให้สอดคล้องกับคาบการเรียนที่มีเวลาจำนวนไม่มาก^{๒๐} ควรพิจารณาเลือกเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับจุดประสงค์หรือตัวชี้วัดเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติ^{๒๑} ควรสอนให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่ถูกต้องและชัดเจน เรียนรู้ได้ง่าย^{๒๒}

ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาหรือวิชาอื่น แนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์นั้น ต้องดูหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าในแต่ละตัวชี้วัดในแต่ละระดับชั้นได้กำหนดว่าเด็กต้องเรียนรู้อะไร^{๒๓}

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมนาท, เจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูสุธีปริยัติวิธาน, รองเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูชินวรานุวัตร, ดร., เจ้าคณะตำบลท่าผา, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์สุตกิจ, เจ้าคณะตำบลบ้านโป่ง, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระครูศรีเมตตานุศาสตร์, เจ้าคณะตำบลคู้พะยอม-บ้านม่วง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระมหาอดุลนัฐฐ์ ยุตตมโม, เจ้าคณะตำบลหนองอ้อ-สวนกล้วย, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาภิชิต, ดร., เจ้าอาวาสวัดสัมมาราม, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระมหาทวิศักดิ์ คุณมโม, ดร., เลขานุการเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายจรัญ สุขเสรี, ผู้อำนวยการโรงเรียนกรับใหญ่วงศ์กุลกิจพิทยาคม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นางสาวเกศสุตา เนรมิตชนไพศาล, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นางพัชรภรณ์ ธิบุตธิชัย, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

เนื้อหาสาระของวิชาพระพุทธศาสนาถือว่ามีสาระดีมากอยู่แล้วแต่สิ่งที่ยาก คือ สื่อเนื้อหาอย่างไรให้ผู้ฟังเข้าใจนำไปใช้ได้จริงในโลกยุคปัจจุบัน^{๒๔}

สรุปได้ว่า แนวทางพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหาarayวิชา คือ การสอนจากง่ายไปหายาก เริ่มต้นตั้งแต่ระดับพื้นฐาน และการสอนที่เน้นการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

๔.๕.๓ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน ควรพานักเรียนไปทัศนศึกษาข้างนอกบ้างเพื่อพัฒนาความคิดใหม่ ๆ กิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กและเยาวชนต้องสอดแทรกความสนุกสนานทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ใคร่เรียนรู้^{๒๕} ไม่มีกิจกรรมการเรียนการสอนใดที่เป็นแบบตายตัวที่ยึดถือกันว่าดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดกับนักเรียน แต่ขึ้นอยู่กับสภาพพิจารณาเลือกกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนให้มากที่สุด^{๒๖} เน้นสอนว่าเด็กๆชอบกิจกรรมแต่ก็เชื่อว่าทุกกิจกรรมจะเหมาะสมกับวิชาพระพุทธศาสนา ต้องพิจารณาให้อยู่ในกรอบจารีตอันดีงาม^{๒๗}

โดยพื้นฐานแล้ววิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่เด็กนักเรียนชอบพูดกันว่า “น่าเบื่อ” ผู้สอนจำเป็นต้องหากิจกรรมมาสอดแทรก เพื่อลดหรือทำลายความน่าเบื่อนั้น^{๒๘} ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนต้องพิจารณาจากบริบทของสถานที่ที่ใช้จัดการเรียนการสอนด้วย^{๒๙} ควรมีกิจกรรมกลุ่มเพื่อสร้างความสามัคคี ความกตัญญู คุณธรรม ศีลธรรม และความเสียสละ^{๓๐}

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีกิจกรรมที่น่าสนใจจำนวนมาก แต่ไม่สามารถนำมาใช้ได้เนื่องจาก ความจำกัดของเวลาที่โรงเรียนให้ใช้ในการจัดการเรียนการสอนซึ่งโดยทั่วไปประมาณ ๑๐๐ นาที^{๓๑} กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นตัวแปรสำคัญที่สร้างความสนใจแก่ผู้เรียนและนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้^{๓๒} ควรฝึกให้นักเรียนนั่งสมาธิก่อนเรียน เน้นใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น การสาธิต การฝึกปฏิบัติ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และการอภิปรายกลุ่ม เป็นต้น^{๓๓}

ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายวิธีสอนโดยให้นักเรียนได้มีการคิด วิเคราะห์ นักเรียนจะได้รู้จักคิด รู้จักค้นคว้า^{๓๔}

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายสุรินทร์ อังกรวิโรจน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมนาท, เจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูสุธีปริยัติวิธาน, รองเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูชินวรานุวัตร, ดร., เจ้าคณะตำบลท่าผา, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์สุตกิจ, เจ้าคณะตำบลบ้านโป่ง, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูศรีเมตตาานุศาสน์, เจ้าคณะตำบลคู้พะยอม-บ้านม่วง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระมหาอดุลธรรมา โยธิตถะโม, เจ้าคณะตำบลหนองอ้อ-สวนกล้วย, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาภิชิต, ดร., เจ้าอาวาสวัดสัมมาราม, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระมหาทวิศักดิ์ คุณธมโม, ดร., เลขานุการเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายจรัญ สุขเสรี, ผู้อำนวยการโรงเรียนกรับใหญ่วงศ์กุลกิจพิทยาคม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นางสาวเกศสุตา เนรมิตชนไพศาล, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

มีการใช้กระบวนการกลุ่ม ให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และควรสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจและแก้ปัญหาได้^{๓๕} ควรจัดกิจกรรมในห้องเรียนควบคู่กับการนำปฏิบัติหน้าห้องเรียนเพื่อเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนได้สนใจและนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน^{๓๖}

สรุปได้ว่า แนวทางพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามในช่วงท้ายชั่วโมงเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่

๔.๕.๔ ด้านการใช้สื่อการสอน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรพัฒนาการสร้างสื่อการสอนใช้เอง^{๓๗} ปัจจุบัน มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี^{๓๘} โดยทั่วไปนิยมใช้ชื่อบุคคล กล่าวคือ ใช้ตัวพระสอนศีลธรรมเป็นสื่อในการนำเสนอหัวข้อธรรม แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่สามารถสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนได้^{๓๙}

สื่อการสอน มีความสำคัญในฐานะที่เป็นพาหนะนำพาความรู้สู่ผู้เรียน^{๔๐} งานการใช้สื่อควรปรับปรุงเป็นส่วนใหญ่ เพราะแม้บางโรงเรียนเทคโนโลยี แต่พระบางท่านไม่มีความรู้เรื่องเทคโนโลยี ใช้อุปกรณ์ไม่เป็น^{๔๑} ควรพัฒนาให้ทันเทคโนโลยีสมัยใหม่^{๔๒} ควรใช้สื่อการสอนสมัยใหม่ เพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียน ซึ่งนักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มวัยรุ่น นั่นเอง^{๔๓} พระส่วนใหญ่ขาดปัจจัยในการจัดหาเทคโนโลยีสมัยใหม่^{๔๔}

สื่อการสอน ควรเน้นสื่อที่ทันสมัยและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน และควรมีสื่อที่หลากหลาย และสื่อที่เลือกใช้ควรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน^{๔๕} ด้านสื่อการสอนส่วน มากเป็นหนังสือ และมีเรื่องเล้าบางเป็นบางครั้งคราว ดังนั้น จึงควรปรับปรุงโดยใช้สื่อสมัยใหม่ที่มีความทันสมัยเพื่อสร้างความสนใจกับผู้เรียน^{๔๖}

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางพัชรภรณ์ ธิบุตธิชัย, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายสุรินทร์ อังกรวิโรจน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมนาท, เจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระครูสุธีปริยัติวิธาน, รองเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระครูชินวรานุวัตร, ดร., เจ้าคณะตำบลท่าผา, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์สุตกิจ, เจ้าคณะตำบลบ้านโป่ง, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระครูศรีเมตตาคุณาสก, เจ้าคณะตำบลคิ่งพะยอม-บ้านม่วง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระมหาอดุลย์รัฐ ฤทธธมโม, เจ้าคณะตำบลหนองอ้อ-สวนกล้วย, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาภิยุต, ดร., เจ้าอาวาสวัดสัมมาราม, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระมหาทวิศักดิ์ คุณธมโม, ดร., เลขานุการเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๕} สัมภาษณ์ นายจรัญ สุขเสรี, ผู้อำนวยการโรงเรียนกรับใหญ่วงศ์กุศลกิจพิทยาคม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๖} สัมภาษณ์ นางสาวเกศสุตา เนรมิตชนไพศาล, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

การใช้สื่อควรใช้สื่อการสอนที่ตรงกับเนื้อหาในเรื่องที่จะสอน และในการใช้สื่อควรคำนึงถึงสื่อที่เราใจสร้างควมดึงดูดให้กับนักเรียนได้ การใช้สื่อต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวัยนักเรียนแต่ละระดับ เด็กเล็ก ประถม มัธยม ต้องเป็นสื่ออย่างไร และเมื่อเป็นเด็กมัธยมปลาย ควรใช้สื่อแบบไหนเรียกว่า ต้องใช้สื่อให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน^{๔๗} อินเทอร์เน็ตรวมถึงเหตุการณ์ในโลกปัจจุบันสามารถใช้เป็นสื่อเหตุการณ์สำหรับการเรียนรู้ได้^{๔๘}

สรุปได้ว่า แนวทางพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน คือ การใช้เครื่องขยายเสียงเป็นอุปกรณ์ช่วยสอน และการนำสื่อการสอนที่ทันสมัยเข้ามาใช้เพื่อสร้างความสนใจ

๔.๕.๕ ด้านการวัดผลและประเมินผล

ด้านการวัดผลและประเมินผล ควรทำตัวชี้วัดประเมินผลบทสรุปการเรียนรู้การสอน เพื่อพัฒนาและจะได้รับความรู้ความสามารถของนักเรียน^{๔๙} ควรเข้มงวดในการคุมสอบการทำข้อสอบเพื่อลดปัญหากรณีหนีเรียน^{๕๐} ควรวัดและประเมินผลตามสภาพจริง^{๕๑} ทำหนังสือตัวชี้วัดให้นักเรียนตอบเองเพื่อสำรวจความคิดเห็น และจัดทำข้อสอบเพื่อประเมินผลต่อไป^{๕๒}

การประเมินผลควรกระทำภายหลังจากการจัดการสอนในทุกครั้ง เพื่อจะได้รับรู้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน^{๕๓} ควรวัดผลทุกด้านให้มากขึ้น และบ่อยครั้งขึ้น^{๕๔} การวัดผลการเรียน ควรใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น ข้อสอบปรนัยวัดความจำ และข้อสอบอัตนัยเพื่อวัดความคิดและการประยุกต์ใช้ เป็นต้น^{๕๕} ควรวัดประเมินผู้เรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน^{๕๖} ควรวัดและประเมินผลให้ตรงตามตัวชี้วัด และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และควรใช้วิธีการวัดผลที่หลากหลาย^{๕๗} ปัจจุบัน การวัดและประเมินผลของพระสอนศีลธรรมจะใช้แบบทดสอบ ซึ่งการประเมินผลวิธีนี้ไม่สามารถเรียกได้ว่า “ใช้วิธีที่หลากหลาย”^{๕๘}

^{๔๗} สัมภาษณ์ นางพัชรภรณ์ ธิบุตธิชัย, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายสุรินทร์ อังกรวิโรจน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมนาท, เจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระครูสุธีปริยัติวิธาน, รองเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระครูชินวรานุวัตร, ดร., เจ้าคณะตำบลท่าผา, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์สุตกิจ, เจ้าคณะตำบลบ้านโป่ง, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระครูศรีเมตตาคุณาสก, เจ้าคณะตำบลคิ่งพะยอม-บ้านม่วง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระมหาอดุลณัฐ ฤทธิยุตมโม, เจ้าคณะตำบลหนองอ้อ-สวนกล้วย, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาภิยุต, ดร., เจ้าอาวาสวัดสัมมาราม, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระมหาทวิศักดิ์ คุณธมโม, ดร., เลขานุการเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๗} สัมภาษณ์ นายจรัญ สุขเสรี, ผู้อำนวยการโรงเรียนกรับใหญ่ว่องกุศลกิจพิทยาคม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นางสาวเกตุสุตา เนรมิตชนไพศาล, ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

การวัดผลประเมินผล ควรวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง และประเมินผลที่หลากหลาย ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยการสังเกตนักเรียนจากพฤติกรรมที่แสดงออก ควรดูว่าสิ่งไหนที่ควรสอน สิ่งไหนที่ควรสังเกตพฤติกรรม ควรมีการสอนไปประเมินไปขณะเรียน^{๕๙} ควรมีแบบบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมหรือแบบบันทึกคุณงามความดี^{๖๐}

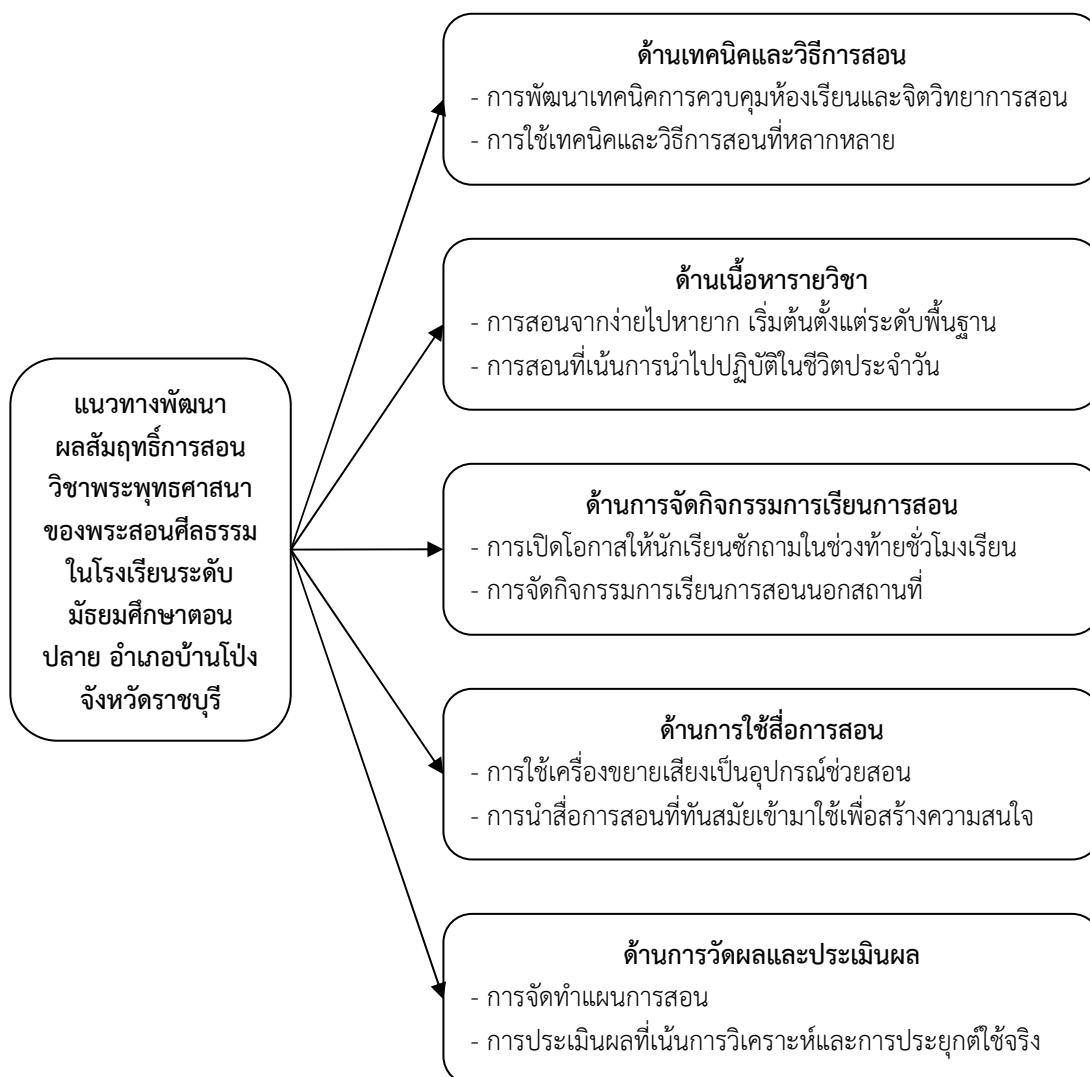
สรุปได้ว่า แนวทางพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล คือ การจัดทำแผนการสอน และการประเมินผลที่เน้นการวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้จริง

^{๕๙} สัมภาษณ์ นางพัชรภรณ์ ธิบุฤทธิชัย, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นายสุรินทร์ อังกรวิโรจน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ที่ได้รับจากการวิจัย (Body of Knowledge) ดังแสดงในแผนภาพที่ ๔.๑

แผนภาพที่ ๔.๑ แนวทางพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี^{๖๑}

^{๖๑} จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย.

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แนวทางพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย ด้านเทคนิคและวิธีการสอน ได้แก่ การพัฒนาเทคนิคการควบคุมห้องเรียนและจิตวิทยาการสอน และการใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลาย, ด้านเนื้อหาarayวิชา ได้แก่ การสอนจากง่ายไปหายาก เริ่มต้นตั้งแต่ระดับพื้นฐาน และการสอนที่เน้นการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน, ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามในช่วงท้ายชั่วโมงเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่, ด้านการใช้สื่อการสอน ได้แก่ การใช้เครื่องขยายเสียงเป็นอุปกรณ์ช่วยสอน และการนำสื่อการสอนที่ทันสมัยเข้ามาใช้เพื่อสร้างความสนใจ, ด้านการวัดผลและประเมินผล ได้แก่ การจัดทำแผนการสอน และการประเมินผลที่เน้นการวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้จริง

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (๒) เปรียบ เทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (๓) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยการ ศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน ๓๐๐ คน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิดและปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดลองตามค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ในกรณีตัวแปรตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และในส่วนของวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๒ รูป/คน รายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุป

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุป

การวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” สรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

นักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ เป็นหญิง จำนวน ๑๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๐๐, มีอายุ ๑๕ ปี จำนวน ๑๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๐๐, ระดับชั้น ม.๕ จำนวน ๑๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๓๓, มีผลการเรียน ๒.๕๐-๓.๐๐ จำนวน ๑๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๖๗

๕.๑.๒ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑

(๑) ด้านเทคนิคและวิธีการสอน

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการประยุกต์ใช้วิธีการสอนที่ทันสมัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๕ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเลือกใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๖

(๒) ด้านเนื้อหาสาระวิชา

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหาสาระวิชา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๔ เนื้อหาสาระวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนำมาสอนสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธประวัติได้อย่างชัดเจน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ เนื้อหาสาระวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนำมาสอนส่งเสริมคุณภาพในการดำรงชีวิต อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔

(๓) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๖ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการจัดให้นักเรียนนั่งสมาธิก่อนเรียนเนื้อหาวิชาทุกครั้ง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๑ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสอนด้วยวิธีการสาธิตและให้นักเรียนได้มีการปฏิบัติตนในฐานะพุทธศาสนิกชนได้อย่างถูกต้อง อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕

(๔) ด้านการใช้สื่อการสอน

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๕ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการนำซีดีธรรมะ ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนมาใช้ในการประกอบการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๔ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการนำภาพนิ่ง เช่น สไลด์ ภาพวาด ภาพถ่าย การ์ตูน มาใช้ประกอบการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๓

(๕) ด้านการวัดผลและประเมินผล

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๖ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลโดยเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิด การแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้ และการปรับปรุง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับชั้น และผลการเรียนของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม ตามสมมติฐานการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยบุคคลอื่น ไม่พบความแตกต่าง

๕.๑.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามรายด้านของการวิจัย ดังนี้

(๑) ด้านเทคนิคและวิธีการสอน

ปัญหา อุปสรรค

๑) นักเรียนบางกลุ่ม ไม่ให้ความสนใจตามที่พระอาจารย์สอน มีส่วนหนึ่งคุยแข่งกับพระอาจารย์ขณะกำลังสอนด้วย

๒) พระอาจารย์ (บางรูป) เน้นเล่านิทานชาดก เป็นหลัก ไม่ค่อยใช้รูปแบบอื่นที่น่าสนใจ

ข้อเสนอแนะ

๑) ทุกฝ่ายควรร่วมมือกันจัดอบรมถวายความรู้แก่พระสอนศีลธรรม โดยมีเนื้อหาในการอบรมครอบคลุมเรื่อง เทคนิคสำหรับการควบคุมห้องเรียน และจิตวิทยาการสอน

๒) ควรใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลายกระตุ้นความสนใจผู้เรียน

(๒) ด้านเนื้อหาสาระวิชา

ปัญหา อุปสรรค

๑) เนื้อหาที่เรียน มีบางอย่างเข้าใจได้ยาก

๒) เนื้อหาของสาระการเรียนรู้ มีจำนวนมาก แต่นักเรียนไม่ค่อยนำสิ่งที่เรียนไปใช้จริง
ข้อเสนอแนะ

๑) ควรสอนจากง่ายไปหายาก หรือเริ่มต้นตั้งแต่ระดับพื้นฐาน

๒) ควรเน้นความศรัทธาเพื่อให้นักเรียนนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มากกว่าการเรียนเพื่อ ให้ครอบคลุมเนื้อหาจำนวนมาก

(๓) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ปัญหา อุปสรรค

๑) ท้ายชั่วโมง ไม่มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัย

๒) ขาดการทำกิจกรรมนอกห้องเรียน

ข้อเสนอแนะ

๑) ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามในประเด็นที่สงสัยหรือไม่เข้าใจ โดยอาจใช้เวลา ๑๐-๑๕ นาที ในช่วงท้ายชั่วโมงเรียน สำหรับการถาม-ตอบปัญหา

๒) ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่ โดยอาจจัดให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา หรือ เข้าค่ายพุทธบุตร ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง

(๔) ด้านการใช้สื่อการสอน

ปัญหา อุปสรรค

๑) พระอาจารย์ (บางท่าน) อายุมาก เสียงเบา

๒) ไม่ควรเปิดซีดีธรรมะธรรมะผ่านจอโทรทัศน์ที่มีขนาดเล็กในห้องเรียนที่กว้าง
นักเรียนที่มีที่นั่งอยู่ท้ายห้อง มองเห็นไม่สะดวก

ข้อเสนอแนะ

๑) พระอาจารย์ที่มีอายุมากควรใช้เครื่องขยายเสียงมาเป็นอุปกรณ์ช่วยสอน

๒) ควรนำสื่อการสอนที่ทันสมัยเข้ามาใช้ เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ มัลติมีเดีย และรูปภาพต่าง ๆ มาใช้เพื่อสร้างความสนใจแก่ผู้เรียน

(๕) ด้านการวัดผลและประเมินผล

ปัญหา อุปสรรค

๑) พระอาจารย์ (บางท่าน) ไม่มีการทดสอบก่อนเรียน หรืออาจไม่เตรียมการสอน

๒) ข้อสอบเน้นความจำ แม้จะมีให้วิเคราะห์บ้าง แต่ก็ถือว่าเป็นสัดส่วนน้อย

ข้อเสนอแนะ

๑) ควรวัดระดับพื้นฐานความรู้ของกลุ่มผู้เรียนก่อนการจัดการสอน โดยใช้แบบทดสอบซึ่งเป็นข้อคำถามปลายปิดหรือข้อคำถามปลายเปิด แล้วจึงสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้สำหรับการวางแผนจัดการเรียนการสอน

๒) ควรมีการปรับปรุงรูปแบบของข้อสอบหรือแบบทดสอบสำหรับการวัดผลและประเมินให้มีลักษณะของข้อคำถามที่สอบถามความเข้าใจในการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

๕.๒ อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” มีประเด็นสำคัญซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นที่น่าพึงพอใจ แต่อย่างไรก็ดี จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า จำเป็นต้องมีการพัฒนาขึ้นไป ด้วยเหตุที่ พระพุทธศาสนากับชนชาติไทยมีความสัมพันธ์แนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งในทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติไทยและวัฒนธรรมไทย ในทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติไทย เนื่องมาด้วยความเป็นมาของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะนับตั้งแต่สมัยก่อนที่ชนชาติไทยมีประวัติศาสตร์อันชัดเจน ชาวไทยก็ได้นับถือพระพุทธศาสนาต่อเนื่องตลอดมา จนกล่าวได้ว่า ประวัติของประเทศไทย เป็นประวัติของชนชาติที่นับถือพระพุทธศาสนาในด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยได้ผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อมั่นและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ตลอดเวลายาวนาน วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาของสังคมไทย เป็นแหล่งคำสั่งสอนการฝึกอบรมกิจกรรมใหญ่ที่มีความ สำคัญของรัฐก็ดี ของชุมชนก็ดี จะมีส่วนประกอบด้วยพระพุทธศาสนาเป็นพิธีการ เพื่อเน้นย้ำความ สำคัญและเสริมคุณค่าทางจิตใจ ดังกล่าวนี สอดคล้องกับที่ ชลธิชา จิรภักพงศ์, พระเมธีธรรมาลังการ และพูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่เอื้อต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” ผลการวิจัยพบว่า มีข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ มหาวิทยาลัยควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง และมีความหลากหลาย เช่น รายวิชาที่จัดให้นิสิตควรสนองความต้องการของสังคม และ กิจกรรมการเรียนการสอนควรมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้นิสิตได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ จัดสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายและเพียงพอต่อความต้องการของนิสิต ซึ่งจะส่งเสริมการเรียนรู้และส่งผลให้นิสิตเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยิ่งขึ้น, มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนให้นิสิตได้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตด้วยกัน และระหว่างนิสิตกับอาจารย์หรือบุคลากรรอบด้าน โดยสนับสนุนให้นิสิตได้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งภายในมหาวิทยาลัย และ กิจกรรมภายนอกมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง, มหาวิทยาลัยควรมีกิจกรรมในการที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับนิสิต เช่น การออกตรวจเยี่ยมครอบครัวของนิสิต และมหาวิทยาลัยควรมุ่งส่งเสริม ให้ความสนใจ ดูแลเอาใจใส่ ให้คำแนะนำแก่นิสิตในทุกเรื่องเพื่อให้นิสิตเกิดความอบอุ่นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น^๑

^๑ชลธิชา จิรภักพงศ์, พระเมธีธรรมาลังการ และพูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์, “ปัจจัยที่เอื้อต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

(๑) ด้านเทคนิคและวิธีการสอน

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นที่น่าพึงพอใจ แต่อย่างไรก็ดี จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า จำเป็นต้องมีการพัฒนายิ่งขึ้นไป ด้วยเหตุที่ ด้านเทคนิคและวิธีการสอนนี้ เป็นการนำกลวิธีต่าง ๆ มาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดสนใจในบทเรียน เพื่อการกระตุ้นหรือดึงดูดให้ผู้เรียนหรือผู้ฟังเกิดความสนใจ โดยอาศัย ปัจจัยภายใน คือ กระบวนการคิดที่ถูกรวบรวมถึงวิธีที่จะดำเนินการสอนหรือเผยแพร่ด้วย ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ เทคนิคหรือวิธีการที่ใช้ถ่ายทอดเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเผยแพร่ได้ หากจะจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสัมฤทธิ์ผล ดังกล่าวนี้นี้ สอดคล้องกับที่ บัญชา จำปารักษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของพระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ผู้บรรยายต้องช่วยกันส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ โดยกระบวนการปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม^๒

(๒) ด้านเนื้อหาวิชา

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหาวิชา อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นที่น่าพึงพอใจ แต่อย่างไรก็ดี จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า จำเป็นต้องมีการพัฒนายิ่งขึ้นไป ด้วยเหตุที่ เนื้อหาวิชาตามหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษาในโครงการพระสอนศีลธรรมนี้ ได้แก่ เนื้อหาวิชาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติหรือกิจกรรมการเรียนการสอนทุกอย่าง ที่สถานศึกษาได้จัดให้แก่ผู้เรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน เป็นข้อกำหนดที่เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เจตคติ ทั้งทางร่างกายและอารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ตามจุดหมายที่กำหนดไว้ ดังกล่าวนี้นี้ สอดคล้องกับที่ พระมหาเมธา อภินนโท ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ตำบลหน้าเมือง อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัยพบว่ามีข้อเสนอแนะ คือ ควรให้หน่วยงานต้นสังกัดสนับสนุนงบประมาณในการบริหาร ควรปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ตให้ดีขึ้น ควรเปลี่ยนสถานที่เรียนไปข้างนอก ควรเพิ่มคอมพิวเตอร์อีก ควรอบรมเพิ่มความรู้ในแต่ละหลักสูตรให้ครูเสมอ ควรทดสอบความเข้าใจหลักสูตร และวิเคราะห์ปรับปรุงเนื้อหาอยู่เสมอ^๓

^๒ บัญชา จำปารักษ์, “ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของพระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^๓ พระมหาเมธา อภินนโท, “ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ตำบลหน้าเมือง อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

(๓) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นที่น่าพึงพอใจ แต่อย่างไรก็ดี จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า จำเป็นต้องมีการพัฒนายิ่งขึ้นไป ด้วยเหตุที่ การจัดการเรียนการสอนย่อมมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ กิจกรรมการเรียนการสอนมีหลายรูปแบบและวิธีการ ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจจึงจะจัดกิจกรรมได้ถูกต้องเหมาะสม เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ พระครูวัชรอินทวงศ์ (สกล อินทวโส) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา ตำบลหนองไผ่ อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการสอนผลการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ ทำให้นักเรียนได้พัฒนาตนตามหลักพุทธธรรมต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนดียิ่งขึ้นรู้จักการปรับตัวเข้ากับสังคม และกลุ่มเพื่อนได้ดี รู้จักยับยั้งอารมณ์ฝ่ายอกุศลที่แสดงออกทางกายวาจา เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้ปกครอง และชุมชน รู้จักกตัญญูกตเวทีต่อผู้ปกครอง และสถานศึกษา ประพฤติตนเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตนมีจิตใจร่าเริงแจ่มใสไม่หดหู่ มีความเมตตาต่อเพื่อน ๆ และคนอื่น^๔

(๔) ด้านการใช้สื่อการสอน

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นที่น่าพึงพอใจ แต่อย่างไรก็ดี จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า จำเป็นต้องมีการพัฒนายิ่งขึ้นไป ด้วยเหตุที่ สื่อการสอน คือ ตัวกลางที่ใช้ถ่ายทอดเรื่องราวที่เป็นความรู้และประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน โดยผ่านวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้การจัดการเรียนการสอนได้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ พระครูปลัดอุดม โอภาโส ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑” จากผลการวิจัยพบว่า มีข้อเสนอแนะคือครูผู้สอนพระพุทธศาสนาควรจะต้องพิจารณาเพิ่มเติมพื้นฐานความรู้ทางพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนด้วยตนเองจากสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย และจะต้องพิจารณาเลือกสรรจัดหาหรือผลิตขึ้นเพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้หรือช่วยให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสิ่งที่ครูผู้สอนควรระมัดระวังในเรื่องของสื่อการเรียนรู้ก็คือ การใช้สื่อนั้นต้องสนองตอบความต้องการทางการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด^๕

^๔พระครูวัชรอินทวงศ์ (สกล อินทวโส), “ศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา ตำบลหนองไผ่ อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^๕พระครูปลัดอุดม โอภาโส, “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต ๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหา บัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

(๕) ด้านการวัดผลและประเมินผล

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นที่น่าพึงพอใจ แต่อย่างไรก็ดี จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า จำเป็นต้องมีการพัฒนาขึ้นไป ด้วยเหตุที่ การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่ามาพิจารณาหาข้อสรุปผลของการเรียนรู้และตัดสินว่า สิ่งที่คุณเรียนแสดงออกผ่านข้อมูลนั้นเป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในด้าน พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยเพียงใด ซึ่งครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ลักษณะประโยชน์และข้อจำกัดของเครื่องมือวัดผลแบบต่าง ๆ และวิธีการวัดผลหนึ่ง ๆ จะวัดได้ดีและเหมาะสมเฉพาะพฤติกรรมบางลักษณะเท่านั้น ในบางกรณี ครูอาจใช้วิธีการวัดหลายอย่างประกอบกันเพื่อจะวัดผลพฤติกรรมลักษณะหนึ่ง ผู้สอนจึงจำเป็นต้องเลือกวิธีการวัดให้เหมาะสมกับลักษณะพฤติกรรมที่ต้องการวัด ดังกล่าวนี้นสอดคล้องกับที่ พระชัยสุภะดี นริสโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน มัธยมวัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ควรมีการวัดผลและประเมินผลให้ครอบคลุมเนื้อหาวิชา และควรออกข้อสอบซึ่งเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน^๖

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทั่วไป ดังนี้

- ๑) ควรพัฒนาเทคนิคการควบคุมห้องเรียนและจิตวิทยาการสอน
- ๒) ควรใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลาย
- ๓) ควรสอนจากง่ายไปหายาก เริ่มต้นตั้งแต่ระดับพื้นฐาน
- ๔) ควรการสอนโดยเน้นการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
- ๕) ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามในช่วงท้ายชั่วโมงเรียน
- ๖) ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่
- ๗) ควรใช้เครื่องขยายเสียงเป็นอุปกรณ์ช่วยสอน
- ๘) ควรนำสื่อการสอนที่ทันสมัยเข้ามาใช้เพื่อสร้างความสนใจ
- ๙) ควรจัดทำแผนการสอนโดยเน้นประเมินผลที่การประยุกต์ใช้จริง

^๖พระชัยสุภะดี นริสโร, “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” , วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบคุณลักษณะที่ประสงค์หรือคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมผู้ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแก่นักเรียน

๒) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเทคนิควิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ว่ามีวิธีการใดบ้างที่สามารถทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและเห็นคุณค่าของหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน ปีงบประมาณ ๒๕๔๙ (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การ
รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๙.

..... คู่มือการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำปีงบประมาณ
๒๕๔๘. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๗.

..... แผนปฏิบัติการ/โครงการ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ประชาชน ประจำปีงบประมาณ
๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๐.

..... รายงานการศาสนาประจำปี ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔.

กรมวิชาการ. การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๕.

..... คู่มือการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๖.

..... หลักสูตรการสอนขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ,
๒๕๔๔.

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๑.

กัลยา วาณิชย์บัญชา. สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และ
การบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

กิดานันท์ มลิทอง. เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สถิติเบื้องต้นและการวิจัย: Basic Statistics
and Research. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๐.
- โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. รายงานการสัมมนาพระสอนศีลธรรม พระนักเทศน์ และพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วประเทศ ประจำปี ๒๕๕๒. กรุงเทพมหานคร: หจก. สามลดา, ๒๕๕๓.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.
- ฉลวย พร้อมมูล. เทคโนโลยีการสอน : การออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๒.
- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. ความรู้พื้นฐานทางศาสนา. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๔๐.
- ชวาล แพรัตกุล. เทคนิคการวัดผล. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิบูลย์การปก, ๒๕๕๒.
- ธีรวัศ บำเพ็ญบุญบารมี. กระบวนการเผยแผ่ธรรมะ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเบญจกัญญา, ๒๕๕๐.
- นิพนธ์ กีนาวงศ์. หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. พิษณุโลก: ตระกูลไทย, ๒๕๔๓.
- บุญชม ศรีสะอาด. การพัฒนาการสอน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวิริยสาส์น, ๒๕๔๗.
- _____. การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวิริยสาส์น, ๒๕๔๓.
- บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ. ความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของวัด. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- ประกอบ กรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุขภาพการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ประเสริฐ ธรรมโฆหาร. หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๔๒.
- ปรัชญา เวสารัชช์. การปฏิรูปการศึกษาไทยในการผ่าทางตันการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๕.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓.
- พร้อมพรรณ อุดมสิน. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนคณิตศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- พระครูวินัยธรวัลลพ โกวิไล และคณะ. รายงานผลการประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. นนทบุรี : หจก. เซนปรินต์ติ้ง, ๒๕๕๕.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑.
- _____. ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑.
- _____. พุทธวิธีในการสอน. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย, ๒๕๔๖.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนธการพิมพ์, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๕๓.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. **การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แบนเนจเม้นท์, ๒๕๕๘.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖.
- วนิช สุรารัตน์. **ความคิดและความคิดสร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๗.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แอล ที เพรส จำกัด, ๒๕๕๒.
- สนอง อินละคร. **เทคนิควิธีการและนวัตกรรมที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง**. อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์, ๒๕๕๔.
- สนิท เจริญธรรม. **การวัดผลประเมินผล**. นครศรีธรรมราช : สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๕๐.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. **แสงส่องใจ (อันดับ ๑๕)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๕๐.
- สมนึก ภัททิยธนี. **การวัดผลการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กทม. : ประสานการพิมพ์, ๒๕๕๖.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **การวัดและประเมินผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- _____. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒.
- สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. **คู่มือการจัดกิจกรรมงานมหกรรมส่งเสริมศีลธรรม และการประกวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านพระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖**. นนทบุรี: หจก. เซนปรินต์ติ้ง, ๒๕๕๖.
- _____. **คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. นนทบุรี: หจก. เซนปรินต์ติ้ง, ๒๕๕๗.
- _____. **คู่มือการปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖**. นนทบุรี: หจก. เซน ปรินต์ติ้ง, ๒๕๕๖.
- _____. **สรุปงานมหกรรมส่งเสริมศีลธรรมและประกวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านพระพุทธศาสนา**. นนทบุรี: หจก. เซน ปรินต์ติ้ง, ๒๕๕๖.
- สำนักงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. **คู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (ฉบับปรับปรุง) ปีงบประมาณ ๒๕๕๙**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๙.
- สิทธิศักดิ์ จุลศิริพงษ์. **หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร**. นครราชสีมา: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

อารีย์ วชิรวรการ. การวัดและการประเมินผลการเรียน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๒.
อำนวย เดชชัยศรี. สื่อการศึกษาพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๒.

(๒) บทความ :

กาญจนา นาคสกุล. “ปฏิรูปการศึกษาแก้ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทย”. วารสารวิชาการ. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๗ (กรกฎาคม ๒๕๔๖): ๕.
บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก. “การศึกษา-การศาสนา-วัฒนธรรม”. คม ชัด ลึก. (๒๐ มกราคม ๒๕๔๙): ๒๘.
สิปปนนท์ เกตุทัต. “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์”. ใน ประถมศึกษาสัมพันธ์ครั้งที่ ๑๕. รวบรวมโดย คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๐): ๒.
อภิญา อิงอาจ. “พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา: การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบพหุตัวแปร”. วารสารวิจัย มสธ สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๔๘): ๑๐๐-๑๑๓.
อริยา คูหา และ บัญญัติ ยงย่วน. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาวะรอฟินิจ ของ นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี”. วารสารสงขลานครินทร์ฉบับ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. ปีที่ ๑๐ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๔๗): ๒๕๕-๒๗๑.

(๓) งานวิจัย/วิทยานิพนธ์ :

ชลธิชา จิรภักพงศ์, พระเมธีธรรมมาลังการ และพูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์. “ปัจจัยที่เอื้อต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่”. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
ดวงทิพย์ ตันทศศรี. “การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาระดับประถมศึกษา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
บัญชา จำปารักษ์. “ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของพระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี”. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
บุญหนา จิมนั่ง และคณะ. “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙”. รายงานการวิจัย. สำนักวิชาการ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๑.
พระครูวัชรอินทวงศ์ (สกล อินทวิโส). “ศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา ตำบลหนองไผ่ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูปลัดอุดม โอภาโส. “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต ๑”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูสมุห์บุญเลิศ ชยวิโส. “สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระชัยสฤษดิ์ นริสโร. “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน มัธยมวัดดาวคนอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระนิพนธ์ เทวธมโม. “การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทมมหานคร เขต ๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระปรีชา ปรีชาโน. “การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนสตรีวัดระฆัง บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระมงคล จิตมมงคล. “ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา: ศึกษากรณีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระมหาประยูร อีรวีโส และคณะ. “การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยจิตสังคมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- พระมหาเมธา อภินโน. “ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระมหาสมชาย ธมมวโร. “การศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูประจำการในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระมหาอานนท์ ชยานนโท. “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระศควิน ตปสีโล. “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยการใช้นิทานชาดก ประกอบการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๖ : ศึกษากรณีโรงเรียนอนุบาลหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต ๔”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พิชญา พุกผาสุก. “ปัจจัยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในวิชาสถิติ ๑”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล: วิทยาเขตพณิชยการพระนคร, ๒๕๔๗.

รัตนะ บัวสนธ์ และคณะ. “ปัจจัยที่มีส่งผลกระทบต่อความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนเรศวร”. **รายงานการวิจัย**. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๑.

(๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ :

ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนหน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดราชบุรี. **รายงานสรุปโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปี ๒๕๕๗**. ราชบุรี: ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนหน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดราชบุรี, ๒๕๕๗. (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานจังหวัดราชบุรี. **แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๔**. ราชบุรี: สำนักงานจังหวัดราชบุรี. (ถ่ายเอกสารเย็บเล่ม).

(๕) เว็บไซต์ :

จังหวัดราชบุรี. อำเภอบ้านโป่ง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.ratchaburi.go.th>. [๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙].

วิกิพีเดีย พจนานุกรมเสรี, “อำเภอบ้านโป่ง”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://th.wikipedia.org/wiki/>. [๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๙].

สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. “พระสอนศีลธรรมแบ่งตามเขตการศึกษา”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.krupra.net/>. [๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๙].

๒. ภาษาอังกฤษ

Chuska, K.R.. **Improving Classroom Questions**. India: Phi Delta Kappa Educational Foundation, 1995.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๕ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๔๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระสมุทรวชิโรโสภณ,ดร.

เนื่องด้วย พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระสมุทรวชิโรโสภณ, ดร.)

๒๖ ก.ย. ๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล

โทรติดต่อนอ.๐๘๑-๗๔๓-๘๑๕๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๕ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๕๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระครูวาทิรวัดน์,ดร.

เนื่องด้วย พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ตราจแน้ว

พระครูวาทิรวัดน์,ดร.
(พระครูวาทิรวัดน์, ดร.)

๒๐ ก.ย. ๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล

โทรติดต่อนอ.๐๘๓-๗๙๓-๘๑๕๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๔๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.พิเชฐ ทังโต

เนื่องด้วย พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

(ผศ.ดร.พิเชฐ ทังโต)
๑๕ ก.ย. ๖๐

ผู้ประสานงาน : พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๑-๗๙๓-๘๑๕๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๕ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๔๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

เนื่องด้วย พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุนทรพรม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล

โทรติดต่อก่อน ๐๘๑-๗๔๓-๘๑๕๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๔๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ธิตุฒิ หมั่นมี

เนื่องด้วย พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๑๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์

ได้ตรวจแล้ว ๑๒/๙/๖๐

๐๐๑๕ ๑๒/๙/๖๐

ผู้ประสานงาน : พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล

โทรศัพท์ติดต่อ ๐-๘๑๓-๗๔๓-๘๑๕๒

ภาคผนวก ข
ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ค่าดัชนีความสอดคล้อง
(IOC : Index of Item-Objective Congruence)
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ผู้เชี่ยวชาญ :

- ๑) พระสมุทรพรชัยโสภณ, ดร.
- ๒) พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร.
- ๓) ผศ.ดร.พิเชฐ ทังโต
- ๔) ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น
- ๕) ผศ.ดร.ธิดาภูมิ หมั่นมี

- ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ ๑
ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ ๒
ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ ๓
ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ ๔
ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ ๕

ข้อ	รายการ	คลุยพินิจผู้เชี่ยวชาญ/ท่านที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑. ด้านเทคนิคและวิธีการสอน								
๑	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการประยุกต์ใช้วิธีการสอนที่ทันสมัย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเลือกใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับสถานที่เรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ในวิชาพระพุทธศาสนาให้สามารถทำความเข้าใจได้โดยง่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเลือกใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	คุลยพินิจผู้เชี่ยวชาญ/ท่านที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๖	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีเทคนิคและวิธีการสอนที่สร้างความสนใจในบทเรียนแก่นักเรียนได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. ด้านเนื้อหาวิชา									
๑	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนำมาสอนสอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชาที่กำหนดไว้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนำมาสอนส่งเสริมคุณภาพในการดำรงชีวิต	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนำมาสอนสามารถอธิบายถึงหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่นักเรียนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนำมาสอนสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธประวัติได้อย่างชัดเจน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนำมาสอนสามารถทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธคุณ พุทธจริยา อย่างถูกต้อง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	กลยุทธ์ผู้เกี่ยวข้อง/ท่านที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๖	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน นำมาสอนส่งเสริมให้นักเรียน ปฏิบัติเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในฐานะพลเมืองของชาติ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
	๓. ด้านการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน								
๑	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสอน ด้วยวิธีการสาธิตและให้นักเรียน ได้มีการปฏิบัติตนในฐานะ พุทธศาสนิกชนได้อย่างถูกต้อง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมี การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ ซักถามอภิปรายความคิดเห็น เกี่ยวกับความหมายของหลัก ธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมี การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสอน โดยการเปรียบเทียบ อุปมา อุปไมยเพื่อให้นักเรียนเข้าใจเรื่อง ที่เป็นนามธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมี การตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ เพื่อแสดงความคิดเห็น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมี การจัดให้นักเรียนนั่งสมาธิก่อน เรียนเนื้อหาวิชาทุกครั้ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	คุณยพินิจผู้เชี่ยวชาญ/ท่านที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๔. ด้านการใช้สื่อการสอน								
๑	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการใช้หนังสือแบบเรียนเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการนำหนังสือธรรมะ เอกสารอ่านประกอบต่าง ๆ มาให้นักเรียนอ่าน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการให้นักเรียนนำข่าว บทความที่เกี่ยวข้องกับความเคลื่อนไหวในพระพุทธศาสนามารายงาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการนำภาพนิ่ง เช่น สไลด์ ภาพวาดการ์ตูน มาใช้ประกอบการเรียนการสอน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการนำซีดีธรรมะ ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนมาใช้ในการประกอบการสอน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการใช้สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบการสอน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
	๕. ด้านการวัดผลและประเมินผล								
๑	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ดุลยพินิจผู้เชี่ยวชาญ/ท่านที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๒	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการสอน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนตามหลักพระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลจากสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง ผสมผสานไปกับการเรียนการสอน โดยสอดคล้องกับเป้าหมายหรือผลการเรียนที่คาดหวัง	+๑	+๑	+๑	+๑	-๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้
๕	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลที่ครอบคลุมการแสดงออกทางการกระทำ และกระบวนการทำงานของนักเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	-๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้
๖	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลโดยเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการคิดการแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้ และการปรับปรุง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ค
ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient)

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา [Alpha coefficient]

สารนิพนธ์ ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
ผู้วิจัย พระปลัดอนวัตร อนุวิโล (ดีเยี่ยม)

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
A1	119.1000	182.5069	.5839	.9478
A2	119.1333	185.4299	.6029	.9478
A3	118.9667	184.1713	.5367	.9482
A4	119.0000	184.2069	.5547	.9481
A5	119.0333	181.8264	.6163	.9475
A6	119.0000	185.6552	.4731	.9488
B1	118.9333	181.9264	.5970	.9477
B2	118.9000	182.2310	.6537	.9472
B3	119.0667	185.3057	.4551	.9490
B4	119.0333	175.8954	.7459	.9462
B5	118.9000	181.6103	.6887	.9469
B6	118.8667	182.3264	.6847	.9470
C1	118.8000	183.4069	.5471	.9482
C2	118.7333	180.9609	.6544	.9472
C3	118.7000	186.2172	.4473	.9490
C4	118.8000	181.7517	.5584	.9481
C5	118.9667	185.0678	.3768	.9502
C6	119.1000	182.0931	.6511	.9472
D1	118.8667	180.5333	.6794	.9469
D2	118.8667	180.1885	.6973	.9467
D3	118.7333	183.0299	.5895	.9478
D4	118.9333	177.8575	.7167	.9465
D5	119.1333	173.6368	.8708	.9447
D6	118.9667	178.7230	.6567	.9472
E1	118.8000	181.9586	.7325	.9467
E2	118.9333	178.8230	.7550	.9462
E3	118.8000	190.1655	.2412	.9505
E4	119.0000	184.3448	.5469	.9481
E5	119.0333	186.9989	.4595	.9488
E6	118.8667	179.4299	.7367	.9464

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0 N of Items = 30

Alpha = .9493

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศช ๖๑๐๕.๒/๙๐๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศาสนา สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่เลขที่ ๗๖ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังษีไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓๙๑๓๐

โทร ๐๖-๘๘๖๒-๕๐๕๕๕ ต่อ ๒๑๑๑๐, ๒๑๑๑๗, ๒๑๑๑๘

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นามสกุล พระครูศรีธรรมบาท เจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๔ นิสิต
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
 หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระปลัดอนุวัฒน์
 ฉายา อนาวีโล
 ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

น้อมสมการมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๑-๗๙๓๓-๘๑๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๐๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐๐

อยู่อา : ๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอยี่งอ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐๐

โทร : ๐๒-๘๘๖๒-๓๐๕๔ ต่อ ๒๑๑๓๐, ๒๑๑๓๑, ๒๑๑๓๒

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระครูสุธีปริยัติวิธาน รองเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๘ นิสิต
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
 หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

น้อมสมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

อนุญาต
 1
 พระครูสุธีปริยัติวิธาน
 ๒๐/๑๑/๒๕๖๐/๒๐๓๖๖๖
 ๓๐ พ.ย. ๖๐

ผู้ประสานงาน : พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๑-๗๙๙๓-๘๑๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๐๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่อา : ๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอนิมน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๙๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูชินวรานุวัตร,ดร. เจ้าคณะตำบลท่าผา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๘ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล
โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๘๑-๗๙๓-๘๑๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๐๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังฆมคธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อกุศลยา หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังนก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๗๑๗๐

โทร ๐๒-๘๘๖๒-๖๐๕๕ ต่อ ๒๑๑๐, ๒๑๑๑, ๒๑๑๒

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระครูประสิทธิ์สุตกิจ เจ้าคณะตำบลบ้านโป่ง
 สิ่งที่มาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๔ นิสิต
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
 หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

น้อมสมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

อ.สุรพล สุธะพรหม
 ๙ ธ.ค. ๖๐

ผู้ประสานงาน: พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล

โทรศัพท์: ๐๘๑-๗๙๓-๘๑๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

กลุ่มที่ ๑๖ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบัวน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๙๑๐๐

โทร ๐๒ ๘๘๐-๑๑๕๕ ต่อ ๒๑๑๑๐, ๒๑๑๑๑, ๒๑๑๑๒

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นามสกุล พระครูศรีเมตตาคุณาศาสก์ เจ้าคณะตำบลคิ่งพยอม-บ้านม่วง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๘ นิสิต
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้า
 หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

น้อมส่งมาด้วยความเคารพ

อนุญาตให้สัมภาษณ์
 พระครูศรีเมตตาคุณาศาสก์
 ๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล
 โทรศัพท์ : ๐๘๑-๗๙๓-๘๑๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๐๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาวิจัยประศาสนศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่เลขที่ ๓๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบ้านน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๙๑๐๐๐

โทร ๐๒-๘๘๖๐-๑๓๕๕๕ ต่อ ๒๑๑๐๐, ๒๑๑๐๑, ๒๑๑๐๒

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นามสกุล พระมหาคณฤศณ ฤทธิชัย ฤทธิชัยโม เจ้าคณะตำบลหนองอี้อ-สวนกล้วย
 สิ่งที่มาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๔ นิสิต
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตาม
 หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ขอขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

สมเด็จพระสังฆราช

พระพรหมบัณฑิต เจ้าคณะจังหวัดราชบุรี

๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

นามสกุลด้วยความเคารพ

ดร.สุรพล สุธะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาวิจัยประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล

โทรศัพท์ติดต่อ: ๐๘๑-๗๙๓-๘๑๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๐๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่เลขที่ ๓๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓๑๑๑๐

โทร ๐๒-๕๘๖๐-๕๑๕๕ ต่อ ๒๑๑๐, ๒๐๖๓, ๒๑๑๔

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นามสกุล พระครูปัญญาภิยุต, ดร.
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๔ นิสิต
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
 หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

วิฑูรย์ สอนวิชา

พระครูปัญญาภิยุต

วัดสัจจธรรม

๐. บ้านไร่

๗. ราชบุรี

๑๓ ธ.ค. ๒๕๖๐

นามสมการด้วยความเคารพ

ดร.สุพล สุธะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๑-๗๙๓-๘๑๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

ภาควิชาวิศวกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร - อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๑๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บันทึกข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นามสกุล พระมหาวิศัลย์ คุณธมโม,ดร. เลขานุการเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๑๘ นิสิต
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
 หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ขอขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอในนามคณะ
 พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล
 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย
 พ.ม. วิศัลย์ คุณธมโม
 ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

นามสมการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล
 โทรศัพท์ ๐๘๑-๗๗๓-๘๑๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๐๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐

อยุธยา : หมู่ ๑ ตำบลจำเริญ อำเภอรันน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๓๐๐

โทร : ๐๒-๘๘๖๐-๓๓๕๕ ต่อ ๒๑๓๓๐, ๒๑๓๓๑, ๒๑๓๓๔

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายเจริญ สุขเสรี ผู้อำนวยการโรงเรียนกรับใหญ่วงศ์กุลกิจพิทยาคม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๔ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๑-๗๙๓-๘๑๕๒

ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๐๔
๗/๑๑/๖๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๐๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๕ ตำบลลำไทร อำเภอรันน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๓๐
โทร. ๐๒-๘๕๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๑๐, ๒๑๑๑

โรงเรียนมัธยมวัดคณาภิเษม

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

นาย.....
วันที่.....

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางสาวเกศสุดา เนรมิตอนไพศาล ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดคณาภิเษม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๑๘ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคลากรและนักเรียนใน
หน่วยงานของท่านจึงขออนุญาตจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

อ.พิเชฐ รัตนกร
อ.วิมลรัตน์ วัฒนศิริ

ผู้ประสานงาน : พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล
โทรศัพท์ ๐๘๑-๗๙๓-๘๑๕๒

11/11/๒๕๖๐ ๑๗/๑๑/๒๕๖๐ ๑๗/๑๑/๒๕๖๐

11/11/๒๕๖๐ ๑๗/๑๑/๒๕๖๐

- นบ

- นว

๑๗/๑๑/๒๕๖๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๐๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

อยู่เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓๐๑๓๐
โทร. ๐๒-๘๘๖-๖๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางพัชรกรณ์ ธิบุตธิชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๔ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นางพัชรกรณ์ ธิบุตธิชัย
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์

W. Lumb

วันที่ 19 ธันวาคม 2560

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระปลัดอนุวัฒน์ ฉายา อนาวีโล
โทรศัพท์ : ๐๘๑-๗๙๓-๘๑๕๒

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ
 - ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
 - ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
๒. โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ
๓. ข้อมูลที่ได้จากท่านในครั้งนี้ผู้วิจัยจะเป็นความลับ จึงไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่านโดยผู้วิจัยจะนำผลมาใช้ในการวิจัย เท่านั้น
๔. การตอบแบบสอบถามของท่านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้

ขออนุโมทนาในความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้

พระปลัดอนวัตร อนุวโร (ดีเยี่ยม)
นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑: ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับตัวท่าน

๑. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

๒. อายุ

☐ ต่ำกว่า ๑๕ ปี

☐ ๑๕ ปี

☐ ๑๖ ปี

☐ ๑๗ ปี

☐ ๑๘ ปีขึ้นไป

๓. ระดับชั้น

☐ ม.๔

☐ ม.๕

☐ ม.๖

๔. ผลการเรียน (เกรดเฉลี่ย)

☐ ต่ำกว่า ๒.๕๐

☐ ๒.๕๐-๓.๐๐

☐ ๓.๐๑-๓.๕๐

☐ ๓.๕๑-๔.๐๐

ตอนที่ ๒: แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระ
สอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความคิดเห็นที่มีต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
ว่าอยู่ในระดับใด ตามความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อ	ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระ สอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๑. ด้านเทคนิคและวิธีการสอน					
๑	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการประยุกต์ใช้ วิธีการสอนที่ทันสมัย					
๒	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเลือกใช้วิธีการสอนที่ เหมาะสมกับสถานที่เรียน					
๓	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียน ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง					
๔	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีเทคนิคในการ ถ่ายทอดความรู้ในวิชาพระพุทธศาสนาให้สามารถ ทำความเข้าใจได้โดยง่าย					
๕	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเลือกใช้เทคนิคและ วิธีการสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน					
๖	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีเทคนิคและวิธีการ สอนที่สร้างความสนใจในบทเรียนแก่นักเรียนได้					
	๒. ด้านเนื้อหารายวิชา					
๑	เนื้อหารายวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนนำมาสอนสอดคล้องกับจุดประสงค์ รายวิชาที่กำหนดไว้					

ข้อ	ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระ สอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๒	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนนำมาสอนส่งเสริมคุณภาพในการ ดำรงชีวิต					
๓	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนนำมาสอนสามารถอธิบายถึงหลักธรรม ในพระพุทธศาสนาที่นักเรียนสามารถนำไปเป็น แนวทางในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้					
๔	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนนำมาสอนสามารถสร้างความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับพุทธประวัติได้อย่างชัดเจน					
๕	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนนำมาสอนสามารถทำให้นักเรียนเกิด ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธคุณ พุทธจริยา อย่างถูกต้อง					
๖	เนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนนำมาสอนส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติเพื่อ อยู่ร่วมกันอย่างสันติในฐานะพลเมืองของชาติ					
๓. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน						
๑	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสอนด้วยวิธีการสาธิต และให้นักเรียนได้มีการปฏิบัติตนในฐานะ พุทธศาสนิกชนได้อย่างถูกต้อง					
๒	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการเปิดโอกาสให้ นักเรียนได้ซักถามอภิปรายความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความหมายของหลักธรรม					
๓	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการเปิดโอกาสให้ นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง					
๔	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสอนโดยการ เปรียบเทียบ อุปมา อุปไมยเพื่อให้นักเรียนเข้าใจ เรื่องที่เป็นนามธรรม					

ข้อ	ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระ สอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๕	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการตั้งคำถามให้นักเรียนตอบเพื่อแสดงความคิดเห็น					
๖	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการจัดให้นักเรียนนั่งสมาธิก่อนเรียนเนื้อหาวิชาทุกครั้ง					
๔. ด้านการใช้สื่อการสอน						
๑	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการใช้หนังสือแบบเรียนเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
๒	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการนำหนังสือธรรมะเอกสารอ่านประกอบต่าง ๆ มาให้นักเรียนอ่าน					
๓	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการให้นักเรียนนำข่าว บทความที่เกี่ยวข้องกับความเคลื่อนไหวในพระพุทธศาสนามารายงาน					
๔	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการนำภาพนิ่ง เช่น สไลด์ ภาพวาด ภาพถ่าย การ์ตูน มาใช้ประกอบการเรียนการสอน					
๕	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการนำซีดีธรรมะ ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนมาใช้ในการประกอบการสอน					
๖	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการใช้สื่อธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบการสอน					
๕. ด้านการวัดผลและประเมินผล						
๑	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน					
๒	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการสอน					

ข้อ	ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระ สอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๓	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและ ประเมินผลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาพฤติกรรม ของนักเรียนตามหลักพระพุทธศาสนา					
๔	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและ ประเมินผลจากสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง ผสมผสาน ไปกับการเรียนการสอน โดยสอดคล้องกับ เป้าหมายหรือผลการเรียนที่คาดหวัง					
๕	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและ ประเมินผลที่ครอบคลุมการแสดงออกทางการ กระทำ และกระบวนการทำงานของนักเรียน					
๖	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการวัดผลและ ประเมินผลโดยเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้น กระบวนการคิดการแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้ และ การปรับปรุง					

ตอนที่ ๓: ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด
ราชบุรี

๑) ด้านเทคนิคและวิธีการสอน

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๒) ด้านเนื้อหาวิชา

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๓) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๔) ด้านการใช้สื่อการสอน

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๕) ด้านการวัดผลและประเมินผล

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย เรื่อง

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ- ฉายา/นามสกุล

วุฒิการศึกษา

ตำแหน่ง

วัน/เวลาที่สัมภาษณ์

สถานที่

ตอนที่ ๒ นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง ผลผลิตที่มีคุณภาพของการดำเนินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใน ๔ ด้าน ได้แก่

๑) ด้านเทคนิคและวิธีการสอน คือ การนำกลวิธีต่าง ๆ มาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดสนใจในบทเรียน

๒) ด้านเนื้อหารายวิชา คือ การนำเรื่องราวอันเกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนาที่บรรจุไว้ในหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ มาใช้ในการเรียนการสอน

๓) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การเลือกกิจกรรมต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้งในและนอกห้องเรียน

๔) ด้านการใช้สื่อการสอน คือ การเลือกใช้อุปกรณ์ต่างๆ เข้ามาช่วยในการถ่ายทอดความรู้ในวิชาพระพุทธศาสนาให้กับนักเรียน

๕) ด้านการวัดผลและประเมินผล คือ การเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน โดยใช้กระบวนการและเครื่องมือต่าง ๆ เข้ามาช่วยเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรม

โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน ๔ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนกรับใหญ่ว่องกุลศกกิจพิทยาคม โรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ และโรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม เท่านั้น

ตอนที่ ๓ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

- ๑) ท่านเห็นว่า แนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคและวิธีการสอน ควรเป็นอย่างไร
- ๒) ท่านเห็นว่า แนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหาสาระวิชา ควรเป็นอย่างไร
- ๓) ท่านเห็นว่า แนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ควรเป็นอย่างไร
- ๔) ท่านเห็นว่า แนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้สื่อการสอน ควรเป็นอย่างไร
- ๕) ท่านเห็นว่า แนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล ควรเป็นอย่างไร

ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ

พระปลัดอนุกุศล อนาวีโล (ดีเยี่ยม)

นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(ผู้สัมภาษณ์)

ภาคผนวก ข
ภาพถ่ายการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระปลัดอนันต์ อนาวิโล (ดีเยี่ยม)
- เกิด : วันอาทิตย์ที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๑
- สถานที่เกิด : บ้านไร่ เลขที่ ๑ หมู่ ๑๐ ตำบลโพรงมะเดื่อ
อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดมงคลถาวร
คณะจังหวัดนครนายก ที่ นย ๘/๒๕๔๑
: มัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา จังหวัดนครปฐม พ.ศ. ๒๕๒๗
: หลักสูตรประกาศนียบัตรบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๖
: พุทธศาสตรบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๖๐
- อุปสมบท : วันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๗
: โดยมี พระครูอินทคุณาวสัย วัดดอนตูม เป็นพระอุปัชฌาย์
- สังกัด : วัดลาดบัวขาว ตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
- ตำแหน่ง/หน้าที่ : พระผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ พ.ศ. ๒๕๔๗
: ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน พ.ศ. ๒๕๔๙
: เจ้าอาวาสวัดลาดบัวขาว พ.ศ. ๒๕๕๕
: เจ้าสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม วัดลาดบัวขาว พ.ศ. ๒๕๕๕
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดลาดบัวขาว
ตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
: โทร. ๐๘๑-๗๙๓๘๑๕๒